

ЕРКОЛЕ ПАТТИ
ДЖОВАННИНО

Ерколе Патти
ДЖОВАННИНО

Всички права запазени.
Авторските права върху текста на тази книга
принадлежат изцяло на преводача.

© Превод от италиански Даниела Илиева
© Оформител Ивайло Найчев
ISBN 978-954-92515-9-3

La sottoscritta Sarah Zappulla Muscarà,
curatrice del volume "Eroole Patti,
Giovannino", anche per conto della Casa
Editrice Bompiani, autorizza la pubblicazione
della traduzione in lingua bulgara di
Daniela Ilieva del romanzo di "Eroole
Patti, *Giovannino*", rinunciando a qualsiasi
compenso.

©Eroole Patti, *Giovannino*,
a cura di Sarah Zappulla Muscarà,
Milano, Bompiani, 2002.

ВЪВЕДЕНИЕ

От Сара Дзанпулла Мускара̀

„Ритъмът в стила на Пруст се подчинява на законите на съня и меда“, отбелязва Жан Кокто. *Мед и сън* е оригиналното заглавие на първия роман на Ерколе Патти, *Джованнино*. Разтроен в юношеските години, възраст предпочитана и изследвана от Патти в хода на неговото творчество, съвпадаща с изгряващото митично естество на съществуването, следен до преждевременното му остаряване, Джованнино – умалителното е знак за натрапчивото състояние на незрялост –, попаднал в примката на „гъстия лепкав мед“ и „възсладката отрова“ на монотонната атмосфера в катанската провинция, той усвоява с ритмична последователност в духа на обещаващо благоденствие етапите на едно посредствено „възпитание на чувствата“, развивайки дълбока и безропотна „морална атония“. Патти описва тези скучни дни още в първите страници на романа, спирайки се на сънливата застина- лост на вътрешния мир характерна за смъртта, която про- никва във всичко, не само в празната и уязвима душев- ност. Едва доловима, почти като парадокс на Паскал в не- разрывността на противоположностите, смъртта наднича от витрините на сладкарниците в Катания, които „бяха пълни със сладкиши от марципан оцветен плътно и обе- мисто и белееха с *ossa di morto* наподобяващи костици и скелетчета“, „които ухаеха на брашно и имаха домашен вкус“, чието „ухание на обител се смесваше с това на хризантемите от погребалните венци преминаващи през виа Етнеа върху количките отпразвили се към гробището на Акуичелла“, в онази октомврийска вечер през 1921 го-

дина, с точно хронотопно описание слага началото на романа. Смъртта кръжи около старите летни къщи, отразява се в нажежените до бяло отблясъци на сицилианската провинция, долавя се в пукота на изстрелите, прокрадва се в чувственото удоволствие, в нехайния хедонизъм, в самия напразно забързан ритъм на едно общество изгубено в празнота, противоречиво и разделено. Потиснат заради края на лятото и завръщането в училище, Джованнино съживява спомена за цветовете, уханията и звуците на сицилианската природа под Етна, която нахлува внезапно в градската атмосфера и в неприветливия, мрачен апартамент, всички детайлно описани, за да облекчи меланхоничната инерция и болезненото униние. Изкуството се разкрива в дребния щрих и в детайла, това е урокът, който Патти е научил от журнализма и от киното, останал им неизменно верен. Черните улици павирани с вулканичен камък, големите красиви здания, къщи, градини, сладкарници, театри гъмжащи от адвокати, нотариуси, благородници, гешефтари, мафиози, (по-скоро *'maffiosi'*, както Патти е изписвал думата), се скриват от погледа, за да излязат наяве сред пейзаж, сцена на неочаквано връщане в спомена, пейзаж, който прекъсва диахроничната нишка на разказа, създавайки двойствени, сложни нива на повествованието само привидно тривиално. Това е режисура на контраста с филмов отенък, която открива фрагменти на лиризм не толкова по посока на лексикалния и синтактичен избор, колкото в бленуваното идеализиране на реалното, отдалечено от преходността на съществуването и на моралната ерозия. Така, в антитезата град-село, гнетящото бреме на социалните задължения и радостта от допира с божествената природа, в широк повествователен план изпъкващ в структурата на целия роман преминават юношеството и младостта на Джованнино, независимо от многото персонажи потънали в самота и тишина. И развитието на разказа съвпада с усещане за времето, което през тези сезони бавно се изнизва, докато

настойчиво приближаващия се епилог води в обратна посока, към по-бързото настъпване на зрелостта и стремителното пропадане към смъртта.

„Светът винаги се осъществява в съдържанията на конкретна реалност,...“ (Пол Рикьор), в изследване на изживяното, докато Марсел Пруст отбелязва, че задачата на писателя не е да измисля, а да огласи истинската голяма творба, която вече съществува във всеки един от нас.

От подтискащата сивота на учебните часове в училищните зали на лицея Спедалиери с мирис „на разръфани ученически кутии, на изхабени разлистени страници от речник, на мастилото в керамичните мастилници, на прашните от тебишира изтривалки примесен с лизол“, до плахото бягство от часовете и отчаяното криене, Патти маркира трепетните любовни опити на Джованнино, анализирани с прецизно вникване във вълненията, усетени по начин и в стил на старовремското ухажване с идиличен привкус, с дозирана, добронамерена ирония: бегли погледи, случайни срещи, разходки под балкона. Ритуал, на който Джованнино се подчинява между конформизма и освобождаването си от предразсъдъци, докато своеволни девойки прилагат тактики за съблазняване под бдителните, неизменно лишени от одобрение погледи на всевластните родители. Техните юношески възжелания смущават намеренията на една алчна буржоазия, която подчинява чувствата, когато не ги изключва, на материалните мотиви. Крехките сърдечни пориви на Джованнино угасват бързо надмогнати от пораждането на сексуалния импулс, който отново според нормата, намира между стените на дома подходящата атмосфера за първите еротични експерименти. Направил първите си стъпки с една отзивчива малка прислужница, Джованнино ще запази в своята фантазия склонността да вмъква във въображаемите си бягства, не без леко задоволство, сексуални услуги на дръзки хотелски камериерки, упражнявайки по свой начин феодалното право на един свят, който все още

разделя жените според икономическо-социалните категории, поставяйки ги в онова кантианско „употребяемо“, издаващо неговото женомразие. Дон Гаetano на Шаша в *Тодо модо*, за когото невинността е „начин да превърнеш живота изкуство“, нима не определя като „най-добрият начин да се прави любов е незабавният, мимолетният, онзи, който предлагат проститутките?“ Джованнино се приспособява, обзет от ленност и безразличие, без да влага каквото и да е чувство. Бездеен, независимо от мечтите и прищевките, той се ограничава в едно пусто съществуване, прекарвайки времето си в сладкарниците, по разходки, в пансион Донати. Онова време на Елиот, когато „my beggining is my end“. Покорен до безумие, „осемдесетгодишния младеж“ (както ще каже Патти в *La cugina*), който се срива при допира с действителността сложил маската на навика, дори и когато нарушава правилата, ще се реши на ежедневно погребване „с мозък задръстен от предразсъдъци“.

Около него се фокусират различните прототипи на обществените слоеве в Катания, описани с умел експресионистичен замах, прозрени в детайли и нерядко безмилостно бичувани: западнали аристократи, към които двулични буржоа изпитват завист и враждебност, почетелни и суетни, привлечени от финеса и лукса, но по вергиански сраснали с канарите, с имота, готови да уреждат бракове по сметка, да трупат богатства, на които няма да се наслаждават. Склонен с времето към все по-редки бягства в съня или в отвъдните си фантазии – воден от едно противоречиво чувство на привличане-отблъскване – Джованнино ще приравни своята природа към екзистенциалната реалност, отхвърляйки немощните опити за бунт. Търсенето на убежище в хедонистичната сексуалност или в притъпяване на сетивата с дрогата, към която посяга от скука, от любопитство, или от ревностно подражание, (според Пруст „да видиш“ и „да искаш да подражаваш“ е едно и също нещо), е свидетелство за гор-

чива самота, която само частично може да се заглуши от бягството сред природата. И все пак, освобождението от подтискащата атмосфера на средата, от лекомислените отношения сред повърхностния буржоазен свят, сякаш идва от природата, митична алтернатива на семейната закрила, на отчуждението от социалния живот, място на загубената невинност ала Русо, но също така и на неоправдана жестокост.

Конкретната възможност да се отдалечи и да принадлежи на себе си идва от Рим, от службата в Министерство на Финансите, получена благодарение на ввисокопоставените познанства на баща му. Но Рим е една несполучлива възможност. В новия сив живот на Джованнино, заобиколен от невзрачни индивиди – бюрократи, дребни чиновници, пенсионери с наклонности като по Чехов, хора които пестят по необходимост притиснати от оскъдицата и поддържат лекомислени отношения, снизходителни към стереотипното поведение и всякакъв вид бягство от реалността: сексът и мечтите, които разчупват монотонното ежедневие.

Сицилия, само привидно далечна, смесва своите ухаения изострени от спомена с тези на Рим от пекарните, кафенетата, кината, жените, освободени и еманципирани. След края на връзката с Марчелла, връзка която не е лишена от удовлетворяващ еротизъм и пламъци на ревност, Джованнино е върнат в Сицилия с тревожната намеса на бащата, който нахлува в живота му, подготвяйки изгоден брак. Като реакция на ретроградната изолация на една класа силна икономически, за да запази и увеличи богатството си, нотариус Кали, внимателно обмисля стратегиите си за действие и „мажейки масло върху слабостите на сина“ (David Herbert Lawrence), насърчава ленността и инертността му. Неспособен да реагира, да се противопостави и да се наложи, лишен от онази независимост, която би трябвало да придобие с опита на един „друг“ живот, Джованнино, лесно управляема ма-

рионетка, ще се поддаде на башините решения, с поглед към съблазнителното спокойствие на бъдеще изпълнено с епикурейски радости. Обнадеждаващата перспектива за посредствена, куца, но много богата съпруга, плодородните окъпани в слънце земи, и най-вече един западнал, потънал в разруха замък, предмет на възжеланията и фантазиите на Джованнино, който се вижда покрит с очарованието на аристократичното достойнство, ще победят окончателно и последната му свенлива съпротива. Замък, пробуждащ изискани средновековни порядки, но който ще бъде безславният символ на скъперничеството, дребнавостта, на преждевременното остаряване, с които Джованнино ще изкупи привилегията да бъдеш „роден където трябва“, както казва Моравия.

Замъкът, като място на духа, в което се напластяват спомените за живот, изцяло изживян повторно в автобиографичната памет, ще бъде сцена на последния роман на Ерколе Патти „*Gli ospiti di quel castello*“, трагичен епilog за неминеумото настъпване на смъртта вплетен в цялото му произведение.

Произлязъл от монтажа на дребни епизоди свързани по принадлежност или за контраст – да си припомним унищожението на пилетата в полята на Кастеллана и Аниеллерия, което връща младежкия спомен у Джованнино за убийството на момчето срещу палата на принц Манганелли или за лукулианските гуляи и вулгарното разхищение на храна извикващи в съзнанието скромния и пестелив живот в Рим в пансиона на кавалиер Траверсари – романът, памет-архив от една епоха (с Патти, двайсетте години между двете войни разказват своите малки истории) литературна транскрипция на обществената и лична биография на писателя, се представя като свидетелство за едно изстрадало поколение. Това са първите години на фашизма, но и на демократичните разногласия, на лековатия буржоазен триумфализъм, но и на плахи социални безредици, на идеологичен фурор, но и на липса

на идеологии. От романа, който се обръща не към историята, а към нейната сянка, разкривайки според Боргес, интимните ѝ противоречия, изпква една селска мафия, която не пролива кръв, романтично обкръжена с ореола на смелост, приветствана от уплашените, толерирана от разумните, използвана за целите на личната безопасност.

Фашизмът, облечен в театралност е сведен до пантомима, хумористично обвързан с активистката позиция на бившия търговски представител на бонбони в черна риза, чиито войнствен вид прикрива сервилното му положение. Това е домашен и провинциален фашизъм, пронизан от „чувство на противоречие“, както би се изразил Пиранделло, който превръща трагедията на диктатурата в нейна пародия, империалистическата заплаха във формализъм от римски салон, а признакът за зараза може да се опише в стила на Монтале като „делириум на пасивността“, обхванал буржоазията решена да премине през политическата буря без тежки икономически поражения. Високомерният и равнодушен град слага маската на светска дистанцираност, наблюдавайки без трепет монотонното повторение на историята в духа на Де Роберто. Град, чието описание на прекрасните му улици, малките улички, елегантните локали, театри и градини, а и кварталите на проститутките, придава на романа яркост, бликнала темпераментно от самата памет. От ежедневната ритуалност в бащината къща – вечерята с каволичелли и омлет, срещите с приятели, плажа при къпалните на Гуардиа Онина – до изпитаното задоволство благодарение на вдъхващите спокойствие навици на тихия и безметежен семеен живот и до скъперническият, непримирим инстинкт за увеличаване на имота, светът на Джованнино не е чувствителен към новостите, нито позволява някаква евентуална по-голяма широта на възгледите. Пред него стои преграда за „другото“ лице, което за момент прозира докато е в Рим, долавя се в нестройните тонове на патетичната унила среща на финала, с приятеля от младежките лудории.

Това е едно емоционалното пътуване на безмълвие, на изолация, на самота. Неговият живот се подхранва най-вече от отношенията му с предметите, природата, животните, с които установява първичен контакт – обонятелен, вкусов, визуален, една синестезия, с други думи сложно и неопределено усещане за вътрешния му живот, малко отвъд границата на съзнанието. Именно уханията, вкусовете, цветовете, звуците (термини, повтарящи се с такава значителна честота, че могат да изградят истински речник на задължителните понятия), които установяват непосредствен контакт със света, съживявайки райската му прелест незасегната от интелектуалистичния плам на думите, възвръщат спомена, възстановявайки на границата между реалност и мит изгубената *страна на детството*, възродена с дълбока проникновеност. Уханията, вкусовете, цветовете на жените, на пансионите, на хлебарниците, звънът на камбаните, рефренът на познати песнички, се нижат като лайтмотив в повествователните механизми на романа, който се разгръща в комплексна система от картини между два географски полюса – Катания и Рим, представляващи лоно на душата и метафора на света, на човешкия и литературен път на Патти, основни и оптимистични извори на вдъхновение.

Екзистенциална и литературна дихотомия, която го сродява заедно с ретроспективния автобиографизъм и пътуването в неподозирания спомен, с неговия съотечественик Виталиано Бранкати, с когото мисли еднакво по отношение на мотива за „намереното време“, чрез споделяне на усещанията. „Когато миналото иска да ни накара да трепнем, то си служи с уханията“, пише Бранкати. Мотивът за младостта, сезон на трепетни открития, бурно еротично изпитание, появяването на безволие, преминаващо във физическа и морална леност, в мудна инерция, отчайваща неспособност, предчувствие за смъртта, и то не само физиологична и постоянното регистриране на дисхармонията в буржоазния свят на маниите и прищевките,

на упадъка на логиката на капитала и на маската, сякаш са заимствани от света на Бранкати. В самото заглавие на романа се съживява спомена за *Don Giovanni in Sicilia* и *Don Giovanni involontario*. Но Патти не се възпроява като строг съдник на обществените порядки, не демонстрира горчиво разочарование, непримимирим морализъм или мъчителна тревога, изключва снизходително всякакво порицание на условностите, слабостите, на недостатъците на хората обзети от неудържим прагматизъм, по-скоро „прощавайки им, както се прощава на приятели“ (Vladimir Jankélévitch). Неговата Катания, независимо от това, че конкретните места в романа са съпоставими с тези очертани от Бранкати – виа Етнеа, пиацца Стезикоро, вилла Беллини – не е „град излегнал се на земята“, по-лошо: тя е град заспал на земята!, чиито въздух, „мек и пастелен“, дава усещането, че „крачиш наред меда“, затвор, внимателно наблюдаван от майки, сестри и лели, готови да погълнат младите „остарели преждевременно“, затворен враждебно в лабиринта на улици с „небе така надвиснало и близко, сякаш е таван“. Но е град открит към морето, „блещукащ под разпаленото слънце“, над който летят „кръжащи чайки“, „спокоен и приветлив“, както е описан в *Il punto debole*, в който се разхожда безобидно и простоушно разнолико множество. Великолепният покой, който се излъчва от него, забавя жизнените ритми, но също и невротичното отчуждение терзаещо мнозина от персонажите на Бранкати. Няма порицание или сарказъм към тези същества без характер, които докато времето в своя ход фатално бележи различни фази на „човешката възраст“, се потапят в „лепкавия мед“ без да се задушат, нещо повече, те му се наслаждават. Както при Пиранделло, подобно *cupio dissolvi* преминава през романа, както и през голяма част от прозата в творчеството на Патти, от новелите до биографичните записки, от бележките от пътуванията до сюрреалистичните фантазии, от описанията на околната среда до хроникьорските коментари

с една акуратна прецизност, касаеща предмети, епизоди и най-дребни детайли. Необичайното при *Джованнино* е все по-драстичната, абсолютна привързаност към имота, както е при Верга.

Що се отнася до свежия, сдържан, неуловим стил на Патти, в който е възможно понякога да се открият необичайни, книжни, народностни, диалектни и другоезични термини, Еудженио Монтале отбелязва: „начинът по който той разказва е като яйцето на Колумб: изглежда достъпен за всички, но принадлежи единствено на него“. И поради това, притежава „изкуството да бъде четен“.

Ерколе Патти

ДЖОВАННИНО

Превод от италиански

Даниела Илиева

ЧАСТ ПЪРВА

ГЛАВА ПЪРВА

Газената лампа се запали с леко приглушено припламване и тънката мрежичка се изпълни с бяла ярка светлина над подредената маса. Старата мраморна мивка с отверстие за легена, се изпълни с отблясъци до дивана с износени пружини, хлътнал, приютяващ като люлка.

Джованнино, потънал в дивана, пак се зачете в подлистника за Ник Картър, полицаят аматьор.

Беше една от последните вечери на октомври 1921 в Катания. Хората отскоро се бяха завърнали след летния си курорт в селищата около Етна, витрините на следкарниците бяха пълни с разни плодове направени от марципан, оцветен ярко и плътно, белееха с *осса ди морто*, наподобяващи костици и скелетчета, които ухаеха на брашно и имаха домашен вкус; сладкишите за задушница, чието ухание на обител се смесваше с това на хризантемите от погребалните венци преминаващи през виа Етнеа върху количките, отправили се към гробището на Акуичелла.

Катания подемаше своя живот след дългото затишие на лятната почивка; стълбите пред Съда се изпълваха с млади адвокати, които тичаха нагоре надолу с кожена чанта под мишница; по коридорите и залите на лиците Спедалиери и Кутелли се завръщаше чувството, че уроците отново ще започнат между голите тъжни стени и издраскани черни дъски сред онзи дъх на лизол, след прекрасните октомврийски дни в провинцията.

Градът, с тъмните си плочи от вулканичен камък, с будките, целите във вестници, с кината, с препълнените сладкарници, с монументалните си писоари, осветени пишно, имаше оживен и приповдигнато мрачен вид. Градските

апартаменти изглеждаха неприветливи и негостоприемни; мисълта витаеше назад към вилите с фасади покрити със стар жасмин, към земята пред избите засенчени от стар орех или от смокиня с бели и завити клони, към пътеките между лозята, където някой стопанин се застояваше в пронизващата прозрачна октомврийска светлина, улисан в пушечни изстрели по гургулиците прелитащи ниско и бързо, тласкани от есенния вятър.

Джованнино трябваше да се върне в лицea Спедалиери, беше пристигнал в града сутринта и все още усещаше някаква буца в гърлото; есента в града, му носеше много тъга, една тягостна боязън от училището и някакво желание да заплаче. Четеше приключенията на Ник Картър, за да се разсее, но щом вдигнеш поглед от подлистника и погледнеш към умивалника от сив мрамор, мисълта му поемаше към красивите къдрави кестенови шушулки нападали като порой камъни от дърветата, към песента на косове в къпиновите храсталаци, към дъщерите на селяните, които вадеха вода от цистерните сред скърцането на скрипеца, към мириса на печени наденици в кестеновите горички, към прага от старинен камък пред селската къща, която жасминовото дърво изпълваше с прецъфтели цветчета, към лекото трополене на жълъдите, които в следобедната тишина падаха от дъба и тупваха на земята покрита със сухи листа, близо до цистерната.

От градския двор долитаха звуците от копитата на конете на барона, които потропваха лениво по паважа, и гласовете на кочияшите, които разстилаха с дървена вила влажната слама за конете и я трупваха в един ъгъл.

Вечерта в града настъпваше, озарена от бяла газена светлина и в нея нямаше радост.

Госпожа Пеппина, майката на Джованнино влезе; носеше малка кръгла шапчица, която покриваше ушите ѝ като шлем. Изглеждаше доволна, приготвяше се за кино, щастлива, че е вече града. Предвкушваше удоволствието да прекоси виа Етнеа, да види осветените магазини, да се

срещне с приятелките си.

„Отиди при баща си в Трикоми“, каза на Джованнино преди да излезе. „Ще ти представи учителя по математика“.

Малко след това Джованнино затвори подлистника и излезе. Вилата беше безлюдна и тъжна вечер, с прашните палми, с леко провесените клони на араукариите: жилави влакнести градски дървета навяващи мисли за училище, за речника на Гьоргес, за газомера. В този момент се появи адвокат Гуарнера, овесил на пръста си двеста грама *швейцарско* и бастун с подплатена кожена дръжка. Придружаваше го един млад адвокат с едри и безформени черти, с полуотворена уста, осеяна със зъби като на щука, който всички безусловно считаха за много умен.

„Според мен“, заявяваше младият адвокат, убеден в своята интелигентност, „не могат да пледират покупка без доказан произход. Там където биха оспорили ще констатираме с придобиване по давност“.

Старият адвокат Гуарнера кимаше леко, със скептично изражение, мърморейки:

„Глупости... глупости... има добросъвестност. Тия адвокати от Континента, щом се намесят стават по-противни от всички останали...“

Думите им литваха във вечерния въздух и носеха на Джованнино някакво неприятно и пусто усещане за града. Дватама се спряха до входната врата на адвокат Гуарнера, а гласовете им още се чуваха: по давност... глупости...

Вече затваряха портите на вилла Беллини. След малко портиерите щяха да пуснат големите кучета пазачи, които през нощта провираха муцуни между решетките и се разлайваха ненадейно и заплашително срещу минавачите, карайки ги да отскачат назад.

Джованнино пое бавно по виа Етнеа, многолюдна и оживена. Минавачите си проправяха път с лакти в навалищата и непрекъснато сваляха шапка за поздрав. Мина и тринадесетгодишната дъщеря на маркиз Риццари, като

отправи продължителен поглед към Джованнино под ръба на сламената си шапчица. Но Джованнино още мислеше за провинцията и този поглед не успя да го разведри.

Някои младежи, двамина държаха на каишка големи кучета, бяха застанали пред Пастиччериа Свицера, облегнати на рамката на вратата; бяха изцяло погълнати от живота в града, не мислеха за провинцията и не трябваше да се връщат в лица. Смееха се щастливо.

Виа Етнеа гъмжаща, черна, с плъпнали по нея стъпки, се спускаше към Порта Уздеда.

Джованнино навлезе в прохладата на градина Трикоми, където баща му и неколцина адвокати, нотариуси и професори, си бяха поръчали сладолед. Забождаха правите лъжички в твърдите, обли, големи апетитни блокчета и разговаряха. Джованнино си взе шоколадов сладолед, с релефна детелина най-отгоре. Вкусът на шоколада, който нежно се разтапяше в устата, донякъде го примири с края на летуването.

Два дни по-късно, градът вече не беше така враждебен; следобедите на виа Етнеа бяха по-разнообразни. Дъщерята на маркиз Риццари, която също се беше върнала неотдавна от почивка, надничаше от балкона към Борго, докато Джованнино заедно с приятеля си Алфио, крачеше нагоре надолу, като повдигаше само понякога очи към нея. От време на време двамата приятели сядаха на една от пейките на площада, откъдето можеше да се види балкона на момичето. Балконът на третия етаж беше много отдалечен и девойката се забелязваше едва едва, като черна точица. Но те знаеха, че е тя, и това изпълваше Джованнино с трепетно чувство, сякаш беше само с нея, на четири очи, в същата стая. Момичето гледеше тези две далечни точки и усещаше, че един от двамата е Джованнино; надвесваше се непрекъснато, повдигаше ръце да си оправи косата, като не успяваше да прикрие обзелата я възбуда. Понякога, майката, забелязала това нейно държание, също се показваше на балкона, гледеше надолу към площада, но не виж-

даше никой, нито пък можеше да предположи, че тези две далечни точки бяха причина за вълнението на дъщеря ѝ; вече спокойна, тя се прибираше.

Често следобед, младият дук Алберто, пристигаше с файтона на гумени колела, за да вземе Джованнино и да го изведе на разходка. Двете момчета сядаха едно до друго, младият дук държеше юздите с непроницаемо лице, с пламнали гладки скули като на цветна глинена кукла; на задната седалка седеше кочияша в ливрея с лъскави копчета, с цилиндър с кокарда прихлупен над очите и с крака щрапаци в късите тръбести ботуши, стоеше наперен със скръстени отпред ръце.

Файтонът се качваше и слизаше по виа Етнеа, преминаваше с мек от каучука тропот по алеите на вилла Беллини, стигаше до Борго, под балконите на дъщерята на маркиз Риццари, която отгоре веднага познаваше екипажа и изпадаше в умиление.

След празниците започна учебната година. Ноемврийските дни настъпваха с уханието на козе мляко, тъй като прислужницата се връщаше с тенджерата пълна с разпенено мляко издоено пред портата на козята ясла, в сивата утринна светлина; после идваше ред на миризмата на лиця Спедалиери: на разръфани ученически кутии, на изхабени разлистени страници от речник, на мастилото от керамичните мастилници, на прашни от тебишира изтривалки, примесен с лизол. Джованнино гледаше тила на съученичката си седнала на чина пред него; прибраните и увити около главата ѝ коси завършваха с фин мъх върху нежната шия: Евелина. Но мислите му бяха надалеко.

Тъмната сграда на училището, с училищните разписания и с неочакваните звънци, които разтуптяваха сърцето, го довеждаха почти до отчаяние.

Понякога просто не намираше сили да влезе в лица и отиваше на пристанището. Беше сигурен, че там няма да срещне никой, който после да каже на родителите му. Прекарваше тези сутрини, вървейки по пристанищния док,

омазнен от нафтата и въглищата, като прескачаше веригите на закотвените параходи, между ръждясалите от солта желяза, сред острия мирис на катран и кръжащи гларуси над застиналата мазна вода покрита с останки от лимони и пълна с отломки, с обзелия душата му лек и глождещ страх, че може да го открият. Въпреки това, сутрешната гълчава на пристанището достигаща до него, му даваше чувство за свобода: скърцането на макарите, гласовете на моряците и звукът от сирените на корабите, под окъпаното в светлина небе. Седнал върху грубите камъни на дока, четеше любимите си полицейските истории от новия свитък, като повдигаше от време на време очи за да погледне морето, което бавно променяше цвета си.

Към обед, морето заблестяваше под палещото слънце и Джованнино се връщаше, с обземация го на всяка крачка все по-силен страх, как въщи щяха да открият, че не е бил на училище. Някои път не ходеше на училище дванайсет поредни дни, като се преструваше на болен. Съществуването му в този период беше пълно с отчаяние и кошмари, като на беглец, който живееше с ужаса да не бъде арестуван. Лицето му тежеше, отнемайки му цялата радост от живота.

ГЛАВА ВТОРА

Един следобед към края на ноември, Джованнино се разхождаше по виа Етнеа. Излизаше от едно следобедно вариете, където младата италиано-неаполитанска певица Лиана Кастаньола изпя много песни. Придружаваше го Алфио като си тананикаше: *Reginella, piccina adorata, non sei piu' la mia dolce sartina...*

Изведнъж, приблизително на височината на Куаттро Канти, от пиацца Манганелли, се чуха изстрели от револвер. Бяха хаотични и безразборни, последвани от затишии и после от залп мускетни изстрели, отчетливи, в поредица. Виждаха се наизлезли хора, които притичваха откъм виа Линколн. Тълпата се люшна, направи завой, след което на площада пред Куаттро Канти настана суматоха. Мнозина се впускаха към Дуомо и към пиацца Беллини или са втурваха към стръмната Сан Никола. Двете момчета бяха изтласкани към пресечката на чирколо дей Нобили, докато в далечината се чуваха нови изстрели от москет, прекъсвани от случаен слаб и неясен револверен изстрел или смътен вопъл, идващ сякаш от някакво подземие.

Ето какво се беше случило: на излизане от комунистическо събрание в театър Санджорджи, някой беше стрелял по кралските гвардейци охраняващи улицата. Гвардейците бяха отговорили с мускети; от тълпата стреляли повторно; гвардейците отговорили повторно, като изпразнили мускетите в множеството.

След суматохата, настъпила застрашителна тишина на улицата и на площада; седем мъртви останали да лежат на земята, в различни пози, върху плочите от тъмна лава.

Когато по-късно Джованнино и Алфио си проправиха път през тълпата, върнала се да види какво се беше случило, забелязаха един убит, паднал надупчен от куршумите пред палата на принц Манганелли; затворен и притихнал. Беше осемнадесетгодишно русо момче; лежеше с лице обърнато към небето, с разтворени крака, с глава обла-

кътена над бордюра на тротоара. Виждаха се подметките на обувките пробити в средата, сред локва тъмна кръв потекла от гърдите и опръскала паважа между купчините конски изпражнения от файтоните под наем.

Тълпата се люшкеше, хората си проправяха път с лакти. След това кралските гвардейци в зелени униформи, разпръснаха всички с приклада на мускетите. Двете момчета бяха грубо изтласкани назад и после си тръгнаха.

На виа Етнеа, след стрелбата, всички търговци бяха побързали да затворят магазините си. До тук-таме спуснатата наполовина решетка стояха хора на групи и си говореха, готови веднага да се вмъкнат вътре. Други надничаха от балконите и поглеждаха към улицата. Но ако някой повишеше глас, веднага се чуваше как балконите за затварят.

От пиацца Беллини, сподирян от цяла върволица слизаше един адвокат, комунист, с черна папионка и лице на червени петна; говореше високо.

Щом забелязаха, че групата приближава, хората се отдръпнаха, някои се приютиха до външните порти, за да не си навлекат неприятности.

Влажният вечерен въздух сякаш още беше пропит от ехото на изстрелите, светлината на лампите поклащащи се от северняка, се отразяваше върху тъмните плочи излъчващи мъждиви метални отблясъци.

Мина певецът баритон Грасси, приятел на семейството на Джованнино и хвана момчето за ръка.

„Къде си тръгнал?“, провикна се към него. „Прибирай се бързо у дома“.

Градът беше неузнаваем. При Вилла, Джованни се сбогува с приятеля си Алфио и се запъти към къщи. Още беше пред очите му убийтия от пиацца Манганелли, виждаше пробитите подметки, с откъртения ток облян в черна кръв, между конските изпражнения. Струваше му се, че пази голяма тайна, чувстваше се пораснал с десет години поел някаква голяма отговорност.

Булевардът беше спокоен и абсолютно празен. Вълне-

нието от сблъсъка не беше стигнало дотук. Портiererът, облеган на портата с лула между зъбите, слушаше разказа за случката от пощенския раздавач, който придържаше колелото си под газовия лампион. Според версията на раздавача, събрал от друг сведенията, които пък той получил от един часови по запалване на уличните лампи, убитите били стигнали до петдесет.

В съседната градина, до кръглото фонтанче пълно с водни лилии, стоеше дъщерята на адвокат Гуарнера, със сладкото си личице и метални очила с дръжки, препоръчани от очния лекар, тъй като не трябваше да си напряга зрението. Тези дни беше навършила четиринадесет години и носеше косата си късо отрязана с бретон на челото. Присвиваше поглед с късогледите си очи през решетките на портата; беше изплашена от новините, страхуваше се да не избухне революция.

Дованнино седна на перваза на фонтана, разказа ѝ какво беше видял. Успокои я: нямаше революция. Но не можа да се въздържа да не ѝ опише с подробности убийтия, които беше видял с очите си само на две крачки разстояние.

Уплашена, Антонията хвана ръката му и не я пусна, докато той говореше. Носеше домашната си рокличка от сивкав, фин вълнен плат, дълги плътни памучни чорапи, които завършваха в обувчици без ток, сякаш бяха кукленски; дрехите ѝ излъчваха аромат на бадемово мляко, чист, домашен аромат, който Джованнино усещаше отблизо за първи път, и слабата гладка ръка на момичето, учтивият глас оформен от гувернантки от севера, му носеха ново чувство, което не би и помислил, че това момиченце с очила, което беше срещал толкова пъти в градината, можеше да предизвика у него. Устните ѝ, леко напукани, бяха намазани с какаово масло, от което към лицето на Джованнино се разнасяше приятен мирис на шоколад. Държеше здраво ръката на Антонията, беше му приятно, докато възрастната гувернантка не дойде да повика момичето.

Тази вечер Джованнино се върна вкъщи обзет от рояк хаотични мисли. Те се трупаха в главата му и бяха една от друга по-сериозни. От песните на Лиана Кастаньола до стрелбата, от момчето убито до палата Манганелли, до топлата ръка на Антониетта, която притискаше неговата.

Баща му, собственик на лозови масиви и нотариус, беше вече вкъщи. Върху един стол, под светлината на петролния фенер, която съпругата му държеше вдигнат високо, сменяше скъсания фитил на газената лампа.

На гости им беше дошъл Тотó Страцери, луда глава и веселяк, чиито шегички се разказваха между роднините и на които се смееха от сърце; само Тотó Страцери да отвореше уста, всички се заливаха от смях. Всъщност Страцери никога не казваше нещо особено и лудориите му се свеждаха до покупката на някой кон, който да впрегне в колата си, и до приятелските му връзки с мафиотите. Но си бе създал такава слава, и това стигаше всичко което го засягаше да бъде обвито в ореола на легенда. Щом се появеше, всички очакваха веселие и забавления.

Тотó Страцери вече се сбогуваше. Беше подхвърлил някоя и друга шегичка за стълкновението на виа Линколн и сега тръгваше към Литературния клуб, където вероятно щеше да поиграе на карти.

„Човек трябва да е луд като тебе, да се разхожда навън в такава вечер“, отбеляза нотариусът, все пак очарован от безразсъдството на братовчеда.

„Отивам да потърся Паоло Шакка“, каза Страцери. „После заедно ще отидем да видим какво става в града“.

„Но на всяка крачка има комунисти. Опасно е. Стрелят“, каза госпожа Пеппина.

„Така ли?“, отвърна Страцери саркастично. „Да не говорим. Никой не стреля, когато Паоло се появи. Миналата година в Пиатца Армерина трима бандити нападнаха Паоло. Знаеш ли какво направи? И на тримата отне револверите и им ги навря в лицата. Щеше да ги накара да ги изядат“.

„А те защо не стреляха?“, попита нотариусът.

„Не стреляха. Защото всички познават Паоло Шакка и се страхуват. Пред Паоло не минават нито ченгета, нито комунисти, нито бандити“.

„Накрая ще ви арестуват“, каза госпожа Пеппина.

„Кого ще арестуват? Знаеш ли какво направи Паоло Шакка на сержант Спозити, преди два месеца в игралния дом на Молликелла? Били са заедно, Паоло и *Тури`у фиттузу*, и той не си поплюва. Влиза сержантът с насочен револвер: Никой да не мърда!“.

Паоло се приближава бавно, поема с два пръста, много нежно от сержанта дулото на револвера, повдига го и казва с усмивка: „Ваша милост може да се нарани с това нещо. По-добре да го махнем“. Взема го и го слага в джоба си“.

„А сержантът?“, пита нотариусът, без да успее да скрие възторга си.

„Нищо. Какво да направи? Тръгнал си. Познават Паоло Шакка. Знаят, че не се шегува. Отивам да го потърся“.

Страцери се усмихна, килна на главата си обемистата зелена шапка и тръгна горд от почитта към Паоло Шакка.

Новият фитил вече беше поставен, нотариусът доближи една запалена свещичка и бялата газена светлина обзестаята с глухо припукване, като освети сервираната маса. От кухнята се разнасяше уханието на сварени каволичели и омлет, които прислужницата пържеше.

„Не разбирам защо Тотó трябва да е непрекъснато с тези мафиоти“ каза госпожата.

„Накрая ще му изядат парите и ще има неприятности с Квестурата“, каза нотариусът.

„Да беше мафиот, щях да го разбера“, добави госпожата. „Всъщност е само един почтен младеж, неспособен да стори зло и на мравка. А и е толкова симпатичен“.

„Е! Негова работа. Той да му мисли“, завърши нотариусът. След което, като завързваше колана на домашния си халат, извика към кухнята:

„Готови ли са тия каволичелли?“

„Готово, готово, всичко е готово“, отговори прислужницата леко засегната, влизайки с чиниите в ръце.

Докато ядеше разсеяно омлета, а майка му и баща му продължаваха да говорят за Страцери, Джованнино мислеше за Антониетта. Вече беше забравил дъщерята на маркиз Риццари, която впрочем беше виждал само отдалеко и с която отношенията му се простираха до разменени погледи, когато я срещнеше на виа Етнеа или когато се отправяше към Борго за да се разходи под нейния балкон. А Антониетта беше близо, беше усетил уханието и топлината ѝ, можеше да я види отново.

На другата сутрин в осем, когато излизаше за училище, Джованнино видя че зад прозореца, Антониетта държи завеската отместена. Денят беше студен и препръскваше дъжд. Декемврийските струйки браздяха стъклата на прозорците. Джованнино прекоси, облечен в лодена с пелерина, под която държеше учебниците си завити в непромокаем калъф стегнати с канап; вдигна поглед и поздрави. Момчето отговори с усмивка и веднага след това зад нея се появи пълното лице на адвокат Гуарнера, сложил домашния си халат върху пижамата. Момчето ускори крачка, леко смутено, сякаш заловено на местопрестьелението.

ГЛАВА ТРЕТА

Домът на адвокат Ингиллери се намираше на виа Умберто, във внушителна сграда на три етажа, в чиито коридор се усещаше неотменно, вече повече от четиредесет години все същата миризма на колофон и лепило. Дърводелец пълнеше двора със стърготини и почти по всяко време щом някой влезеше, долавяше свистенето от рендосваното дърво. В друг ъгъл на двора, столар, седнал на малко столче, прекарваше живота си в преплитане на канапените нишки върху груби столове, издигащи се като пирамида зад гърба му до кълбетата коноп.

Когато семейството на нотариус Кали влезе, къщата гъмжеше от гости. Кабинетът на адвоката беше препълен с палта и чадъри. Навсякъде висяха окачени чадъри; от краищата на томовете по Гражданско право и Основи на правото; имаше дори един прострян върху бронзовата мастилница, представляваща две ловни кучета и друг повесен на пирона, на който висеше дипломата на домакина.

Мъжете се бяха събрали в малкия салон, съседен на кабинета, всички говореха високо и в един глас.

Госпожа Пеппина, сложила шапка клош, се отправи към спалнята на домакинята, където вече се бяха настанили няколко госпожи. Разговорът на дамите се въртеше около неучтивото държание на прислугата в морските кабинети през сезона. И въпреки че беше януари, тази тема сякаш вълнуваше всички; всяка имаше какво да каже по въпроса и извисяваше глас, мъчейки се да надделее над останалите. В салона имаше и няколко госпожици с панделки в косите, които си говореха помежду си, а в другия край няколко младежи с много свободни, разширяващи се от глезена надолу панталони, изтръсваха пепелта от цигарите със заострения нокът на кутрето. Един от тях, завърнал се от бохемско пътешествие в Будапеща, беше наобиколен и разпитван относно тъй много дискутираната леснота на любовните авантюри в Унгария.

Джованнино влезе в салона и тъй като не знаеше къде да отиде, се присъедини към групата. Докато нотариусът заемаше мястото си сред мъжете, в малкия салон влезе съветник Перротта, който имаше славата на извънредно саркастичен човек. Когато възнамеряваше да говори, всички се побутваха с лакът, предвкусвайки язвителните и хапливи неща, които щеше да каже.

Съветник Перротта, още с палто и чадър в ръка, направил знак че иска да говори. Въдворил тишина, каза:

„Това, ако не се лъжа е детската стая“.

Репликата беше много сполучлива. Започнаха да се смеят, защото всички бяха само мъже и то на определена възраст. Така че, Перротта си беше казал своето.

„Ужасен е“, сподели със съседа си нотариусът. „Наистина жлъчен“.

„Стрихнин, стрихнин!, се чу от няколко места, загатвайки отровния ефект от шегите на Перротта.

Окуражен от успеха, Перротта не спря дотам. Като се обърна към съдия Миччике, преструвайки се на изненадан каза:

„Защо? Нима не сме деца? Един немец е казал, че на петдесет, живота се обновява и се започва едно ново съществуване. Вие, господин съдия сте в периода на втория си живот. Следователно не сте на повече от петнайсет години. Първите петдесет не се броят“.

Смехът избухна с нова сила.

„Стрихнин“, пак извика някой. „Цианкалий“.

Доволен от себе си, щастлив, че са го назовали стрихнин и цианкалий, съветник Перротта зае мястото си в кръжеца.

Докато обикаляше из салона, Джованнино се озова до едно момиче с кръгли, широко отворени очи, което държеше ръцете си отпуснати встрани, тъй като не знаеше къде да ги сложи; до нея стоеше някакъв племенник на домакина със сплескан нос и миши очи. Държейки ръце зад гърба, той се повдигаше на върха на пръстите, като

след това се отпуснаше назад на токовете си, изпълнен с високопарни думи, които искаше да изрече и които все не успяваше да измъкне. Стояха пред едно избродирано платно, изобразяващо два жълти бивола впуснали се в неудържим галоп върху зелена морава. Такъв галоп не е бил включен в намеренията на авторката на бродерията (госпожица Агатина Ингиллери, която притежаваше добродушно канибалска физиономия), но иглата и платното ѝ бяха изменили и краката на биволите, които по принцип трябваше да бъдат изобразени неподвижни или в бавна биволска стъпка, бяха излезли така превити, че оставяха странното усещане за устремен галоп.

За да не нарушава тази нескопосана идилия, Джованнино се отдалечи, и като отмести завесата на балкона, се загледа надолу към виа Умберто. Със звън минаваха трамваите от Гуардия-Онина и малките им вагони се поклащаха над тъмните плочи. От спалнята долитаха тънките гласове на дамите, които сега бяха започнали да обсъждат, все в един глас, електрическите звънци, техните качества и неудобства.

Внезапно от салона се разнесоха няколко акорда, придружени с шъткания и веднага след това се чу силен глас: „Може ли?“ Това беше певецът баритон Грасси, запял в малкия салон пролога от *Палячи*. Гласът на баритона прокънтя мощно из цялата къща, като вцепени всякакво движение; дори натоварените в кухнята да разрязват сладоледите, застинаха с ножовете и чинийките в ръце. Гласът преминаваше от стая в стая като циклон и сякаш надигаше книжните календари окачени на стената.

Джованнино остана като закован срещу прозореца на балкона. И докато стоеше така, почувства как някой леко докосва ръката му, обърна се и видя Антониетта; беше дошла току що с баща си; и докато адвокат Гуарнера, безкрайно предпазливо, като внимаваше да не смути пеенето сядаше между мъжете, тя се беше приближила на пръсти до Джованнино.

Младите останаха неподвижни на балкона, усмихвайки се безмълвно един на друг сред акутите на баритона, сякаш бяха двама души потърсили подслон под входната врата, изненадани от бурята. Стъклата леко потреперваха от всеки нов порив на гласа.

Антониетта беше в розова рокля, косите ѝ бяха гладко сресани, носеше овални като бадеми очила, през които гледаше настойчиво Джованнино. От вечерта на стрелбата, преди два месеца, те се бяха виждали един два пъти, но винаги за малко, в градината, говореха за незначителни неща. Но всеки път, когато се прибираще или излизаше, Джованнино я зърваше зад прозорците, докато го чакаше за да го поздрави. Понякога, надвесен над един вътрешен прозорец на къщата, успяваше да хвърли поглед отстрани, към килера, в дома на адвокат Гуарнера. Антониетта стоеше сгушена в ъгъла, вдигнала поглед нагоре. Може би беше чакала час или два в тази поза, с надеждата Джованнино да се покаже.

Така, без някога да си го кажат открито, двамата млади през деня имаха възможност да се срещнат няколко пъти и да се гледат. На отиване и на връщане от училище. В три часа се показваше на вътрешния прозорец, в пет отново се показваше и Антониетта беше винаги абсолютно точна. Ако след това се случеше да си поприказват, никой не споменавахе нищо за тези определени срещи.

Когато баритонът, с последното акуто завърши арията, къщата се разтресе от залпа ръкопляскания, към които се прибави и грохота на трамвая от Онина, преминаващ точно в същия момент. Певецът баритон Грасси, който заради своята стеснителност, но и поради липсата на диплома, никога не се беше представял на сцена, постигаше неизменно триумф под семейния покрив на приятели и роднини.

След края на аплодисментите, съветник Перротта обяви високо:

„Сега трябва да изпее един дует с донна Грация, боги-

нята вдъхновителка Егерия за съдия Миччике`“.

Работата се състоеше в това, че донна Грация беше старата прислужница на съдията и въобще не пееше. Но за публиката, все още развълнувана от изпълнението, тази шега не постигна голям успех. Само един възрастен адвокат, полузаспал, се засмя и промърмори: „Стрихнин“, но без особена увереност.

„Не предполагах, че ще те срещна тук“, каза Антонията от балкона, гледайки надолу към възчерната виа Умберто.

„Нито пък аз мислех, че ще дойдеш“, каза Джованнино.

„Съжеляваш ли, че дойдох?“, попита тя след известна пауза.

„Не, много ми е приятно“.

„Защо ти е приятно?“

„Така, приятно ми е“.

„А защо?“

Антонията задаваше въпросите с някаква упоритост, сякаш водеше следствие. Малко смутен, Джованнино смени темата.

„Вчера не те видях“.

„Бях на прозореца. Ти не мина“.

„Минах в пет“.

„В пет часа бях на прозореца. Може би когато ти си минал, мама ме извика за малко“.

Замълчаха загледани в улицата.

„Може би“, поде Антонията, „не ти е приятно, че съм тук. Може би искаш да си поговориш с онези момичета?“

„Онези момичета не ме интересуват“.

„Никоя ли?“

„Никоя“.

„И нито едно от момичетата не ти харесва, така ли?“

„Да... има една. Но не е между тях“.

„И къде е?“

„В тази къща“.

„А ти обичаш ли това момиче?“

„Много“.

„А тя обича ли те?“

„Не зная... мисля че да“.

„А ти каза ли ѝ, че я обичаш?“ , поде Антониетта.

„Не. Още не съм ѝ казал“.

„А кога ще ѝ кажеш?“

Джованнино не отговори. Антониетта продължаваше да гледа улицата, но Джованнино усети до рамото си нейното рамо, което потреперваше.

„Ами кажи ѝ го, горката, толкова я измъчи...“ каза накрая момичето, почти разплакано.

Джованнино, застанал вече с гръб към стената, затвори очи и направи огромно усилие.

„Ще ѝ го кажа точно сега... „ , промълви с престорен глас, докато усещаше как главата му се изпразва.

„Какво? Какво казваш?“

„Това си ти“.

„Не е вярно...“ промълви Антониетта обзета от радост, с едва доловимо гласче.

В този момент към тях се приближи младият барон Агуечи с потресаващо черни мустаци, придружен от дъщерята на адвокат Ингиллери, с физиономията си на невинен канибал.

„Жулиета и Ромео“, каза младият барон с неприятен глас и се смя дълго на собствената си шега. Беше си истински късмет, иначе и двамата нямаше да знаят за какво да говорят, поразени от онова, което си бяха казали.

Същата вечер към десет часа, когато Джованнино се прибираше, видя, че завеската в трапезарията на Антониетта се отмества. Момичето стоеше в тъмното и го чакаше. Като го забеляза, веднага тихо отвори прозореца и се показва. Очилата ѝ проблясваха от далечното отражение на газовия фенер зад железната ограда. Антоанетта се надвеси над парапета и протегна ръка, която момчето взе в своите ръце, обзет от ужас при мисълта, че адвокат Гуарнера може да се появи. Антониетта трепереше

и накланяше глава надолу към него. Тогава Джованнино опря ръце на перваза, повдигна се на мускули, както вече се беше научил на успоредката в часовете по гимнастика в лиця Спедалиери; озова се с лице срещу момичето, върху устата си почувства нейните устни ухаещи на какаово масло; върху страните си усети нейните къси коси с аромат на врабче гнездо. Отпусна се надолу, слезе и побегна.

На масата, докато ядеше яйчения бульон, а баща му разказваше някаква история за общинските съветници, Джованнино още усещаше аромата на шоколад от устните на Антониетта останал върху кожата му.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Антониетта беше загубила ум и разум. Това че се втурваше да се покаже на прозореца и беше като паднала от небето когато я питаха нещо, накара майка ѝ да стане подозрителна и накрая да разбере всичко. Момичето беше подложено на сериозен надзор, гувернантката не я оставяше вече сама. Не успя да говори повече с Джованнино, нито да го чака на прозореца. Връзката им стана много трудна. Убягвайки за миг от погледа на гувернантката, един ден момичето подхвърли бележчица изпълнена с отчаяние, на пътечката в градината пред краката на Джованнино. Джованнино отговори с друга бележка, която, както тя го беше посъветвала, скри под една тежка саксия с цветя, поставена на стълбата пред нейната къща. Под същата саксия, намери следващата вечер друга бележчица, а на следващия ден, сложи нова пак там.

Бележките под саксията не спряха няколко месеца. Антониетта беше отслабнала, очите ѝ бяха станали по-големи зад очилата, писмата ѝ ставаха все по-пламенни. „Отведи ме оттук“, беше написано в една от последните ѝ бележки. „Не издържам повече“. Родителите ѝ я изпратиха в провинцията.

По това време в дома на семейство Кали, постъпи Агатино, новата прислужница, момиче от Виагранде на двадесет и четири години, с черни влажни очи, което следобяд, когато господарите излизаха, започваше да пее с цяло гърло.

Един следобед през март, месец след като Агатино беше постъпила на работа, Джованнино остана да учи вкъщи. През тези дни се подготвяха оценките за втория триместър. Докато гладеше бельото, Агатино изпълняваше всички песни от репертоара си. Гласът ѝ отекваше в меката сънливост на празната къща огряна от залязващото слънце. Прииждаше на вълни от двора спокойният тропот от копитата на конете на барона, изведени от момчето на водопой. От правоъгълника на отворения прозорец се виждаха стрел-

кащи се лястовици, които надаваха ненадеен писък, поде-
маха от време на време бързи, шумни крамоли и веднага
след това се изгубваха в мартенското небе.

Агатина гладеше в един тъгъл на трапезарията с голя-
мата ютия на въглища. От дивана, където седеше, отво-
рил учебника по история, Джованнино виждаше гърба и
силните ѝ крака обути в черни памучни чорапи. Когато
Агатина се навеждаше напред да пооправи някой чаршаф
върху масата, роклята ѝ се повдигаше и момчето вижда-
ше края на чорапите, придържани от ластик, оставил сле-
да върху бялата кожа на бедрото.

*No, cara piccina, no, così non va,
diamo un addio all'amore
se nell'amore e l'infelicità...*

Агатина пееше със силния си висок глас на гроздо-
берачка, изпълнен с трепет. От време на време отиваше
да занесе изгладеното пране в съседната стая и после се
връщаше, като продължаваше да пее. Това женско тяло,
движещо се спокойно из празните стаи, където достигаха
далечните писъци на лястовици, изпълваше Джованни-
но с някакво безпокойство. Седеше неподвижно, без да
чете, слушаше песните и леките тласъци на ютията върху
масата.

Когато свърши с гладенето, Агатина взе един стол и
се качи; трябваше да потърси нещо отгоре върху големия
гардероб.

„Джованнино, ще ме държиш ли?“, попита. „Страх ме
е да не падна“.

Джованнино се приближи и обгърна с ръце краката ѝ,
усети под полите силните бедра на момичето и ги прити-
сна. Застанала неподвижно, Агатина ровеше над гардеро-
ба. Роклята, повдигнала се заради ръцете опънати наго-
ре, се беше качила над коляното; И само от това, че леко
плъзна ръце надолу, Джованнино, почти неволно вече до-
пираше откритата кожа на момичето, което не помръдна,
като продължи да тършува в гардероба. Чувстваше под

пръстите си опънатата и стегната кожа върху бедрата на Агатина, а в главата си празното пространство от всички стаи и някаква продължителна тръпка по цялото тяло.

Беше паднал здрач. Когато момичето слезе от стола, Джованнино се върна на дивана, а ударите на сърцето му се бяха ускорили.

Агатина беше спряла да пее, излезе да остави нещо в другата стая, после пак се върна и се разположи на дивана до момчето.

„Малко почивка“, каза бавно, като се отпусна назад. „Цял ден съм на крак“.

Вече беше почти тъмно. В полумрака, всички отвори на ютията, сложена върху една тухличка, бяха осветени от отражението на жарта като илюминатори на малък кораб.

С непринуден жест, Агатина повдигна полата над коляното си и издърпа ластика на чорапа.

„Много са стегнати“, заяви, „виж как опъват“.

Джованнино плъзна ръка под ластика, дръпна го, а после сложи ръка върху хладното бедро на момичето.

„Много са стегнати, трябва да ги разхлабиш“, промълви със странен глас.

„Да. Убиват ме“, каза Агатина кротко. „Оставят ми белези“.

„Пречат на кръвообращението“.

Думите се отронваха бавно и отчетливо, като по време на трудно упражнение. В полумрака, вече почти не виждаше Агатина, чувстваше около себе си нейното стегнато и налято тяло, миризмата на дървени въглища и някаква приятна топлина. Ръката му беше останала между бедрата ѝ, които я задържаха неподвижна. Внезапно момичето се наведе, допря лице до неговото и го целуна по устата. Беше много продължителна и дълбока целувка, с аромат на парфюмирано календарче и пушек, твърде различна от тази на Антонията, която обаче успя да му замае главата.

След тази вечер, Джованнино почти не излизаше следобед или ако излезеше за малко, веднага щом родите-

лите му се отдалечаха от къщата, бързаше отново да се прибере. Понякога нощем, на пръсти, пипнешком, стигаше до стаичката, където спеше момичето. Една нощ се спъна в някакъв стол, който се блъсна с трясък в гардероба. Майка му стана изплашена и го изненада застанал по гащи пред прага на Агатинината стаичка.

Момичето беше отпратено. Но Джованнино вече не можеше без нея. Отиде да се разхожда под прозорците на новите господари на Агатина. Тя му изпрати от прозореца целувки и после му определи среща в неделя.

В очакване на този ден, Джованнино помоли един приятел на Алфио да му намери стая, където да заведе момичето. Стаята беше намерена на виа Маддем при една старица, която я даваше под наем на час.

Най-после неделята дойде и Агатина се втурна вътре; нахвърли се нетърпеливо върху момчето, сякаш искаше да го погълне.

Стаята, малка и полутъмна, беше почти изцяло запълнена от голяма спалня. Нощното шкафче, покрито с омазена избродирана покривчица пропита от задушевността на старата стопанка, беше претъпкано с малки предмети: счупен будилник, фигурки на мадони и разпятия, мида, с положена във вътрешността ѝ броеница, бучка лава от Етна, играчка със скъсана връвчица. Като се отместеше завеската на прозореца пред погледа се откриваше двор осеян с вентилационни тръби, населен с кокошки и фикидиндия. През тъмната врата, придържана от голяма кука като на винарска изба, се чуваше суетенето в къщата: силни заканителни мъжки гласове, тежки стъпки, плиснати легени с вода, цвърчене от тигани. През процеците на вратата често се процеждаше миризма на пържени сардини.

Джованнино вече можеше да каже, че има любовница. Всяка неделя Агатина пристигаше тичешком, събличаше се гола и скачаше в леглото като акробатка, оставяйки само една синя лентичка на талията си, върху бялата луничава кожа. Джованнино биваше отнасян от нея като

от циклон. Момичето от Виагранде беше ненаситно и се грижеше за своя млад любовник с преданост и жар, които не бяха лишени от настървение, както котката се грижи за малките си. Страхувайки се, че тези продължителни любовни усилия можеха да го изтощат, всеки път тя си носеше чантичка пълна с четири пет сурови яйца и караше Джованнино да ги изпие едно след друго.

„Хайде, изпий и това“, настояваше Агатина, изтегната гола на леглото, като чукаше яйцето в ръба на нощното шкафче и го подаваше на Джованнино, който го изгълтваше, без да му мигне окото.

Когато на свечеряване Джованнино излизаше от разхвърляната стая пълна с яйчени черупки, той се чувстваше спокоен и щастлив; минаваше през гъмжащите улички около виа Маддем пълни с продавачи на пърженки, сред мириса на пица и мекици плувнали в черни казани с врящо олио, докато фенерджиите с дългите си пръчки палеха газените лампиони; озоваваше се на площад Беллини до кино Олимпия, изложило големи ярко жълти плакати на Алфредо Бимби, *идолът на тълпите*, или на Габре`, *изтънченият изпълнител* във фрак и с гардения на ревера. След това потъваше в неделната навалица на виа Етнеа с някакво ведро чувство и с приятно олекнала глава. Никога не се беше чувствал така безгрижен и доволен. Незабавно тръгваше да търси Алфио в бирарията, за да му разкаже как е минало всичко. Някаква промяна беше настъпила у него; сега гледаше на нещата с други очи. Споменът за Антониетта беше избледнял; това момиченце, което чезнеше по него зад очилата, вече нямаше силата да го терзае. Понякога бавеше отговора на бележчиците, които, след завръщането си от провинцията все така криеше под саксията с цветя. Когато госпожа Гуарнера забеляза тревогата у дъщеря си, засили наблюдението. За да не може да пише на Джованнино ѝ взе дори хартията и писалките. Но тя въпреки това му пишеше с един отчупен молив затворена в банята, върху порестите листа на тоалетната хартия, потънала в сълзи.

ГЛАВА ПЕТА

Придружен от младия дук Алберто, понякога Джованнино поемаше към Швейцарската Сладкарница, където около бара се срещаха по време на аперитива дамите и госпожиците от изисканото общество, както и незаетите в пансион Донати момичета, които сутринта бяха обиколили виа Етнеа седнали в лъскавите коли, кръстосали крак връз крак върху застланата козя кожа.

В сладкарницата се развличаха младежите от аристокрацията, с черни като сос от сепия или руси като прегоряла пшеница мустаци, с овладян и нехаен глас: барони, дукове и маркизи, неколцина вещи в дуелите със саби. В тяхната компания имаше адвокати и застрахователи без благороднически титли, но именно поради това, ревностни почитатели на благородническите среди. Облегнати на рамката на входната врата, организираха разходки до Таормина, разказваха за предишната вечер прекарана в някой публичен дом или говореха за тайните връзки на нечия съпруга със съпруга на някоя друга.

Джованнино се появи в сладкарницата една майска сутрин, в момент, в който групата младежи беше скандализирана от баснословна новина. Ставаше дума за следното. Съпругата от Венето на известен търговец на кожи, изненадана с любовник от съпруга и изгонена незабавно от къщи, се беше приютила в пансион Донати, където обляна в сълзи, от два дни се оставяше в ръцете на всеки. Нещата се бяха развили с невероятна бързина. Допреди три дни всички я виждаха зад тезгяха в магазина, уважаваната съпруга на ревнивия си съпруг, а сега, след няколко часа, всеки можеше да я притежава за шепа лири. При тези обстоятелства се разбра, че двамата не са били официално женени, макар че той винаги я беше представлял като своя съпруга. От два дни младата жена не можеше да си поеме дъх. В преддверието се редяха на опашка. Госпожа Донати, макар и с огорчение, трябваше да затвори врати, гарантирайки достъпа за доверени клиенти.

Между групата на аристократите и застрахователите, към която Джованнино се беше приближил, се коментираше именно това. Подсмиваха се скупчени около барон Чиччино Мотта, единствен от този кръг, успял вследствие на щастливи обстоятелства да има близост с жената, преди госпожа Донати да затвори. Баронът трябваше да отговаря на многобройни въпроси от различно естество, които му се отправяха от всички страни. Всеки искаше да научи някаква интимна подробност по отношение на госпожата, многократно забелязвана на прага на магазина. И всички разбраха, че съпругата на кожаря правеше някои неща с определен ентузиазъм, и че в определен момент започваше да плаче. Интересно беше да се разбере от какво естество е този плач. Така стана ясно, че това беше странен плач, не от мъка заради злочестината ѝ, а от разтуха, от облекчение, почти от удоволствие. И като резултат от тези сведения, започнаха да се разработват планове как да се влезе с хитрост в пансиона.

След това една групичка се отправи към магазина на съпруга, за да види какво се случва. Джованнино беше повлечен от тази експедиция, поела бавно и мудро по виа Етнеа. Бяха седмина, двама от които много високи, смугли и снажни, въртяха бялото на очите си като някакви злодеи от театъра на буратините. Щом приближиха магазина забавиха крачка, разделиха се на три групи, за да не бият на очи, след което започнаха да преминават много бавно пред вратата. Трима се спряха на прага, преструвайки се на заети в някакъв спор, като междуременно поглеждаха към магазина.

Търговецът на кожи беше седнал зад касата, сериозен, гологлав и блед. Лицето му в зеленикав тон, не изразяваше никакво чувство. Като видя тримата на прага им хвърли подозрителен поглед изпълнен с жлъч, поглед на човек, който усеща нещо неопределено, но неприятно около себе си и застава нащрек. Тръгнаха бавно и на ъгъла бяха настигнати от другите две групи. Вече седмина,

отново подеха разходката с поклащаща се стъпка.

„Рогоносецът“, отбеляза барон Мотта, пристъпвайки самодоволно с широка крачка, „ми изглежда във форма“.

Виа Етнеа под майското слънце се белееше от сламени шапки и светли панталони. Във въздуха се носеше тягостна леност. Студентите от Техническият Институт с очила и книги под мишница, кръстосваха на групи улиците, студентките от Университета минаваха хванати под ръка, по три по четири, и оглеждаха наоколо с тъмните си дълбоки очи, масите на кафене Пентималли бяха пълни с клиенти, които опитваха бадемовата си гранита. Под статуята на Беллини се беше събрала обичайната разнородна тълпа от посредници и хора дошли още сутринта от Джарре или от Каникатти. Докато пушеха и плюеха на земята, уреждаха сделки, даваха и получаваха капаро и дребни суми.

Джованни беше започнал разговор с младия маркиз Иняцио Леотта, когото до този момент познаваше бегло. Отделяйки се от групата, двамата младежи си размениха няколко думи и веднага разбраха, че са на едно и също мнение по всички въпроси.

„Колко са вулгарни тези хора“, каза младият маркиз, имайки предвид останалата част от присъстващите, „съществуването им е като на животните“.

„Компанията им е подтискаща“, потвърди Джованнино. „Никога не бих могъл да живея с тях“.

Младият маркиз беше изтънчен интелектуалец, знаеше наизуст стихове от Бодлер, хартията му за писма беше много фина с големи релефни монограми и латински сентенции, шиеше костюмите и ризите си в Рим и прекарваше няколко месеца в провинцията в Палагония, в собствената си мандаринова градина.

Две три разходки по виа Етнеа и момчетата бяха станали приятели.

След няколко дни младият маркиз телефонира на Джованнино и го покани във вилата си в Палагония, в градината с мандарините. Трябваше да занесе един бинокъл на

някакъв бандит, който му го беше поискал чрез управителя. В същото време двете момчета за развлечение, щяха да стрелят по диви гълъби и гургулици.

В шест сутринта на следващия ден, младият маркиз мина да вземе Джованнино с малкия си спортен автомобил. Колата се спусна с рев по виа Етнеа, пуста в този час на деня. Пред спуснатите щори на Швейцарската Сладкарница, която денем гъмжеше от елегантни дами и галантни господа, сега се беше проточило стадо кози сред подрънкването на звънциите, което ясно се долавяше във ведрината на утрото. Първите лъчи вече огряваха корнизите на елегантните сгради от осемнайсти век по виа Гарибалди.

Стигнал порта Фортино, автомобилът се устреми пъргаво по дългото право шосе на Примосоле. В полята с разцъфтели макове и сини цветчета все още потънали в леката сутрешна мъгла, се издигаха ята охранени врабци и лястовици, които стреснати от шума на колата излитаха тревожно в трепкащ пърхащ полет и накрая кацаха понадолу между високите, свежи от росата треви.

„Ако пристигнем рано“, каза Иняцио, „ще успеем да стреляме по гургулиците в горичката“.

Джованнино притваряше очи, вдъхвайки чистия утринен въздух.

След като слънцето вече се беше издигнало високо, колата изостави шосето и навлезе в страничен път, обграден от два високи плета фикидиндия. Две врани прелитаха с черни криле, разперени и неподвижни, като два аероплана.

Пътят навлизаше в полята и ставаше все по-безлюден. Иняцио спря за малко и запали цигара. Наоколо цареше дълбок покой, смущаван на моменти от самотната песен на някоя птичка или жуженето на стършел, който мигновено се стрелкаше и в миг отлиташе. Покрай пътя, малък черен бръмбар безмълвно се мъчеше да претърколи едра бучка магарешка тор.

Ненадейно, от завоя се зададе човек яхнал кон.

Напредваше бавно в безлюдната тишина, върху висок дорест кон, с метната върху самара дебела козя кожа. Мъжът беше млад, с едноседмична брада, носеше нахлупен над очите каскет и държеше ловна пушка, сложена напречно върху краката му. Когато видя колата не се смути, а продължи напред с отмерен ход между редиците фикидиндия. Сякаш изпълваше с присъствието си целия път. На пръв поглед някой можеше да реши, че е изполичар тръгнал на лов, но при по-внимателна преценка, в него се забелязваше нещо неумолимо и бдително; а от усърдно избраното му снаряжение (две манерки, торба пълна с тежки неща, четири патрондаша, които обгръщаха кръста под кадифената жилетка) се усещаше, че не беше изполичар или управител на чифлик.

Иняцио запали колата и потегли без да бърза. Когато автомобилът приближи, насочи коня по-встрани, за да направи път и докосна каскета си с два пръста за поздрав.

„Добър ден“, отговори Иняцио с премерена любезност като увеличи скоростта.

Джованнино видя с крайчеца на окото, как мъжът накара коня да се насочи към тесен проход между редовете фикидиндия, и с малък отскок на животното, изчезна в него.

Когато отминаха, Иняцио каза:

„Този се укрива от правосъдието. Сигурно е един от хората на Сtimoли или самият Сtimoли, бандитът, на когото трябва да занесе бинокъла. Така или иначе трябва да сме в добри отношения, в противен случай няма да можем да излизаме по тия места извън града. От друга страна, като се отнасяш добре с тях, не са лоши и те оставят на мира. Сtimoли прати хора да ми поиска бинокъл. Купих един втора ръка за дребна сума; сигурен съм, че много ще го хареса. В него има нещо детско, независимо от това, че е погубил двама карабинери и трима свои другари, които му изменили“.

„Сам ли ще дойде да вземе бинокъла?“, попита Джованнино.

„Не знам. Никога не съм го виждал. Той, разбира се ме познава. Но не обичат хората да ги виждат. Може да поиска бинокъла от управителя“.

Колата напредваше плавно между редовете фикидиндия огрени от слънцето.

Не след дълго премина през голям отворен портал с два теракотени лъва отстрани, полускрити между дребните листа на две прастари върби.

Влизането на автомобила предизвика лудешка суматоха у гъските, кокошките, пиленцата и гълъбите в големия двор засенчен от евкалипти и плачещи върби. Две големи бежови ловджийски кучета се хвърляха напред с весел лай, докато слабо куче с къс косъм и муцуна като на чакал разтърсваше веригата, на която беше заързано. Управителят дотича с каскет в ръка следван от няколко боси хлапета, които спряха на известно разстояние.

Голямата масивна къща се издигаше в дъното на двора; две външни стълби, предпазвани от тежки парапети от ковано желязо и почти изцяло покрити с пълзящи рози и жасмин, водеха към терасата на първия етаж, където застанал под герба от бял камък на семейство Леотта и под малката керамична богородица зазидана в стената, се отваряше главния портик.

Двамата младежи навлязоха в прохладата на старовремските стаи; огромни гардероби и шкафове се извисяваха от стените покрити с тапети на цветя. През прозорците защитени от тънки метални мрежи срещу комари, проникваше спокойната светлина на полето. Младият маркиз поведе приятеля си към кабинета, където приемаха селяните и изполичарите. Върху старото писалище бяха натрупани папки и счетоводни книги. Зад стъклото на един шкаф се виждаха поставени на стойки пет или шест ловни пушки и две карабини.

„Сега си вземаме пушките и тръгваме към горичката“, каза Иняцио.

И след като се обърна към управителя, който ги беше

последвал, попита:

„Онези дали са се мяркали насам?“

„Да, ваша милост, вчера вечерта мина Сtimiли. Пита за бинокъла“.

„Донесох го, в колата е. Кога каза че ще дойде да го вземе?“

„Не казват никога, ваша милост. Появяват се винаги ненадейно. Но смятам, че по пладне или утре сутринта рано, ще мине“.

„А гургулици, мярват ли се?“, попита отново Иняцио.

„Малко, ваша милост. Пропуснах три и една яребица, понеже не си носех пушката. Санто, овчарят, вчера сутринта тръшна яребица.“

„А, така ли, Санто има пушка?“

„Не, ваша милост. Уби я с камъни. За него камъните са по-полезни от пушката.“

Иняцио взе от стойката две пушки, модел седемнайсет за себе си и двадесет и четири за Джованнино. След това му сложи в ръката шепа червени патрони, върху които се виждаше нарисуван отстрани черен пѣдпѣдък.

„Давам ти модел двадесет и четири, по-лека е. Тези патрони са много добре премерени. Чудесно стават и за яребици.“

И тримата излязоха. Джованнино усещаше в джобовете си приятната тежест на патроните, доставяше му удоволствие да ги докосва, долавяйки под прѣстите си безпогрешните им прецизни очертания.

Горичката започваше няколко крачки зад къщата. Малки дѣбови дървета с усукани клони, прѣснати в безпорядък на различни страни. Помежду им се издигаше някой и друг евкалипт.

През листата нахлуваше нежен полѣх и се долавяше пърхането на черния кос, приютен сред бодливите храсти на къпините.

„Какво желае да хапне, ваша милост?“, попита управителят. „Да кажа да заколят едно петле или патица?“

„Добре, нека да е петле“, каза Иняцио. „А мандарините как вървят?“.

„Слава на Бога, не можем да се оплачем. Излезе вятър миналата седмица и малко ги пообрули. Но имат много цвят. Отивам да кажа на Мара да заколи петлето“.

Управителят си тръгна и двамата приятели навлязоха сами в горичката. След малко, Иняцио направи знак на Джованнино да не вдига шум.

Нарамил пушката, започна бавно да напредва, сухите листа пропукваха под стъпките му. В този момент зърнаха как три светли, перлени гургулици се отделят от високия клон на евкалипта и литват заедно. Когато гургулиците прелетяха над главите им, се чу пукота от двата изстрела на Иняцио. Птиците направиха рязък завой, сякаш искаха да изтръгнат от себе си сачмите и отново се зареяха в безкрайното небе, приветствани от двата закъснели изстрела на Джованнино, станали причина за няколкото отронени от дъба листа, надупчени от оловото.

„Отлетяха“, извика Джованнино и гласът му отекна между дърветата.

„Тези патрони не са напълнени както трябва“, каза Иняцио. „Изтръскаха оловото от крилата си“.

Във въздуха се усещаше мириса на барут от изстрелите. Двамата приятели извадиха димящите гилзи, хвърлиха ги на земята, духнаха в цевите и отново заредиха пушките.

Четири изстрела бяха накарали всички птици в гората да замлъкнат.

Двете момчета седнаха на един камък и запалиха по цигара.

„Пред глупавото ходене в сладкарницата“, каза Джованнино, предпочитам селото“.

Празните гилзи проблясваха, две жълти и две огненочервени върху тъмната земя.

„Аз често се уединявам тук“, каза Иняцио, „заради досадата и погнусата, с които ме изпълва градът. Просто не

мога да бъда с тези хора. Грубянщината на един Мотта е направо нетърпима. Но и тук не може останеш вечно. Животът навсякъде е скучен; случва се винаги едно и също. Никога нищо не ти дава чувството за нещо ново, което си струва да се изживее“.

Джованнино усещаше по ръцете и лицето си чистия въздух от горичката и едновременно с това си мислеше, че утрешния ден е неделя, и че ще се види с Агатина в стаята на виа Маддем. Тази мисъл го изпълваше с радост и придаваше вкус и стойност на всичко, което правеше.

„Обаче ако има някоя жена, която те интересува“, отбеляза, „всичко става по-приятно“.

„До известна степен“, отговори Иняцио като си играше с пушката. „Понякога завиждам на тези, които вземат кокаин. Например Филиппо Шонти ми се вижда щастлив. Винаги е насмъркан с кокаин“.

„Може да му навреди на здравето“.

„Не може и дума да става. Виждам го винаги в прекрасно здраве. Храни се в бирарията, с кутийката от клечки за зъби в несесера му за път, пълна с кокаин, сложена върху масата. „Ще трябва“, добави след кратко мълчание, „някой ден и аз да пробвам. Така, просто да разбере за какво става дума“.

В този момент един кос кацна върху къпиновия храсталак, недалече от тях. Забелязваше се черното му телце, пърхащо между листата. Без да става, Иняцио насочи пушката. Изстрелът отекна гръмко и раздра тишината в горичката. Косът поскочи, а след това започна да пада стремително надолу, повлякъл няколко откършени листа, оплитайки се в тръните на къпинака. Двамата приятели се завтекоха нататък. Простреляният кос беше още жив напред трънака, сгушен между сухите листа. В отворената жълта човка се виждаше езичето, изпънато и вдървено; окото, кръгло и застинало сякаш беше стъкло. Две капки алена кръв се бяха появили върху черното на крилето, сгърчени от спазъм.

„Нали ти казах, че тези патрони не са добре напълнени“, отбеляза ядосан Иняцио. „Още е жив“.

„Трябва да го довършим“, каза Джованнино.

„Много е противно. Трябва да се хване за крачетата и да се удари главата в някой камък“.

„Да стреляме пак“, каза Джованнино, притеснен от страданията на птичката.

„Няма смисъл. Ще го разкъсаме. Чакай, сега ще опитам“.

Иняцио хвана коса за крачката; птичето раздвижи немощно криле, вкопчи се отчаяно с топлите си крачета в пръста на Иняцио. Момчето затвори очи, след което удари с все сила коса в дънера на един дъб. Чу се слаб, глух звук; косът остана неподвижен с клюмнала глава, отпуснат.

„Мъртъв е“, каза Иняцио; остави птицата върху един камък, избърса си ръцете изцапани с кръв и добави: „Ще го оставим тук. И без това не става за нищо. Не се яде. Да отидем да видим мандарините“.

Двете момчета се върнаха.

„Трябва наистина да пробваме кокаина“, поде Иняцио след кратък миг тишина. „Искаш ли да опитаме? Само веднъж, да разберем какво е усещането“.

„Да опитаме“, отговори Джованнино без особена убеденост.

На излизане от горичката, по една къса пътечка се стигаше до началото на цитрусовата градина оградена от ниска стена, зад която се издигаха тъмнозелените корони на мандарините. Иняцио и Джованнино минаха по глинения канал граничещ с редиците дървета.

Градината блестеше под слънцето. Между яркото зелено на листата, белееха цветчета с цвят на слонова кост, върху които жужаха нежно някоя и друга пчела или оса.

Уханието на цъфтежа се носеше във въздуха. В далечината вдясно се виждаше Етна, с било все още покрито със сняг; а вляво, верига малки възвишения ограждащи равнината, върху която се простираше градината. Мандарините от едната страна бяха защитени от редове маслини със светли дребни листа, а от другата, с преграда евкалипти, които бавно се поклащаха на майския вятър. Отстрани се виждаха сенчестите недра на градината: ниски зелени проходи в полусаянка, където през свода от листа проникваха слънчеви отрезки, сякаш през цветни витражи на църква. На мястото, където водата се разливаше момчетата спряха. В улея на канала водата течеше свободно, на един завой образуваше малък бързей и продължаваше по страничните улеи, за да се отправи безшумно към малките ями в подножието на всяко мандариново дърво. Някакво куче от чифлика се беше спряло да пие вода с лекички примлясквания, под тюркоазеното небе, след това беше вдигнало мократа си муцуна и се беше втурнало да приветства двете момчета.

„Ако интелигентни хора вземат кокаин, ефектът може да бъде прекрасен“, каза Иняцио милвайки кучето. Изостря максимално техния ум. Ако взема някой като Чиччино Мотта, изостря максимално неговата грубост. Надареният става още по-умен, простакът още по-вулгарен“.

Слушайки тези разсъждения, Джованнино мислеше за Агатина и как на другия ден щеше да скочи гола в леглото на улица Маддем.

„Не е като алкохола“, продължаваше Иняцио, „който ти носи някакво глупаво физическо опиянение. Дрогата действа на мозъка и на чувствата...“.

Следобед, след като хапнаха пиле с домати, приятелите се настаниха в двете големи плетени кресла на двора.

Птичките чуруликаха между върбите, черни гълъби прелитаха над оградите.

Дойде управителят, плъзна каскета си върху слепоочието и придържайки го в това положение, каза:

„Тази сутрин мина барон Скудери на отиване към яхъра. Каза, че ще дойде след обяда да ви поздравя“.

„А, Нитто Скудери?....“, каза Иняцио. „Сигурно ще иска да постреля“.

След малко пристигна барон Скудери, със синкаво, масивно и безизразно лице като на изсъхнала погача. Носеше мек памучен брич и тесни ботуши стегнати с деликатно преплетени връзки под коляното, кадифено ловджийско сако и ловна пушка за пет изстрела на рамо. Остави пушката и се разположи, прострял крака напред на стола, който управителят, подгичвайки му донесе, развълнуван от вниманието, докато се препъваше.

„Точно тебе търсех“, обърна се към Иняцио с плътния си дрезгав глас. „Обзаложих се със Санто, овчаря. Той с камъни, а пък аз с моя Колт. Ще сложим три петлета на стената, вързани. Трябва да се уцелят в главата. Ако той спечели, ще му подаря петлите. Ако аз спечеля, той ще ми даде три форми рикотта и петлетата остават за мене. Ти и твоят приятел ще бъдете арбитри“.

В този момент, със смирено, срамежливо и кротко изражение, на портата се появи Санто овчаря. Мъжът беше побелял, носеше риза на тънко райе цялата в кръпки, без яка, закопчана горе на съсухрения врат.

„Дал Бог добро, ваша милост“, каза покланяйки се покорно, с меден глас. „Донесох един заек. Хванах го сутринта, на къра по каменяците“.

„С камък ли го уцели?“, попита Иняцио.

„Ваша милост, не. Рипна ми между краката, сложих му крак отгоре и го претрепах с ритник“.

Извади от джоба на самото си един светлокафяв заек и го заклати, като го държеше за лапите с увиснала надолу глава.

Барон Скудери се беше изправил нетърпеливо и местеше столовете.

„Значи ще се обзаложим“, повтори. „На петнайсет метра. Петлите ще ги сложим на стената. Ти целиш три пъти с камъка, аз се меря три пъти с револвера, един след друг. Който умъртви повече, той печели. Съгласен ли си?“

„Ваша светлост, да“ отвърна с тънкия си гласец Санто.

Иняцио и Джованнино бяха станали. Иняцио повика управителя.

„Яно, донеси три петела, големи“, нареди.

Появи се управителят хванал две петлета за крачката. Следваше го босоного момиченце, притиснало до гърдите си нежно друг петел, който хвърляше наоколо погледи от златистата главица, като от време на време кимаше с червеникавия си гребен.

„Трябва хубаво да ги завържем, да не мърдат“, каза Иняцио.

Много внимателно, управителят завърза трите петлета за пироните забити в стената с върви от лико. Петлите, омотани в няколко ката канап останаха приковани за стената, неподвижни. Само главите им бяха свободни и те ги държаха вдигнати; алените гребени се открояваха върху почернялата мазилка.

Барон Скудери беше извадил от кожения калъф големия си блестящ Колт. Дъщерите на управителя и други две момичета следяха отдалеч със скръстени пред себе си ръце, приготовленията за тази екзекуция.

Нитто Скудери, хванал револвера, отиде до стената и тръгна напред, като отброяваше крачките с тежките си криви крака. Спря след петнайсет крачки и отбеляза мястото.

„Забий едно колче тука, това е разстоянието“, отсече. „Аз ли да стрелям пръв?“

„Както пожелаете, ваша милост“, отговори безразлично овчарят, който междуременно беше отишъл да си избере три камъка навън около портата, като ги претегляше в шепа. Управителят заби едно колче в земята.

Баронът насочи револвера, прицелваше се дълго, след което стреля. От двора се понесе стремително към дърветата ято гълъби. Куршумът се беше забил в стената, на няколко сантиметра от главата на първия петел, който не беше помръднал, без да си дава сметка за грозящата го опасност. На земята беше нападала мазилка.

„За малко не уцелих“, каза баронът. „Стреляй сега ти“.

Санто застана на мястото, където преди това стоеше баронът. Прицели се притваряйки око, плю върху камъка, леко замахна с ръка, след което с точно и отмерено движение го метна. Чу се свистене като от прашка и първото петле заплеска с криле под канапа. Главата му беше останала напълно смазана върху стената.

„Чудесен удар!“, извика Иняцио.

Овчарят отправи уморена многострадална усмивка и се оттегли встрани.

При втория изстрел, баронът удари петлето в стомаха. То потръпна леко и умря.

„Невалиден удар“, каза Иняцио. „Трябваше да се улучи главата“.

Оставаше третото петле, което поглеждаше наоколо с кръглите си очи, застанало до мъртвите си другари закачени на стената. При първия удар на третия опит, Санто сбърка с много малко, разби човката на петлето, останало живо и кървящо, и нададе дрезгав вик. Стреля веднага след барона и заби своя куршум в шията му, изскубвайки малко пух и перушина. Обаче петлето беше все още живо

и гледаше наоколо без да проумява каквото и да било, с изправена глава.

При втория удар на Санто, петлето, с разбит череп, прегъна криле и прилегна кротко между гънките на ликото. Ударите на Санто бяха резки и мощни, оставяха яростно свистене, напълно различни от ласкавата благодост на овчаря.

Ядосан от поражението, баронът стреля още няколко пъти по мъртвите петли: успя да уцели един в главата и я откъсна от тялото. Но вече беше загубил облога.

Овчарят си тръгна като се покланяше дълбоко, с трите убити петлета в ръка.

„Да благослови Бог“, повтори още веднъж на прага на портата, крайно любезно, и изчезна в светлината на залеза.

Стената остана изцапана с кръв и залепени пера.

От ливадите на Каstellлана и Аниеллера, вече потопени в теменужения въздух на залеза, се носеше необятната, непрекъснатата песен на щурците. Докато Иняцио говореше с управителя и подготвяше колата за връщане в града, Джованнино, потънал в мисли, остана загледан в залеза при портата на вилата. Това избиване на птици му напомни кой знае защо, за убитото момче срещу елегантния дом на принц Манганелли.

ГЛАВА ШЕСТА

*Упорита както е бръшляна
любовта ми се стреми към тебе,
че хищната забрава няма
да ме откъсне някога от тебе.*

Това беше написала Агатино, взела стиховете незначайно откъде, върху откъснат от тефтера за пазаруване лист. Бележчицата, изпълнена с безутешни любовни фрази беше оставена за Джованнино в портиерната. Така или иначе, престори се, че не е разбрал. След повече от година срещи в къщата на виа Маддем, момичето със стегната солена плът, която на някои места драскаше като кибритена кутия, с кучешката си привързаност, с многобройните пресни яйца, които винаги носеше в чантичката си, с целувките ухаещи на тоалетен сапун, вече бяха отегчили Джованнино. Малката прислужница от Виагранде беше отчаяна и плачеше над супите при неизменно новите си господари, тъй като поради неизпълнение на служебните ѝ задължения, често се случваше да бъде уволнявана.

Той беше започнал да пропуска някои срещи, а накрая изобщо престана да ходи, глух за любовните писъмца, които тя, с помощта на една друга прислужница му оставяше при портиера.

Джованнино вече дружеше с благородници, разходките си правеше в Таормина, посещаваше пансион Донати в компанията на маркизи, барони и адвокати.

Така минаха университетските години.

След като се дипломира, баща му помогна да постъпи в кантората на адвокат Скардачи, тъй като трябваше да започне да практикува. Кантората беше на пиачца дел Кармине, където всеки понеделник се правеше пазара. На балкона на стажантската стая, Джованнино стоеше загледан в сергиите пълни с панделки, глинени гърнета и тенджери, заслушан в глъчката на площада.

През останалите дни площадът беше абсолютно пра-

зен. Сутрешните часове минаваха в онези мрачни стаи обзаведени със столове Саванарола и библиотеки от ковано желязо поддържани от лъвски крака, между камари папки със сведения и документи върху гербова хартия, общити с червен памучен конец.

Джованнино беше натоварен да приема дребните клиенти, които му дотягаха с брътвежите си. Жени наметнали черния шал, с лица изпълнени с прекален драматизъм, готови да заплачат всеки момент; здравеняци от провинцията, които обясняваха неразбрано заплетени истории; козари и изполичари с каскет в ръка се появяваха понесли кошница с яйца или две морски свинчета, почтителни, но измъчвани от подозрението да не бъдат измамени.

Слушайки тези хора, Джованнино пълнеше с угарки счупения пепелник на бюрото си.

Отвреме навреме в стаята влизаше адвокат Скардачи, пълен, застарял, с пенсне, затънал в работа, ламтящ за почести, и нареждаше: някой трябва да изтича до Съда за отлагане на делото Шонти срещу Общината на Валгуарнера. Трябва да се отиде при колегата Саитто на виа Витторио Емануеле и да се вземе третото досие от правния конспект.

А в същото време се чуваше тананикането на обуцаря в преддверието на централния вход, който удряше с чукчето тока на някаква обувка, докато застиналото безмилостно слънце обгаряше транспарантите.

Джованнино, вече на двадесет и две години, не беше наясно какво точно иска от живота. Кантората на адвоката го отегчаваше. Сутрин, когато тръгваше натам, чувстваше как сърцето му се свива, както по времето на лица Спедалиери. Романтичната любов към Антоанетта беше приключила от деня, в който родителите ѝ я бяха изпратили в Палермо при техни роднини. Когато момичето се върна в Катания, семейството на Джованнино се беше преместило в друга къща, така че той вече не минаваше под нейните прозорци. Срещаше я понякога по виа Ет-

неа и тя отправяше през очилата поглед към него; но вече беше безмислено да започне всичко отначало. Тъжният Алфио, приятелят от детинство и довереник в романтичните флиртове от балкона, се беше назначил в общината и живееше в превъзнасяне и страхопочитание към някои съветници; но така или иначе вече живееше различно от Джованнино, който към един часа, с папки съдебни документи под мишница, целуваше ръка на дамите от Швейцарската сладкарница. Алфио никога не би стъпил в сладкарницата, където не познаваше никого и където никой не би му обърнал внимание, с неговите обърнати дрехи и обувки със сменени подметки. Младият дук Алберто с екипажа си и кочияша с ливрея, изглеждаше глупав като гъска; трудно се издържаше досадната му компания. Единственият приятел, с когото Джованнино се чувстваше добре, беше Иняцио. Но от няколко години Иняцио почти винаги беше в Рим и само понякога се появяваше за малко в Катания. Вече година откакто се беше влюбил в една млада актриса и непрестанно я следваше по време на турнетата ѝ из италианската провинция.

Иняцио беше единственият човек, с когото Джованнино изпитваше еднакво презрение към кръга от сладкарницата. Но останал без Иняцио, Джованнино изцяло затъна в навика и с течение на времето, всичко това започна да му допада.

След като излезеше от кантората на Скардачи, веднага се запътваше натам; облягаше се на витрината и започваше да се оглежда, очаквайки да поздрави някого, а и да го видят. Други младежи, дошли със същите намерения го наобикаляха. Още щом влезеше някоя принцеса или баронеса, отиваха при нея и се оглеждаха, за да видят колко души са забелязали, че говорят с принцесата или баронесата. Ако влезеше някой маркиз или барон, хващаха го под ръка, дръпваха го настрани и започваха да говорят и да се смеят, така че всички да разберат колко са близки и какви са ги вършили заедно. Целта беше да продължа-

ват тези разговори колкото се може по-дълго, за да може, всички които влизат, да видят с кого говорят.

Това бяха най-приятните моменти, тъй като през останалото време на деня, сутринта, следобеда, минаваха вяло, без трепети, в очакване отново на другия ден времето на принцесите и младите барони.

Една сутрин през юни, сладкарницата преливаше от русокосо и чернокосо множество. Кавалиер Шконтти се беше облегал на вратата, в измисления от него самия бял костюм, затворен горе на врата подобно на лятна офицерска униформа. Пиппо Лаганà, собственик на цитрусови градини в Леонфорте, хванал бастуна под мишница, излагаше на показ обувките си от солиден гьон с широк мускетарски маншет и с ресни накрая. Адвокат Скуиллачи, показваше издадените си напред зъби с наслада, с упование и добронамереност, демонстриращи огромното възхищение, което изпитваше към себе си. Агуечи, благородник от фамилията на бароните Валгуарнера, възпълничък, пухкав като домакия, минаваше от една група на друга като целуваше ръка на дамите настрани, поклащайки ханш закътан в сако на *Colondier e Idonea* и водеше с фалцета си забързани по женски разговори. Момичетата от хайлайфа обясняваха нещо със задушевен, отпуснат глас, сред цигарения дим.

Неочаквано се появи Иняцио, врял и кипял в Рим, след две години отсъствие, Веднага го наобиколиха. Носеше бяла памучна риза изработена от голям римски шивач, към която група младежи протягаше ръце. Иняцио се облегна на централната колона, с разкопчано сако, докато многобройните длани пъплеха по гърдите му, за да усетят тъкътата на плата. Върху слабото му тяло изпъкваше избродирана короната на маркиз, над двата инициала I.L. Някой беше хванал вратовръзката му и не спираше да я обръща и да я върти между пръстите си.

„На Гуччи ли е?“, попита.

„Не, на Морциелло“, отговори Иняцио.

„А този костюм кой ти го уши?“
„Кассизи“.

Иняцио отговаряше примирено на всички въпроси, стиснал в зъби дълго цигаре от зелен кехлибар. Средствата бяха свършили, баща му спря издръжката и той се беше принудил да се върне в Катания, с надеждата да спечели малко пари от някоя сделка със своите арендатори.

Когато Джованнино го видя, с честното му сериозно лице, с елегантните скъпи дрехи, разбра, че с пристигането на Иняцио, животът му щеше да се промени.

ГЛАВА СЕДМА

Адвокат Скардачи, пристрастен към благороднически отличия и обществени длъжности, често отсъстваше от кантората, за да присъства на политически събрания. Въпреки възрастта и диабета, веднага след Походът към Рим, побърза да облече черната риза и често, в компанията на младежи сложили черен фес и ботуши, потегляше с автомобила си към провинцията с пълен джоб хапчета и инсулин за да пропагандира фашистките идеи. Кантората се поверяваше на един друг помощник, младеж от Калтаджироне, с кисело черно лице като на въглекопач, изключително усърден, както и на Джованнино, който гледаше час по-скоро да излезе и да се поразходи с Иняцио. А понякога, веднага след излизането на адвоката, Джованнино напускаше под някакъв претекст кантората за радост на помощника, останал да говори сам с клиентите, опиянен от власт.

Често, докато помощникът се занимаваше с клиентите, разгръщайки самодоволно разни документи, Джованнино, запалил цигара, потъваше в размисъл. Мислите му в такива моменти бяха далеко от кантората Скардачи на хиляди километри. Често си представяше, че се намира в някакъв хотел в Алто Адидже, където никога не беше стъпвал, в компанията на красива жена, влюбена в него. Изживяваше с най-големи подробности дните прекарани в хотела. Фантазията започваше със случайното му запознанство с тази жена. Обикновено всичко се случваше по следния начин. Джованнино, който беше отседнал в стая с баня и носеше много елегантни халати, влизаше в предверието на хотела. Седнало в един ъгъл, само красиво момиче го гледаше настойчиво. Джованнино сядаше в едно близко кресло и се преструваше, че чете вестник. Малко след това, момичето вдигаше очи и с приятен торински акцент го питаше:

„Извинете, вие сте адвокат Джованнино Кали от Катания, нали?

„На вашите услуги“, отговаряше Джованнино.

„Чувала съм много за вас от маркиз Леотта, в Рим“, казваше момичето с нежна усмивка. „А сам ли сте тука?“.

„Сам съм“, отговаряше Джованнино. „А вие?“.

„И аз съм абсолютно сама“.

Хотелът от мечтите на Джованнино беше в този момент празен. Единствените клиенти бяха той и момичето.

„Ще се поразходим ли?“, предлагаше след малко Джованнино.

„С удоволствие“.

Двамата тръгнаха из гората, момичето допираше рамо до неговото и беше така близо, че той усещаше русите ѝ коси да гаят бузата му. А след това, на пейката под едно дървено разпятие я целуваше. Оставаха така, прегърнати, вплели устни един в друг. И започваше една прекрасна, нежна, щастлива любов. Момичето се преместваше в стаята на Джованнино, занасяше и багажа си. Сутрин, когато се събуждаше в голямото меко легло, тя го прегръщаше през раменете и започваше да целува бавно клепките му. Джованнино се пробуждаше и виждаше върху рамката на стола копринената ѝ роба и жартиерите. След малко се появяваше камериерката, понесла върху един голям поднос закуската, която двамата любовници изяждаха в леглото.

Ако помощникът не прекъснеше тези мечти с някоя от недодяланните си калтаджиронски шеги, ласките не спираха, в приятната самота на луксозния хотел и гората около него.

Понякога Джованнино си представяше друга авантюра. Действието се развиваше отново в луксозния хотел в Алто Адидже. Джованнино беше сам в стаята си; удари звънец и пред него се появи очарователна камериерка: дребна, нежна, с дантелена престилчица и черни чорапи оформящи прекрасните крака, които балансираха върху високия ток на лачените обувчици, същите като на рисунката върху *Sigaretta*. Джованнино моли момичето да му прише едно копче на панталоните. Камериерката сяда в края на ниското легло и той остава прав пред нея. Докато тя шие копче-

то, Джованнино усеща лекото движение на пръстите върху крака си, обзема го вълнение. В същото време вижда как кръвта нахлува към шията на момичето, чиито ръце започват леко да треперят при този допир. Джованнино повдига с два пръста брадичката и вижда лицето ѝ обзето от желание, треперещите устни, притворените очи, лекото учестено дишане. И после сама, единствено от това докосване, пада върху леглото и той не трябва да направи нищо друго освен да се отпусне върху нея.

Така започва една романтична и чувствена история. Всяка нощ и дори през деня, когато имаше някоя свободна минута, девойката влизаше в стаята на Джованнино, хвърляше се на врата му, разплакана от удоволствие.

„Къде сложи папката с обжалването Сканнапиего-Недвижими имоти?“. Гласът на помощника със силен калтаджиронски акцент се намесваше грубо в тези сцени и неговото черно, цялото в набола брада лице, вземаше надмощие над милия чувствен лик на малката камериерка от Венето.

Понякога Джованнино сънуваше собствената си смърт, обмисляше с най-големи подробности какво би се случило ако умреше. Мисълта за смъртта му пробуждаше в него силно вълнение и възбуда. Виждаше роднините потънали в сълзи. След това виждаше погребението си: беше пълно с хора. Адвокат Скардачи в черна риза, следван от помощника. Иняцио беше изпратил огромен венец. Ето го отпред, в първата редица, с посърнало лице. Бяха дошли много хора от сладкарницата и следваха кортежа плътно един до друг. Дори барон Могта присъстваше. Между хората, със скрито от черния шал лице се мерна и Агатина, побързала да пристигне от едно близко селце, веднага след като беше чула за трагичната новина. Плачеше. А Антониетта, тъй като не можеше да присъства заради забраната на родителите си, беше отишла в дома на своя приятелка, която живееше на улица, откъдето щеше да мине траурният кортеж. Стоеше с глава опряна на балконския прозорец и хлипаше зад очилата. Когато кортежът премина, тя

припадна. Приятелката, също с подути, зачервени очи, я придържаше. След това всички си тръгнаха като говореха за него. Иняцио беше неутешим. Когато се разбуждаше от съня, бършеше сълзите, които се ронеха по бузите му, развълнуван от силната проява на обич.

Една сутрин, вече наближаваше обед, докато отново преживяваше сцената на собственото си погребение, няколко изсвирвания на клаксона го стреснаха. Показа се на прозореца и видя Иняцио в малката синя Бугатти, правеше му знаци да слезе. Загърби тичешком тъмните стаи на кантората и излезе навън огрян от лятното слънце.

Колата потегли шумно. С очи и ноздри все още изпълнени с мириса на гербова хартия и на угарките смачкани в пепелника на кантората, Джованнино вдъхна полъха от движението, обзет от облекчаваща тръпка като оздравяващ болен, който се възвръща към живота. Светлосиният метал на колата блестеше на слънцето, Иняцио носеше риза с къс ръкав, красивата му светла вратовръзка се развяваше на вятъра.

Автомобилът прекоси светкавично виа Етнеа и излезе на пиацца Дуомо. Слонът от черен камък, с белите си бивни обърнати нагоре и обелиска върху плещите, стоеше неподвижно под слънцето сред двуредните гирлянди свежи пръски от Казалотто.

Прекосиха порта Уздеда и се отправиха към Плайа.

„Пристигна Нелли, моя приятелка от Рим“, каза Иняцио. „Много симпатично момиче. Не трябва да я оставяме да скучае“.

Тези думи нахлуха в съзнанието на Джованнино, все още под въздействието на правните документи, като свеж полъх.

„Обича дрогата“, продължи Иняцио. „Когато вземе, става невероятна. В Рим прекарахме чудесно. Ще видиш колко е забавна и умна“.

Колата следваше крайбрежния път и двамата младежи усещаха ласката на острия игрив вятър по лицата си.

ГЛАВА ОСМА

„Да го направим тогава за четири месеца“, каза дон Винченцо Пистоне със сдържан, но непреклонен тон. „Ще подпишете тримата. Господин маркизът слага парафа, а господин адвокат Кали и господин кавалиере Баррези стават гаранتي. Парите са за тримата, така че редно е да подпишете и тримата“.

Полицата лежеше на масата и се белееше в полусянката на малката стая като миниатюрна надгробна плоча на лунна светлина.

Леко смутени, тримата младежи подписаха един след друг. След като провери внимателно подписите, дон Винченцо Пистоне размаха полицата за да изсуши по-бързо мастилото, след което я сгъна и я прибра в портфейла си. Действаше много бавно; извади малък свитък с банкноти по хиляда и по сто, отброи веднъж, след това още един път дванадесет хиляди лири, които постави на масата. Иняцио сгъна нехайно парите, сложи ги в джоба на панталона и стана. Другите двама го последваха.

Докато слизаха надолу по стълбите, тримата младежи едва сдържаха радостта си.

На прага на входната врата, Иняцио раздели парите и всички се качиха в Ламбдата на Нино Баррези, всеки със своите четири хиляди лири в джоба.

Беше хубава, все още лятна вечер в Катания. Всички лампи по виа Етнеа бяха запалени и хвърляха метални отблясъци върху плочите от черна лава.

Тримата младежи отидоха в сладкарницата и си поръчаха три големи S.C. Докато пиеше ликьора и алкохолът приятно нахлуваше в тялото му, Джованнино напипваше в джоба си парите, усещаше твърдата хартия на новите банкноти от хиляда лири, шумолящи между пръстите му. Никога не беше имал такава сума закуп. Нямаше представа как щеше плати полицата, след като изтече срока, но не се и замисляше.

Докато тримата си пиеха ликьора, влезе братовчед

му Тотó Страцери заедно с един пълен мъж, среден на ръст, с подчертано белезникави очи, в които роговицата се сливаше с ириса. Само зеницата се открояваше, малка като процеп. Беше добре облечен, носеше твърда якичка и светла филцова шапка леко килната над ухото. Отидоха на бара и поръчаха две кафета.

Тотó Страцери се обърна към Джованнино и му прошепна: „Ела. Ще те запозная с Паоло Шакка. Може да ти бъде полезен. Човек никога не знае“.

Ставаше дума за известния Паоло Шакка, мафиот, гешефтар в хазарта, опасен револвераджия, от когото градът се боеше. Тотó Страцери повиши глас:

„Паоло, познавате ли се с братовчед ми Джованнино Кали?“

Паоло Шакка протегна едрата си топла ръка с мила усмивка, озарена от няколко зъба бял метал, която при цялото си добродушие, носеше нещо страховито.

„Как е татко ви?“, попита, като се усмихна още повече. „А мама?“

„Добре са всички, благодаря“, отговори Джованнино.

„Учите за адвокат, нали?, попита отново мафиотът. „Браво. А това, ако не се лъжа е младият маркиз Леотта“, прибави, посочвайки Иняцио все така ласкаво.

Като чу името си, Иняцио се приближи. Мафиотът протегна едрата си длан, привикнала да обезоръжава закоравели престъпници.

„Паоло Шакка“, представи се той, като се поклони. След което, с покровителствена добронамереност добави: „Познавам баща ви, маркизът. Толкова е симпатичен... Бяхме заедно на лов за зайци в имението му в Палагония. Толкова се забавлявахме! И какво угощение си направихме с печена наденица! Ах, колко приятно беше! Толкова изискан човек!“.

Сърдечното излияние на Паоло Шакка беше прекъснато от появата на слаб мургав мъж с разрошени мустаци, които сякаш се пенеха около устата му.

„Позволете“, каза мафиотът и се отправи към новодошлия.

Разговорът с него имаше съвсем друг характер, за разлика от разговора с Джованнино и Иняцио. Бащинската благост беше напълно изчезнала. Шакка говореше тихо, без да жестикулира, но изключително непреклонно. Белите му очи бяха застинали и неумолими, а в ноздрите, леко разширени върху пълното лице, имаше нещо безсрамно и жестоко. Мъжът с мустаците се мъчаше да се оправдае, но Шакка дори не го слушаше.

„Най-накрая ще ме ядосате“, мълвеше с премерен тон, смразяващ кръвта на всеки, който осъзнаваше истинския смисъл на тази привидно незначителна фраза. „Защо трябва да ме карате да се ядосам?“

След което заключи:

„Не ви съветвам да ме ядосате“.

Мъжът с мустаците беше преbledнял и кимаше одобрително. Тотó Страццери слушаше обзет от възхищение, като направи и той самият безпричинно заплашителна физиономия. Но трите момчета имаха да вършат други неща, по-важни от тази сцена с *особено* значение.

„Трябва да отидем при часовникаря и да купим онова нещо“, каза Иняцио. „В осем ще ни чака“.

Часовникарят живееше на малка уличка близо до Спирито Санто. Магазинчето беше много тясно и препълнено с етажерки и столове, върху които бяха натрупани дрехи и покривки. Два три часовника със спряло махало стояха закачени по стените. На тезгяха се търкаляха винчета и часовникови пружини сред миризма на печени чушки, която се носеше от задното помещение.

Когато влязоха, часовникарят, който по риза с къс ръкав хапваше парче диня, стана и отиде да огледа улицата; върна се, залости вратата, избърса изцапаните си с динен сок ръце и извади три листчета за цигари и еднограмова ампулка.

„Да не би да е сода бикарбонат?“, попита Иняцио до-

като опипваше листчетата.

„Какво говорите, маркизе“, отговори обидено часовникарят. Флаконът е запечатан. Ластикът е непокътнат. Погледнете“.

„Виждам. Именно, предпочитам ампулките. Тези листчета не ми вдъхват доверие“.

„Ампулките ми свършиха, маркизе. Само тази остана. До една ги взеха приятелите на кавалиер Филиппо. Но бъдете спокоен. Листчетата са добри“.

„Филиппо опразва площада“, каза Иняцио като слагаше в джоба си листчетата и ампулката. „Ужасен е. Все се надяваме всичко да е наред“.

„Утре ще пристигне още една“, каза часовникарят. „Ще ви я запазя“.

Тримата младежи тръгнаха по тъмните улички павирани с неравни плочи от вулканичен камък, минаха пред магазинчето на един мекичар, от което се разнасяше ухаение на криспели. Същите улици, които Джованнино обикаляше по време на срещите с Агатина с лека и свободна душа. Но сега беше обзет от притеснение, страх от дрогата, която Иняцио държеше в джоба си, а и от страх заради полицата, която подписаха.

Иняцио вървеше пред тях непринудено и малко напрегнато. Пред стълбите на пансион Донати, попита Джованнино:

„Какво каза вкъщи?“

„Казах, че излизаме извън града“.

„Значи не бързаме. Можем да останем колкото си искаме, дори три дни. Бързането съсипва тези неща. Хубаво е да имаш време, да не си зает с нищо“.

Нино Баррези следваше безропотно двамата си приятели без да обели дума и си подсвиркваше.

„Не разваляй всичко с някоя глупост“, обърна се към него Иняцио, леко изнервен от мисълта за дрогата и спря. „Бъди спокоен. И не свиркай“, и добави: „Нелли сигурно вече е горе“.

Нино Баррези спря да подсвирква. Откакто беше започнал да се осъзнава като човек, Нино, син на богат собственик на лозя и кестенови гори, не беше правил нищо друго освен да натиска съединителя в колите си. Когато разговорите на неговите приятели се насочваха към други аргументи, които не бяха свързани с автомобилите, той изпадаше в нещо като летаргия, от която нищо не можеше да го изтръгне освен някоя фраза пак свързана с колите. Иняцио го беше допуснал в това начинание, тъй като благодарение на него, заедно с Джованнино, се бяха свързали с лихваря. И сега Нино участваше не особено убедено в този сеанс посветен на илюзорното блаженство, привлечен единствено от присъствието на момичето от Рим.

Нелли ги чакаше в стаята предоставена от госпожа Донати за неопределено време. Когато Иняцио влезе, Нелли го запрегръща припряно:

„Толкова дълго ви чаках! Вече не издържам. Донесили онова?“

„Да, всичко е у мен“, каза Иняцио. „Хайде да пийнем нещо“.

„Дай ми малко, бързо“, каза Нелли нетърпеливо. „Иначе пиенето не ми е вкусно“.

Иняцио ѝ подаде едно листче. Момичето внимателно изсипа купчинка бял прашец върху опакоето на ръката си; с малка четчица за грим събра умело разпилените бели пращинки върху купчинката. След това бавно я доближи до ноздрата си, запуши с пръст другата и рязко смръкна. Бялата купчинка напълно изчезна в носа, като остави абсолютно чисто опакоето на ръката. Момичето повтори действието с другата ноздра. Беше извършила всичко с математическа точност. След това седна на дивана и не-принудено запали цигара.

Беше слабо момиче с дълги добре оформени крака и добродушно лице, преждевременно белязано от малки бръчки. Светлите руси коси, оформени с бретон върху

челото, подчертаваха силно черните, великолепни очи. Иняцио напълни четири чаши с *whisky* и ги сложи на ниската масичка до дивана и фотьойлите. Отиде да провери дали завеските на прозореца са дръпнати, след това спусна щорите. Правеше всичко много спокойно, сякаш изпълняваше някакъв специален ритуал.

Нино седна до Нелли и започна да пие.

„Няма нужда от много пиене“, каза Иняцио, който в подобни случаи ставаше прекалено педантичен, като спря ръката му.

Джованнино отпи малка глътка *whisky*. Иняцио изсипа по една малка купчинка от белия прах върху ръцете на приятелите си. Джованнино успя да смръкне праха както трябва, без да разпилее нищо. Така или иначе, бяха още далечно от точността и увереността на Нелли. Иняцио смръкна с помощта на малко гъше перо, което разполагаше върху купчинката като прахосмукачка. Нино вдъхна неумело и разпиля половината по ръкава на сакото си.

„Колко жалко!“, възкликна Нелли, като се мъчеше да събере с някакво листче блестящите пращинки разпръснати върху ръкава и панталоните на Нино. „Не мога да гледам как се хаби. Все едно че изхвърляш щастieto на боклука“.

„Шмъркаш като вол“, приятелски се обърна Иняцио към Нино. „Трябва да се прави полека“.

Джованнино усети острия горчив вкус на дрогата, върхът на езика му беше станал безчувствен. Но по мускулите му се разливаше, от корените на косата до ноктите на краката, някаква бавна, приятна вълна; стаята и лицата на приятелите и на момичето, внезапно бяха станали невероятно мили. Някакво блажено задоволство минаваше през цялото му тяло, някакво чувство на пълно удовлетворение го караше да не желае нищо повече от онова, което го заобикаляше. Мебелите в стаята, диванът, двата фотьойла, леглото, масичката, кибритената кутия сложе-

на върху нея, бяха най-красивите и съвършени неща на света. А гласовете на Нелли, на Иняцио и на Нино бяха толкова щастливи и трогателни. Повече не можеше да се желае.

Пушейки, изпитваше крайна наслада от собствените си съвсем незначителни действия, докато слушаше разговорите между Иняцио и Нелли. Часовете се изнизваха като минути. Колко време беше минало?

„Добре ли си?“, питаше Иняцио, дъвчейки дългото си цигаре.

„Прекрасно“, отговаряше момичето, чиито зеници се бяха разширили и бяха станали огромни.

Иняцио говореше невъзмутимо отпуснат на дивана, опиянен от собствените си думи, с глава облегната върху бедрото на Нелли, която бавно прокарваше ръка в косата му.

Само Нино не се чувстваше много наред.

„Всъщност, не чувствам нищо“. „Горчива е като отрова“.

„Взemi още малко“, отговори Иняцио. „И мълчи“.

„Вече не си усещам езика. Ще опитам“.

След малко чуха отново Нино:

„Няма смисъл, на мене не ми действа“.

„Чакай“, каза Иняцио. „Какво според тебе трябва да усетиш? Почакай. Успокой се. Не те ли обзема чувство на доволство, на щастие?“.

„Не ме обзема нищо. Между другото от това *whisky* ми се вие свят.

„Мълчи. Взemi още малко. Човек не може да е с някого, който не взема. Не може да разбере какво е“.

„Не ми действа и това е. Отегчих се и ми се повръща.“

„Млъкни“.

Нино замълча потънал във фотьойла. След малко заспа.

Светлината на лампата, която Нелли беше покрила с копринената си светлосиня кърпа, осветяваше слабо стаята.

„Какво по-хубаво от това?“, каза Иняцио загледан в тавана. „Чувствам се като бог. После ще се разходим по

крайбрежието. Ще си направим чудни пътешествия из Ориента“.

„Колко е часът?“, попита Нино разсънен, с дрезгав глас; след това погледна часовника и добави: „Шест часа. От осем часа сме тук“.

Веднага след това заспа отново.

Светлината на изгрева започваше да прозира през завеската и спуснатите щори. Иняцио стана, затвори и запуши с хартия всички процепи.

„Не искам да виждам дневната светлина. Не ме интересуват часове и дни. Искам да продължа да се чувствам добре така, извън времето. После ще прескоча до часовникаря да взема още“.

Върна се и пак се излегна на дивана; започна да рецитира бавно:

*Tu me déchires, ma brune,
Avec un rire moqueur,
Et puis tu mets sur mon coeur
Ton oeil doux comme la lune.*

Стиховете, които Иняцио произнасяше бавно, галеха слуха на Джованнино загледан в малката лампа покрита със синьото шалче на Нелли. Отвреме на време действието на дрогата намаляваше и нещо сухо и неприятно обземаше тялото му. Но още една малка щипка беше достатъчна, за да го върне в предишното му блажено състояние. Чуваше гласа на Нелли, която разказваше с нехайно откровение за някакви нейни семейни истории, за някакви римски флиртове, за летни вечери около виале делла Реджина, откъслечни фрази, галещи слуха му: „Беше красив като бог“, „Всички мои приятелки бяха влюбени в него“, „Заведе ме в Париола, на Пиацца Куадрата“. Това момиче не будеше никакво друго желание освен да седиш и да го слушаш как говори. Джованнино я гледаше нежно, харесваше онзи неин жест, да оближе ръката си след като беше смръкнала една доза.

Иняцио продължаваше да рецитира:

*Mon âme par toi guérie,
Par toi, lumière et couleur!
Explosion de chaleur
Dans ma noire Sibérie!*

„Гладен съм“, каза Нино, който се беше събудил отново. „Вече е единайсет часа. Да си поръчаме нещо. Ще телефонирам в Джардини да ни донесат пилешко“.

„Не мога да понеса“, каза Иняцио, „проташкото пилешко в това състояние на духа. Самата идея за ядене ме отвращава“.

„Но аз съм гладен“, настоя Нино. „Не сме яли седемнайсет часа“.

„И аз съм гладен“, намеси се Джованнино. „Да си поръчаме пилешко“.

„Как е възможно изобщо на някого да му хрумне идеята, че някакво проташко, застинало, мазно пиле ще влезе в стаята, където съм рецитирал Бодлер? Едно пиле, пришълец, който не разбира нищо, натрапник“.

„Но трябва и да се яде“, каза Нино, „иначе ще припадна. Чувствам се много отпаднал“.

„Яжте нещо друго, само не ми го показвайте“, каза Иняцио. „Само не и пилето, което ме връща в жалката действителност на живота“. След което се изправи и каза „Ще отида до часовникаря да се заредя. Веднага се връщам“.

След като Иняцио излезе, Джованнино телефонира в ресторанта и отиде да седне до Нелли. Момичето беше сложило крака върху масичката и гледаше в тавана. Вдъхна за последен път от вече изпразненото листче, после облиза опакото на ръката си, за да не загуби дори милиграм. Джованнино я погали по главата.

„Много обичаш да вземаш, нали?“, я попита. „Какво изпитваш?“

„Мъничкият ми, братлето ми, скъпият ми, съкровището ми“, отговори момичето поривисто, и челюстта ѝ потрепна в нервен спазъм. „Щастлива съм. Не искам нищо.“

Искам само да стоя така, както съм, още месец, цял живот. Ти не се ли чувстваш щастлив?“.

Сякаш печална мълния премина през тялото на Джованнино. Ефектът на дрогата намаляваше. Опустошителни мисли завладяха съзнанието му: видя кантората на адвокат Скардачи, самия адвокат в черна риза, помощника от Калтаджироне, папките с молби пришити с червен кант. Усети, че скулите му потрепват; спомни си за полицата, която в определен момент щеше да избухне като гръм от ясно небе в старата трапезария вкъщи, с мивката с отвора по средата или в спалнята на родителите му, под изображението на Опечалената дева, видя лицето на баща си, който му каваше: „Какво е това?“ И любезното, но неумолимо, лице на дон Винченцо Пистоне, настояващ за пари. Иняцио се върна и сложи тържествуващо три ампулки на масичката. „*Roche*“, най-доброто. Запечатани флакони“.

Още една щипка прогони тягостните мисли и Джованнино отново изпита обич и забрава към всичко, което го заобикаляше.

Бяха минали четиредесет и осем часа, прозорците на стаята бяха все така затъмнени и не пропускаха светлината на дните, които изгряваха и угасваха върху фасадата на къщата. Предишната вечер Нино си беше тръгнал с думите: „Умирам за сън. Прибирам се да си легна“. Иняцио, Джованнино и Нелли бяха останали в стаята, говореха и пушеха. От време на време от ресторанта пристигаха чинии със студено месо. Дори Иняцио се беше примирил с необходимостта да хапне нещо. Тримата подремваха, събуждаха се, говореха си, пушеха. Иняцио още веднъж беше отишъл при часовникаря.

„И тримата сме на един прекрасен пуст остров“, казваше Иняцио, „далече от света, с тези няколко предмета, с този чудесен диван. Какво по-хубаво? Искам всичко това никога да не свършва“.

Джованнино говореше с много топло чувство за Антонетта.

„Тези нейни очила, така ме умиляват...“.

Но в един такъв момент, когато всичко в него отмаляваше, точно като електрическа крушка, когато напрежението отслабне, забеляза, че ръцете му треперят. Въпреки това не почувства никакво особено неразположение. Реши да напипа пулса; беше много забързан, като полудял, не успяваше да го следи. Преброи ударите загледан в часовника: сто и трийсет в минута, двойно повече от нормалния му пулс. Обзе го страх.

„Стига толкова“, заяви. „Трябва да спрем“.

Знаеше, че най-трудното беше именно да спреш. След като свършеше действието на опиата, човек изпаднаше в състояние на такава депресия и унилоост, че нищо на света не можеше да го премахне. Все едно да си паднал от рая в ада, всичко ставаше тъжно, отчайващо, ужасно. Нещата от живота се явяваха с тяхната безкрайна пустота, сред убийствена скука и безнадежност. Вече нямаше изход. За да се спасиш от това отчаяние, можеше единствено да продължиш да вземаш дрога. И тогава всичко изчезваше и блаженството се връщаше. Но отчаянието винаги дебнеше готово да те връхлети отново, все по-силно, когато въздействието отmine. Практичният ум на Джованнино разбираше ужаса на всичко това и си даваше сметка как някои хора, посърнали, без илюзии, бродеха из града, роби на това окаяно бреме. Бяха безсилни да понесат ужасяващата празнота.

Джованнино изпи наведнъж чаша пълна с *whisky* и след това настъпление, потъна в тежък мъчителен сън.

Нелли продължаваше да раказва случки от своя живот като ближеше ръката си, Иняцио продължаваше да рецитира стихове, нервно предъвкваше нещо с празна уста и преплиташе думите.

Джованнино се събуди доста време след това легнал на дивана, с горчив вкус в устата и непреодолима тъга в сърцето. Нелли и Иняцио също бяха спали облечени, проснати през средата на леглото. Момичето току що се

беше събудило, с разпилени над очите коси, с мъртвешки вид. Още щом отвори очи избухна в истеричен плач. Иняцио обикаляше къщата с наведена глава, търсейки нещо, без той самият да знае какво.

Стаята беше пълна с угарки захвърлени във всеки ъгъл, шалчето на Нелли свлякло се от абажура беше изчезнало под леглото. Някаква нейна обувка стоеше върху масичката, а в нея, две празни флакончета *Roche*. Друго празно флаконче се търкаляше в една чиния върху парче студено месо, оградено от угарки потънали в месния сос.

Без повече да може да издържа гледката, Джованнино стана и отиде да отвори прозореца. Полъх свеж въздух погали лицето му. Беше шест часа сутринта в някакъв незнаен ден. Под малката безлюдна уличка се виждаше пиацца делло Спирито Санто обгърната в мъгливата светлина на зората. Един човек буташе количка натоварена с марули, следван от босонога жена, която му помагаше да тика количката. Жената се беше навела напред изцяло погълната от усилието, изпълнена със старание и усърдие, покорна и кротка. Чу се рязък женски глас.

„По колко ги давате марулите?“

„Две солди за една“.

„Много скъпо. Ще ви дам три солди за две марули“.

„Не искам да виждам светлина! Затвори! Затвори прозореца“, прокънтя плачливият настойчив глас на Нелли.

Джованнино притвори прозореца. Момичето криеше лице под възглавницата и местеше крака си, чийто смъкнат и осукан около слабия глезен чорап го правеше да изглежда безкрайно тъжен и жалък.

ГЛАВА ДЕВЕТА

В седем вечерта същия ден Джованнино излезе от пансион Донати. Искаше да пристигне навреме, за да се качи на каретата в седем и половина, която щеше да го закара във извънградската му къща. Имаше нужда да се освободи колкото се може по-бързо от спомена за пробуждането в онази стая.

Улиците все още бяха пусти сред утринната свежест; продавачите на вестници вече подреждаха броевете на „Корриере ди Катания“ и „Джорнале делл'Изола“ по будките. Джованнино се отби за едно кафе в Пентималли заедно с мнозината станали преди малко, след ободряващия сън, готови да започнат деня сред уханието на кафе еспресо и приятния вкус от първата цигара.

Джованнино усещаше езика си парещ и болезнен, очите му тежаха. Погледна лицето си в огледалото на кафенето, беше бледо, почти зеленикаво. До него пиеше кафе някакъв едър мъж с кадифено ловджийско яке и ботуши. Косите му бяха още влажни и пригладени от гребена, страните гладко избръснати и свежи, погледът спокоен. След като си изпи кафето, мъжът потри ръце като човек много доволен от нещо, и като се обърна, скочи в една стара кола пълна с кошници и чували, която го чакаше на вратата.

Дилижансът беше почти пълен. Джованнино намери място до прозорчето прескачайки краката на старица с вързоп на коленете. Сред приятния цигарен дим се чуваха жизнени и пълни с надежда гласове на хора, които започват деня още несрещнали никакви разочарования и препятствия, и които вярват, че всичко щеше бъде наред. Селяни, дребни собственици на земи, посредници, скромни женици, една монахиня и карабинер в работна униформа.

Веднага след Тондо Джоени, когато колата навлезе в първите редици лозя, Джованнино се почувства по-добре. Селският брътвеж наоколо му се отразяваше добре.

Зад каменните зидове покрити с кадифени треви опасващи пътя, се ширеха плавно лозичките, пресечени от някоя ниска крива круша, от ябълка или праскова; кестеново дърво извисяваше голямата си корона, откъдето надничача бодливи светлозелени черупки. Гроздето започваше да зрее и падаше тежко между листата на лозите.

През площада на Сан Джованни Ла Пунта минаваха две магарета, с преметнати през самара тесни дълги кошници покрити с листа; вървяха сами, гледайки примирено пътя, който познаваха, следвани на известно разстояние от две момчета. След тях мина и едно муле, с вързани на хълбоците дълги тънки кестенови клонки, които се влачеха по паважа.

На всяка спирка в селцата, през които минаваха, кондукторът слизаше да остави грубата пощенска торба.

Пред прага на една изба стояха двама мъже и размотаваха голяма връзка конопени върви. В хладния сумрак на избата се виждаше как друг мъж забива металните обръчи в малко буре.

Докато вадеше носната си кърпа станала на топка, Джованнино усети отново острия медикаментозен мирис на дрогата; беше пропита от миризмите на нощите прекарани в стаята на пансиона. Отново я прибра в джоба си, изпълнен с погнуса.

Над лозята и селските къщи се носеше онова въодушевление от близкия гроздобер, което винаги беше виждал, още докато беше момче. Разпознаваше уханията прииждащи от отворените изби, движенията на жените, които се показваха на прага на портите с тенджерата в ръце, ударите от резците на майсторите на стълби седнали на земята в ранните часове на утрото да майсторят дългите дървени стъпала, изстрелът отекнал в лозето по някое коприварче хвъркащо между сливата и кайсията.

На площадчето в Трекастани, Джованнино слезе от автобуса със заглъхнали уши. Стъпките му отекваха по гладкия паваж. Виковете на продавача на риба пристиг-

нал бос от Катания преди малко, изпълваха цялото градче. Под зелените месести водорасли с мирис на море, покриващи плиткия кош, който продавачът държеше под мишница, надничаха муцунките на бодлоперки и риба меч, стегнати и тъмни, а от другата страна, барбуните обагрени в червено, току що уловени. Мереха риба за един човек застанал пред прага на дома си, върху малкия кантар на продавача.

Джованнино продължи пеша до къщата в Монте Иличе. На излизане от града го застигна управителят, яхнал магаре. Управителят му предложи да продължи с него. Джованнино възседна широкото, равно, удобно седло. Отмерените стъпки на магарето полюшваха ритмично седлото, което леко миришеше на оборска тор и на овча вълна; щом протегнеше ръка, Джованнино усещаше гладката потреперваща кожа върху шията на животното, която при всяка стъпка се поклащаше нагоре надолу.

След като излязоха от страничния път, навлязоха в малка, притисната сред високи стени уличка покрита с едър калдаръм, между които се виеха две ивици паваж.

Големи кестени и орехи разпростираха над пътя тихите си корони, от които се издигаше свеж мирис на земя. Магарето подритваше с копита падналите кестенови черупки и ги претъркулваше наоколо. Продължавайки да се изкачва, пътят беше навлязал в кестеняците, сред самотното уханье на гората.

Управителят вървеше встрани и от време на време казваше нещо незначително, на което нямаше нужда да се отговаря, а след това дълго мълчеше.

„Тази година и един фъстък не се роди“, отбеляза управителят, сякаш говореше на себе си.

Притворил очи, Джованнино гледаше плътната мазна земя, в която се забиваха копитата на магарето, и чуваше чуруликането на врабчетата в гъсталака на горичката. Градът му се струваше далечен. Споменът за стаята в пансион Донати, вече се беше отдалечил, не го нараня-

ваше повече с безмилостните си детайли, сякаш всичко това се беше случило преди години.

В двора на къщата, стопанката хвърляше трици на кокошките. Кокошките и петлите се втурваха от всички страни на двора, с протегнат врат и прибрани крила, изпълнени с ламтеж и неприязън към другарите си. Устремяваха се около паничката с омесени трици и вдигаха врява, като от време навреме налагаха с някой и друг клюн главите на ядосаните си съседи, на което те отговаряха с несдържани, и може би прекалени крясъци на негодувание. Една пуйка стоеше настрани, глупаво ожесточена срещу парче станиол, върху което нанасяше остри удари с човката, и спираше за малко да го погледне, с извита настрани глава. На вратата на обора се показваха зайчета с черни тръпнещи муцунки, а след това се мушваха с подскоци в близката купчина дърва, обзети от невинна уплаха. Две морски свинчета в един ъгъл, с пъргави и бързи движения на челюстите дъвчеха листо от маруля.

Светлото септемврийско небе хвърляше нежна светлина над двора, над керемидите покрити с жълта ръжда от лишеи, над отвора на цистерната, върху която се сушаха на слънце разпръснати върху сламена рогозка малко сливи, над тихото грухтене на прасето, което надничаше зад стобора.

Джованнино влезе в някогашните стаи, където беше минала не една есен от детството му. Старинните легла от месинг оброчени с топки от цветно стъкло, старото чембало, което не беше свирило повече от трийсет години, натъпкано с празни бутилки, старата двуцевка подпряна в обичайния ъгъл до шкафа, прозорецът, който гледаше към зеленчуковата градина и клонката от храста черен пипер опрял счупеното стъкло; зад градината се виждаше ширналото се лозе, а в далечината се издигаше кестеновата горичка.

Върху шкафа стояха все същите статуетки от цветен гипс, двамата сардински селяни с шапки с пискюл до

кълбо канап, захаромер, две канелки от мед обвити в калчища и наниз с топчета сяра.

На стената до шкафа с бутилките от мостри вино, стоеше литографията с фазите на „*Човешката възраст*“, която толкова пъти беше гледал в детството си, завърнал се уморен след безгрижния усилен ден сред кестените. На първото стъпало след *Детство*, където едно момченце тича след обръча, се четеше: *Двайсет години, младост* и се виждаше една двойка хваната под ръка, а той обгръща талията на девойката с разпуснати на раменете коси. Следващото стъпало беше *Трийсет години, възмъжалост*: ловец с ловджийска торба пълна с дивеч, прегръща съпругата си и детенцето, хванало полите ѝ. След това идваше стъпалото на *Четиредесет години, зрялата възраст*, на което стоеше един господин в редингот, с черна брада и цилиндър, разлистващ някакви документи. Най-високото стъпало беше на *Средната възраст*, петдесет години, на което енергичен хубав мъж с бакенбарди и разкопчано палто, поздравява приветливо с шапка в ръка. След шейсетте години започваше слизането надолу; на стъпалата по обратния път се виждаха възрастни хора, все по-превити и залитащи: *упадък, остаряване, слабост, вдетеняване*. И последният, *стогодишен старец*, потънал в едно кресло, стоеше с притворени очи до надпис, който казваше: *Господи, смили се над мен*. Обикаляйки стаите, Джованнино вдъхваше с удоволствие смесения мирис на кестенови листа, на стърготини от буретата, на сяра, на сушени сливи, на орехови черупки, на метабисулфит, на круши провесени на гредите, изпълнил къщата след толкова много години.

В малката библиотечка стояха все същите книги, *Божествена комедия* илюстрирана от Доре` и *Джаннеттино* на Колоди, леко поизгризана от мишките, до машинката за шлифване на гилзите.

В гардероба стояха тежките му подковани ботуши.

Докато от двора долиташе скърцането от скрипеца

на цистерната и се чуваше как отеква звънкия плясък на разплисканите струи вода от препълнената издигаща се нагоре кофа в ехтящата цистерна, Джованнино извади от гардероба дрехите за навън, чифт плътни памучни панталони, плетена жилетка, и ги облече.

Следобед отиде до лозето. От въздуха преминаващ над лозята и между листата на орехите се усещаше, че есента скоро ще настъпи. Ароматите на полето се чувстваха по-силно, сякаш избистрени от идващия сезон. Джованнино тръгна по пътеката между ниските лози отрупани с грозде. Гласовете на селяните се чуваха иззад зида, граничещ с лозето на доктор Пулизи.

„Свети Алфиуццо благословени“, се чуваше ясно гласът на управителя на семейство Пулизи. „Няма да свърши на добре тая работа“.

Като надникна над зида, Джованнино хвърли поглед на стопанството на доктора. Натоварена каруца с бурета стоеше до отворената изба, а на прага, Пеппино, синът на доктора, сложил старото си двуредно сако на райе, което навремето трябва да е било елегантно, но което сега, цялото измачкано и на петна, служеше за работа на полето. Пеппино, с набола четиридневна брада, държеше някаква фиданка и обсъждаше нещо с управителя. Като видя Джованнино, вдигна фиданката за поздрав и му направи знак да влезе. Джованнино прескочи ниския зид и влезе.

„Продавам малко вино“, каза Пеппино, без да обръща внимание на управителя, който мачкаше каскета си в ръце, с груб, прегракнал глас като на файтонджия, „да взема някоя пара“.

Недодяланото му, първично лице грейна в хитра усмивка; продаваше някое и друго буре с вино тайно от баща си, за да може да посрещне разноските по вечерите в клуба на градчето с игра на покер. Управителят, изнервен, обикаляше около него.

„Не искам да нося отговорност“, нареждаше управителят. „Ако господин доктора забележи, аз съм посредата“.

„Не се тревожете, дон Кармело“, отговаряше Пеппино, като се мъчеше да не придава особена важност на всичко това. „Вие какво общо имате? Аз собственик ли съм или не съм“.

„Не, господине. Собственикът е господин доктора“.

„А аз синът ли съм или не съм?“

„Синът сте. Обаче продавате старото вино скришом от баща ви. И после, господин доктора ще се сърди на мене“.

„Няма да забележи. Дон Кармело, вие си гледайте вашата работа, не се тормозете“.

„Това вие го казвате. Този месец продадохте три товара. Ако продължава така, докторът ще намери кацата пресушена. И после какво ще му кажа?“

„Вие не знаете нищо. Да не би да имате ключ за склада? Ключът е у мене. Значи аз ще се оправям“

„Не е редно, млади господине, не бива. Че и на такава цена да се продава виното...“

„Дон Кармело, вървете да накосите трева за телетата. Писна ми“.

„А пък аз ще кажа на господин доктора“, избухна управителят.

„А пък аз ще му кажа как счупихте помпата и голямата гарафа“, предизвика го Пеппино, „и че продадохте редо-сеялката и дон Бастиано Миннианки ви изигра“.

При тази заплаха, дон Кармело млъкна и се отдалечи мърморейки:

„Ваша работа. Аз нямам нищо общо и не искам нищо да знам“.

Чул този спор, каруцарят, който товареше буретата, се намеси:

„Аз нищо не знам“, каза той. „Познавам само вас, понеже ми продавате виното. Не ми влиза в работата да знам дали се разбирате с баща си или не. Така ли е?“

„Хайде по живо“, отговори нервно Пеппино, „че вече ми писва. И да извадим най-после тия пари““.

Джованнино слушаше доволен тези разговори, отнасящи го в един малък, дребнав, но спокоен свят, без притеснения и опасности.

Пеппино пъхна парите в джоба и запали цигара. След което, обърнал лице към Джованнино му каза с грубия си глас:

„Видя ли дъщерята на твоя управител какво момиче е станало? Това лято в ливадите май са направили сефте-то...“

Беше вече пладне. Слънцето се спускаше зад малкия хълм покрит с кестенови горички, кокошките в двора се приготвяха за сън. Един прилеп, излязал твърде рано, за-слепен от слънцето, блъсна черните си крила в обора.

Зачурулика птиче в дъба и нежната му лееща се песен, сякаш предизвестяваше есента.

ГЛАВА ДЕСЕТА

„Роза, пригответи ли омлета?“

„Всичко е готово“.

„Сложи в чантата и онова парче кашкавал от снощи. Дойде ли колата?“

„Току що пристигна, татко“.

„Хайде, деца, по-живо, файтонджията ни чака. Ако така се разтакавате, ще прекъсна курорта преди да му е дошло времето“.

Семейството на инженер Лаганà се приготвяше да отиде на къпалните с впряга под наем, който идваше да ги вземе всеки ден в десет часа. Пристигането на колата винаги предизвикваше някакво напрежение. Семейството, подканяно от инженера, натоварено с пакети и сламени кошници беше вече на площадката, когато госпожа Лаганà извика:

„Един момент. Забравихме кратунките за детето“.

„Ама къде витае?“ каза инженерът, докато търсеше ключовете за вратата. „Побързай, върви бързо да вземеш кратунките“.

Танина влезе тичешком и се върна след малко с две сиви тикви, завързани с връвчица една за друга, и които кънтяха от кухото семе.

„Татко, тази тиква има дупка“, каза Танина.

„Детето накрая ще вземе да се удави с тия пробити тикви“, каза госпожа Лаганà, докато слизаше по стълбите. „Трябва да му купим нови“.

„Кратунките са чудесни“, възрази инженерът. „Какво си мислите? Че съм Банката на Сицилия? Много скъпо ми излизат тези бани. Къде е дупката?“, добави той, като взе тиквите. „Няма дупки. Ако има, ще сложим запушалка“.

Момченцето взе от ръцете на баща си тиквите и започна да ги удря една в друга.

„Ето, точно така ще се изпочупят“, извика инженерът и му ги дръпна от ръцете.

Пред портата чакаше файтонът, с издигнат черен гюрук под зноя на юлското слънце. Конят, с трогателната си сламена шапка, от която през две дупки се провираха ушите, стоеше с наведена глава в горещината. Инженерът и съпругата му заеха местата си, като сложиха малкия по средата. Танина вдигна седалката пред себе си и седна на стъгаемото столче.

Колата потегли с подскоци върху неравния паваж, навлизайки в линиите на трамвая и излезе от тях с остри тласъци, които поваляха пасажерите един върху друг, с риск да ги събори на земята.

„Полека, дон Салваторе“, каза инженерът, „ще си счупим главите“.

Но по едно време инженерът замълча, загледан към края на улицата.

„Ето го. Без него не може“, промърмори ядосано.

На трамвайната спирка, с разтворена на тънкия врат риза ала Робеспьер, стоеше слабават младеж с бански костюм навит под мишница. При появяването на колата си беше сложил сламената шапка, под която стърчеше буен кичур тъмни коси, застанал с очи впити в празното пространство, мъчейки се да си придаде някакво достойнство.

„Кой е този?“, попита госпожа Лаганà, която не беше виждала младежа.

„Е как, кой може да бъде“, отвърна ядосано инженерът. „Не го ли видя?“.

След което, обръщайки се към Танина, която гледаше навън, като че ли разговорът изобщо не се отнасяше до нея, прибави:

„На онзи там, ако още веднъж го видя някъде наблизко, ще му счупя краката“.

„Татко, аз какво общо имам“, отговори момичето с невинен и отегчен вид.

„Имаш, имаш“.

„Ама аз дори не го и познавам“.

„А, така ли, не го познаваш?, каза инженерът загубил търпение. „Да не би на мене да написа онази лична кореспонденция във вестника? „*Чирче... целувам тициановите ти коси...* ще му дам аз едни тицианови коси, ще му нахлюпя сламената шапка Освен това е глупак. Подписал се Тракони, защото се казва Никотра. Обърнал си името. Тракони-Никотра. Веднага се разбира. Всички са го разбрали. Идиот!“. И след като отхвърли набързо тази мисъл, добави: „Синът на Нино Никотра. По-голям идиот и от баща си е това момче. Идиот, умрял от глад“.

„Не е вярно, татко“, каза Танина с дрезгав от сълзи и негодувание глас. „Студент е по литература“.

„Може да е студент по литература, обаче е умрял от глад“.

„А и колко е грозен!“, каза майката. „Като туберколозен!“

Подскачайки по плочите, колата прекосяваше виа Умберто задръстена с колички, натоварени с марули и домати. Някаква количка изникнала от пресечката беше застанала пред коня. Файтонджията дръпна юздите, мръдна встрани и каза: „Рогоносец!“, напълно спонтанно и без злоба.

След продължително мълчание инженерът, сякаш говорейки на себе си, промърмори:

„Студент по литература бил. Ще ядем литература. Баща му го помня с вързаните с канап обувки да продава вода от Патерно при портите на Ачи. Сега продава газирани напитки на виа Линколн. Чудна кариера!“

В този момент колата се беше разтресла силно и инженерът се подпря на седалката.

„Дон Салваторе!“, извика. „Май сте си наумили днес да ми счупите някой крак“.

„Виновни са ония рогоносци от Общината, дето не поправят улиците“, отговори файтонджията.

„Татко, на Гуардия, ще ми купиш ли гевречета?, попита детето.

Танина плачеше усамотена.

„Недей да хленчиш“, обърна се госпожата към дъщеря си, „иначе ще кажа на дон Салваторе да обърне коня и се връщаме вкъщи“.

Колата беше спряла пред постройката Лонгобардо-Гуарначча в Гуардия Онина. По едно мостче се влизаше в предверието.

В прохладния от нахлулия морски вятър коридор, всичко плющеше и се вееше. Дрехите на хората оставаха прилепнали върху тях. Сините входни билети, придържащи пред касата от тежко желязо трептяха, сякаш искаха да литнат; кърпите под наем закачени на стените плющяха като знамена.

Семейство Лаганà слезе надолу по дървените стъпала, които проскърцваха под стъпките им, и се отправи към отделение *Семейства*. Зеленото уханно море се плискаше леко около пилоните покрити с водорасли, поддържащи къпалните. Върху гъвкавите табли на платформата се чуваше глухият шум от босите крака на разпоредителите, които тичаха нагоре надолу понесли ръждясал ключ в ръка.

„Масата на госпожа Лаганà!“ се чу как някой вика от отвореното към морето пространство. Един прислужник се завтече с голяма мокра маса, която по краищата си беше снабдена със скоби, за да може човек да се задържи. В средата, с малки ръждясали кабърчета беше написано: *Лаганà*.

В далечината срещу слънцето се виждаше трамплина на отделение *Мъже*, върху който се беше струпал цял рояк младежи. От време на време някой скачаше във водата в изпъната или свита стойка, като държеше плътно колената до гърдите си.

Отделение *Жени*, оградено от маси, приличаше на манастирски двор. Ако човек хвърлеше поглед между пролуките, можеше да забележи някоя жена със сухи вдигнати коси, заловена за въжето в неподвижната зелена вода, сякаш беше на място за изтърпяване на наказание.

Отвреме навреме из цялото помещение проехтяваше

трясък; това бяха вратите на съблекалните под вода, които оставяха да паднат надолу за да затворят люковете, и които с шестте или седемте си стъпала залети наполовина, отвеждаха във водата. На верандата беше застанал нотариус Калий заедно с Джованнино. Нотариусът, надвесен над парапета наблюдаваше своя връстник, кавалиер Пандолфи, който се гмуркаше да търси морски таралежи. При всяко гмуркане вадеше по два три таралежа. Набит, петдесет и седем годишен, кавалиер Пандолфи имаше мощно дишане. Когато беше под водата, сякаш повече нямаше да се покаже.

Джованнино го гледаше от високо, наблюдавайки през прозрачното море плешивата му глава с отпуснат перчем, полюшващ се вяло като пипало на полип, докато кавалерът плуваше под водата. Виждаше ръцете му, които опипваха отдолу скалите, после го виждаше как се връща като подава глава и издишва силно, как вдига ръка, от която се стича вода с две или три синкави таралежчета между пръстите.

Джованнино, гален от свежия морски въздух, следеше внимателно тези движения, без да мисли за нищо.

Изведнъж баща му го стресна.

„Пристигнали са семейство Лаганà. Това би била добра партия за тебе. Дъщерята на Лаганà. От най-добрите семейства. И имат много пари“.

Джованнино вдигна очи, отпращайки ленив, светлосин поглед към баща си.

„Какво ще кажеш?“, настоя нотариусът.

„Нищо“.

„Как така, нищо?“

„Какво искаш да кажа, татко?, отвърна Джованнино с вяло. „Дори не я познавам. А и засега нямам намерение да се женя“.

„Но, сине“, каза нотариусът, който започваше да се нервира, подемайки спор, който напоследък често се водеше между него и сина му, „трябва да решиш да се занимаваш с нещо. Кантората на Скардачи пожела да на-

пуснеш, адвокат не искаш да ставаш. Ожени се поне, така няма да повтаряш глупостите, които досега сътвори. Това момиче е изключително подходящо“.

„Но, татко, ти си чуден. Между другото вчера чух, че била влюбена в някой си Никотра“.

„Влюбена! Глупости. Знам, че бащата не иска да чуе за този Никотра. А на теб съм сигурен, че ще я даде с удоволствие.

„Но тя желае Никотра. Ама ти си чуден човек“.

„Шшшт... не викай, ще ни чуят. Какъв ти Никотра, какъв... Ти само реши и Никотра ще изчезне“.

В този момент, залитайки върху скалите на далечното мъжко отделение, в цял бански костюм, се беше появила слабоватата фигура на Никотра, насочил поглед към отделението на семействата, с надеждата да зърне Танина. Всъщност, Танина беше излязла от съблекалнята по бански костюм с надиплени една върху друга полички, които оставяха открити само краката от коляното надолу. Все още обидена от думите на баща си в колата, пристъпваше с вирнат нос и присвити от яд устни, с малки крачки, отмятайки назад прасците, като кокошка.

„Ето я“, каза нотариусът. „Мила е. С това лице на божа кравичка, ако ѝ направиш няколко комплимента, ще падне като круша“.

„Там пък е Никотра“, отвърна остро Джованнино като посочи младежа, който в неведение за подготвяния срещу него заговор, се придвижваше по скалите в мъжкото отделение.

„Всъщност, Никотра не е от значение. Колко пъти да ти го кажа? Не виждаш ли колко е грозен?“

„Обаче на нея ѝ харесва“.

Разговорът прекъсна, тъй като Танина тръгна към тях.

„Ето и нашата госпожица Танина“, каза нотариусът почтително, обръщайки се към момичето. „Винаги толкова елегантна“.

„Е, не чак толкова...“, смути се Танина поласкана.

„Това е истината. Казват го всички. И моят син, Джованнино, преди малко ми обърна внимание“.

У Джованнино се надигна някакво чувство на протест заради това изречение, което не отговаряше на истината; но не можеше да каже нищо друго, освен да се усмихне на момичето, което го погледна с подутите си полупритворени очи. Кавалиер Пандолфи току що беше изплувал от дълбокото, с два морски таралежа в ръка. Издуха струйка вода от устата и бавно заплува към близката скала, за да остави морските таралежи при другите в кошницата. След това огледа дъното, като се държеше на повърхността с малки тласъци, потапяйки нос във водата, откри ново място и се гмурна още веднъж. След лекото преобръщане, точно под пръските се показаха гърбът, едрите бедра и накрая прасците със стъпалата, останали за момент навън на слънцето, преди да изчезнат.

„Има невероятно дишане“, каза Джованнино, „стига до минута и половина под водата“.

„А татко няма ли да се изкъпе?,“ попита нотариусът Танина.

„Съблича се. Сега ще дойде“.

Танина беше поогледала наоколо и беше забелязала Никотра, който стоеше изправен върху далечната скала, така че тя да може да го забележи: морският бриз развяваше около него твърде широкия му бански костюм. Точно в този момент, от една съблекалня излезе инженер Лаганà. Закопчавайки на рамото банския си костюм на черти, с ръкави до лакътя, тръгна към тях, от което таблите под краката му се разлюляха. Под коляното, на местата където нямаше косми, жартиерите бяха оставили дълбока обла следа на вертикални линии като контури от избухнали гранати. Следваше го съпругата, също в бански костюм. От къдричките разперени във форма на лале под коляното, се подаваха пълните крака, върху които се разпростираха като мрежа тънички, светлосини вени. Държеше за ръка палавника, с двете завързани под

мишниците кратунки и с бисквита в ръка.

При появата на двойката, Никотра се сгуши на скалата, за да не бие твърде много на очи. Но погледът на инженера, който сновеше наоколо, го откри веднага, като се втренчи в него с предизвикателно изражение. Никотра сви слабичките си раменца и се обърна да гледа в друга посока.

„Водата днес е студена, нали?, попита Лаганà, отправяйки въпроса към Джованнино.

„Не знам. Още не съм се изкъпал“, отговори младежът, и докосна банския си костюм от две части, все още сух.

„А вие, господин нотариус, няма ли да влезете?“, обърна се Лаганà към Калй.

Нотариусът стоеше по риза с тиранти, вълнена сива плетена фанелка излязла от маншетите и сламена шапка в ръка; замахна неубедено и отговори:

„Имах някакви болки. Не се решавам“.

„Ти не стой много на вятъра, иначе ще настинеш“, посъветва госпожа Лаганà Танина.

„Отивам да се изкъпя“, отговори момичето, като се изправи на леко извитите си назад крака, върху които се забелязваха няколко пъпчици.

Под дървената тераса се чуваше хладния вихър на морето, ехтящ като в пещера.

„Не отивай навътре“, каза баща й. „Стой наблизко. Морето ми се струва развълнувано“.

Нотариусът улови момента.

„Придружи ти госпожицата“, каза на Джованнино, и обръщайки се към Лаганà, добави: „Той е отличен плувец. Може да сте спокоен с него“.

„Чудесно“, каза Лаганà на Танина. „Върви с адвокат Джованнино“.

„Вземете и Кармелино“, каза госпожа Лаганà, побутвайки детето. Обаче Кармелино започна да тропаша с крачетата, като удряше една в друга тиквите.

„Не, с Танина няма да ида!“, крещеше, извисило глас.

„По-добре да остане с тебе. Иначе ще ме подлуди“,

каза Танина, след което наклони глава и със закачлива усмивка се обърна към Джованнино: „Ще тръгваме ли?“

Тръгна към стълбата с отмерената си патешка походка. Джованнино неохотно я последва, оправяйки колана на банския си костюм в бяло и черно.

„Морето е за младите“, заключи госпожа Лаганà, като отпрати бърз враждебен поглед към скалата, върху която стоеше сгушен Никотра.

Танина и Джованнино спряха за малко на стълбата. Танина опита водата с върха на пръстите на крака си и скочи, със слаб вик. Джованнино се гмурна, поплува малко под водата и се показа няколко метра по-нататък, отмятайки косата си назад, като разтърси глава.

„Вие плувате чудесно“, каза Танина, отправяйки се с бавни тласъци към него. „Няма да успея да ви следвам“.

„Вие също плувате добре“, отговори Джованнино, като я изчакваше.

„Аз не мога да се гмуркам. А много би ми се искало“.

„Стига човек веднъж да започне. Веднага се научава“.

„Ще вземам уроци от вас“, каза момичето кокетно. И с едно последно загребване, застана до него и добави: „Виждам ви много често в следкарницата“.

„Защото е място, където човек може да се срещне с приятели“.

„Виждах ви много пъти с барон Мотта, с Нино Барезе, с Нино Скудери. Между другото, какво стана с Иняцио Леотта, вашият неразделен приятел?“

Бяха стигнали до въжето, опадващо съблекалните на семейното отделение, и спряха.

„Живее между Рим и Флоренция, повече от две години“, отговори Джованнино, като се държеше за въжето. „Не иска повече да се върне в Катания“.

„С него си живеехте славно, знам“, каза момичето, щастливо, че говори за тези неща и за аристократите в града.

„А, славно...“, отговори скромно Джованнино. „Само

се опитвахме да не ни е скучно“.

„Не. Много се забавлявахте. Много пъти ви виждах как минавате с Бугатито на пълна скорост. Кой знае накъде отивахте? Веднъж с вас имаше и едно момиче“.

„Така ли?“, отвърна Джованнино. „Не си спомням“.

„Една блондинка. Мисля, че беше чужденка“.

„А! Една приятелка от Рим“.

Танина се въодушевяваше от този разговор, и като се придържаше за въжето до семейното отделение, втренчваше в Джованнино овчедушен поглед. От време на време лекото течение я тласкаше към младежа, който усещаше върху себе си ръката ѝ или крака, леко грапав от малките пъпчици. След известно време Джованнино забеляза как момичето с удоволствие се прилепя към него.

„А вие, кой знае колко флиртове имате?, казваше Танина, доближавайки до него пълноватото си лице, забравила вече Никотра.

А той от своя страна, изгубил от поглед момичето, се беше придвижил по скалата с безкрайна предпазливост, хлъзгайки се по лепкавите водорасли с обелени от остриите камъни колена, докато се местеше на друга скала също така отдалечена, от която обаче успяваше да види онзи ъгъл от морето, където стояха Танина и Джованнино. Следеше отдалече, изпаднал в отчаяние, разговора на момичето, забелязваше колко близо е до младежа, струваше му се, че този разговор продължава твърде дълго, и вече не успяваше да срещне погледа ѝ. Танина сякаш не забелязваше всичко това, и продължаваше да се полюлява, овесена на въжето, с овчедушния си поглед впит в Джованнино. С невероятна жестокост, тя вече нехаеше за Никотра, за когото само преди час беше плакала, готова на всичко, за да се хареса на този младеж, който посещаваше Швейцарската Сладкарница и имаше толкова много приятели сред аристокрацията.

Нотариус Кали от терасата, наблюдаваше случващото се. Продължилата морска баня на Джованнино му даваше надежда. При това не губеше време.

„Исках да купя един автомобил“, каза инженер Лаганà. „Обаче после, да ви кажа правото, не го купих, за да не се притеснявам за сина ми. Тези младежи карат като луди. А всъщност, за да поддържаме имотите, ще ни бъде необходимо. Знаете, да се отиде на лозето, даже на двете, в кестеновата гора, чифлика, избата, вилата, да се уреждат сделките ми в града. Но се притеснявам“.

Инженер Лаганà не оставаше назад.

„Знам. И аз исках да купя“, отговори. „Но не ми се ще да карам. Трябваше да наема един *chauffeur*. Аз не се доверявам на тези *chauffeurs*. И на мене, с тези пет имота, лозя, градини, от които два доста големи, автомобилът би ми бил много удобен. Но няма да купя. Не става въпрос за разноските, и с трийсет хиляди лири и без трийсет хиляди лири, все това. А заради досадата и неприятностите“.

„Да се отиде до градините Камиллери, тях ще ги дадем като зестра на нашата дъщеря“, високо обяви госпожа Лаганà, „е отегчително. Трябва да вземаме влака. Но ние по принцип, наемаме кола“.

„Единственият начин“, отговори нотариусът. „И аз така правя, когато трябва да ида до имотите в Монте Иличе. Наемам кола за целия ден. Скъпо е, но човек е по-спокоен и нямаме неприятности. Така е!“ прибави след известна пауза. „Джованнино ще купи колата, когато го придобие. Монте Иличе е определен за него. Още щом се ожени, ще му го дам и повече въобще няма да се интересувам от каквото и да било. Той да му мисли“.

„Колко тумули са?, попита инженерът безразлично.

„Около сто тумули“, беше отговорът. „може и да са повече с горичката. Но важно е колко е ценен. Изключително вино. В някои години ми е вдигало до 16 градуса“.

„Хубав градус“, каза инженерът.

Госпожа Лаганà се надвеси над перилата.

„Танина!“, извика, „не ти ли е студено? Не стой много във водата, иначе ще станеш като замръзнала бакалà. Вървете с господин адвоката на слънце“.

„Още малко, мамо“, извика момичето, хванало въжето до Джованнино. „Водата е топла“.

„Млади са“, заключи госпожата, „и не усещат нищо. Блазе им“.

„На колко години е дъщеря ви?, попита нотариусът.

„Осемнайсет, кара деветнайстата“, отговори госпожата. „Но изглежда на повече“.

„А вие, когато се влюбите ревнив ли сте?, обръщаше се междуременно Танина към Джованнино, с акцент типичен за Катания, вторачила в него големите си овчедушни очи.

Виждайки тези хора, които си приказваха на терасата и това пълничко и неизразително момиче, което непрекъснато се прилепяше до него и му задаваше какви ли не въпроси си даде сметка, че тази сутрин на плажа Лонгобардо-Гуарначча се решава съдбата му, че щяха да поискат от него да се ожени, че ако не окаже съпротива навреме, всичко свършва: щеше да има тази съпруга, този тъст с прасците, тази тъща, това омразно момченце с кратунките, мрачна къща вероятно на Виторио Емануеле, със съответните мебели, съответните сребърни чинии като сватбен подарък, заедно със сервизите с чашки и лъжички, закрити хоризонти, отегчение, униние, и че вече нямаше да бъде господар на себе си. Сбогом авантюри в хотелите на Алто Адидже, любовчици с камериерките, сбогом!

„Зависи“, отговори, като пусна въжето. „Зависи“. Сега да вървим. Виждам, че майка ви маха с ръка“.

„Аз бих останала във водата още два часа“, каза провлачено Танина, плувайки бавно след него.

Сгушен върху далечната скала, с плющияция на морския вятър бански костюм, бедният Никотра беше за окайване.

Същият следобед, когато нотариусът научи, че Джованнино не желае да се ожени за дъщерята на Лаганà, изпадна в ярост. Разговорът със сина му се проведе в ка-

бинета, до отворената каса, от която се подаваха нотариални актове и завещания.

„Признавам, не разбирам нищо“, каза нотариусът, старейки се да запази спокойствие. „Не знам какво се върти в главата ти, с какво пак се обвързваш, в какво, дяволите да го вземат, се целиш. В професията, не. В брака, не. Но какво, господи, искаш, мога ли да знам? Искаш да продължиш живота си в Швейцарската Сладкарница, с оная шепа безделници, като подписваш полици ли? Това ли искаш?“

„Татко, не ми го повтаряй отново, моля те“, каза Джованнино. „Случи се само веднъж, случайно, преди две години. От тогава не се е повторило, знаеш го“.

„Но ще се повтори и ще свърши фатално. Какво ще направиш? Аз пари няма да ти дам. Нямам пари за хвърляне а и не искам да ги пилея по този начин. И те предупреждавам, че няма да платя повече никакви полици. Ще се оправяш сам. Ще те оставя да влезеш в затвора, но няма да си мръдна пръста“.

„Татко, казах ти, вече няма да подписвам полици. Защо ми говориш непрекъснато за това?“

„Искам само мозъкът ми да схване причината, поради която не искаш да се ожениш“, каза нотариусът, давайки вид, че се удря по челото. „Но ще кажа: ти не правиш нищо. Ожени се поне за богата и се грижи за имота. Ако ли не, стани адвокат, чиновник, гробар. Но нещо трябва да правиш, за бога! Караш ме да се нервирам и ми отравяш душата. Лаганà ще ти даде дъщеря си, подказа ми го. Прекрасен случай да се стабилизираш. А ти, не. Но какво, да му се не види, търсиш? Поне кажи. Миналата година можеше да се ожениш за дъщерята на Елмер, изключително богата. Искаше те, а ти я остави да се ожени за оня голтак Беллиа. Не ти харесва дъщерята на Лаганà ли? Ще потърсим друга, десет други, хиляда други. Ние сме за това. Обаче тебе не те е грижа за никоя“.

Нотариусът, излязал въвн от кожата си, буташе ярост-

но разпръснатите на масата документи, които вземаше от единия ѝ край и ги запращаше към другия. Последното собственоръчно написано завещание на кавалиер Боттари, който подновяваше завещанието си два или три пъти в годината, затворено в червен запечатан плик, беше захвърляно ожесточено към всички краища на бюрото.

„Татко“, каза Джованнино с внезапна решителност, „искам да отида да живея в Рим“.

„А с какви пари?“, попита нотариусът със саркастична усмивка и заканителен тон. „Дойдохме си на думата. Със сигурност не и с моите. Ожени се за богата и си троши главата в Рим или където ти скимне“.

Джованнино беше на косъм да се примири и да каже: „Добре, ще се ожена за Лаганà“, но събра кураж и отговори без самият той да си вярва кой знае колко:

„Бих искал да практикувам като адвокат в Рим“.

„Ако искаш да практикуваш, тука има много добри процъфтяващи кантори. Няма нужда да ходиш в Рим. Не мога да си позволя да те издържам в Рим“.

„Тогава ще се явя на конкурс за Министерството“.

„Ами яви се. Прави нещо. Да излезем най-сетне от това положение. Не мога да те гледам така“.

„Има един конкурс за Министерството на Финансите през февруари“, каза Джованнино. Искам да се явя.

„Да се надяваме“, каза нотариусът, който изтощен от пререканието, вече се успокояваше. „С Божията помощ. Караш ме да се нервирам. Вече си на двадесет и пет години и трябва да вземеш решение“.

Джованнино си тръгна след този разговор, като човек минал по ръба на пропаст, без да е паднал като по чудо.

Истината беше, че самият той не знаеше какво би искал да прави. Конкурсът беше някакъв претекст, за да успокои баща си.

Откакто Иняцио, след смъртта на баща си беше влязъл във владение на имуществото, и се беше преместил да живее във Флоренция, Джованнино се отдаде отново на

обичайния си живот в Катания, със сладкарницата и излетите до Таормина, със същите благородници и застрахователи, в очакване на нещо голямо и неопределено, което трябваше да се случи. И докато чакаше това важно и мъгляво събитие, не се занимаваше с нищо, не желаше дори да помръдне. Идеалите му бяха объркани. Често имаше фантазии с героични видения, в които той вземаше патетично и триумфално участие. Мечтаеше за дуели, незнайно с кого, доблестни и романтични дуели, за които щеше да говори целият град. Мечтаеше за любов с неотразими красавици, желани от всички. Отличия, които щяха да му предоставят почетно гражданство за незнайно какви заслуги. Спираше се на тези сцени от оглушителния си триумф, в които участваха кметът и всички високопоставени граждани. Вземаха го от гарата, придружаван с музика до хотела, от където призован от аплодисментите, трябваше да се покаже на балкона и да благодари. Не беше необходимо, а и не желаше да уточнява, поради какви лични достойнства му бяха отсъдени тези почести. Стигаха му почестите и свързаните с тях сцени, изпълнени с най-големи подробности. Другото оставаше обвито в мъгла. Народът честваше адвокат Джованнино Кали и това е. Някои момичета, негови познати, объркани от празничното шествие, не успяваха да скрият вълнението си.

Но понякога си представяше, че е жертва на такива неправди, които можеха да накарат и камъните да се трогнат. Нанасяха му толкова много и такива позорни и жестоки удари, че накрая народът се опълчваше, трогнат, и се надигаше в негова защита. А той, целият раздран и в кърви, се възправяше от мъченичеството, облян в пот. Оставаха обвити в мистерия и подбудите за тези жестоки действия.

Дотолкова се вживяваше в тези сцени, че понякога се озоваваше с мокри от сълзи страни върху дивана в кабинета на баща си, когато той беше излязъл.

ЧАСТ ВТОРА

ГЛАВА ПЪРВА

Благодарение на препоръката на депутат Фавитта, Джованнино беше успял да влезе предпоследен в класирането между участниците в конкурса за Министерство на Финансите.

Премести се в Рим, в един семеен пансион на виа Флавиа, близо до Министерството, който се държеше от кавалиер Траверсари, на длъжност в пансиона. Сутрин в осем излизаше и отиваше на работа.

Беше хубав, ясен, студен ноември. Сутрин, лека мъгла се разстилаше над сградите и се разпръсваше с първите слънчеви лъчи. Римският студ, примесен с лекия топъл мирис на въглища от радиаторите, прииждащ от подземията на Министерството, събуждаше някакво вълнение у Джованнино; а момичетата, сами в закувалните, с чаша кафе с мляко пред тях, караха сърцето му да трепне. В малката му стаичка в Министерството, до високия открит шкаф пълен с папки, чакаше да настъпи часа за излизане. През прозореца, от който се виждаше част от виа Венти Сеттембре и върховете на оголените зимни дървета, достигаше приглушено неспокойната глъчка на града, произвана от автомобилни клаксони. Тези нови звуци, предизвикваха някакъв приятен трепет в гърдите му. Втренчил поглед в закачалката, на която висяха неговото палто и това на колегата му по стая, Фантоци, което миришеше леко на фенол, той мислеше за момичетата забързани по улиците, по паважа на уличките в центъра, с разпуснати на раменете коси; момичета, които излизаха сами и бяха свободни да отидат на всякаква среща. Мисълта, че може да отиде на кино с момиче до себе си, усещайки топлината на рамото му, да излязат двамата сами,

хванати под ръка, да се спрат в някое малко кафене, го разпалваше. Но не бързаше да намери това момиче. Беше му приятно да се опива от атмосферата, в която всичко това щеше да се случи.

В един часа се връщаше в пансиона. Овалната маса вече беше сервирана за девет души. Освен домакините Траверсари, съпругата и дъщеря им Марчелла, дваисетгодишна, имаше още шестима гости: двамата смугли калабрийски студенти, симпатичният възрастен адвокат Ле Пира от Пулия, аржентинският футболист Хосе Теулада, ляво полукрило на *Фортитудо*, Джованнино и Спампинато, също сицилианец, чиновник в Аграрното Дружество. Всъщност, благодарение на Спампинато, Джованнино беше намерил стаята.

Апартаментът на виа Флавия заемаше първия етаж. Следобед, проточените викове на продавача на метли и на продавача на попови лъжички нахлуваха в стаите, а след това гласът на вестникопродавеца, който обявяваше късните тиражи или *Трибуна*, със статията на Растиняк. Тези гласове достигаха до Джованнино в полусянката на малката му стая със сгъваемото легло и масичката, с покривката с бордюр на многобройни платнени топчици, а отгоре, отворено, писмото от майка му, в което му напомняше да си облича вълнените блузи.

На залез, виа Флавия заблестяваше със хлебарниците и бакалниците си, от които излизаха и влизаха сервитьорки, понесли големи стъклени бутилки, обути в безшумните си платнени обувки. Минаваха момчетата от фурната да разнесат хляба, момчетата от гладачниците, машинописките, които се връщаха от работа.

Джованнино излизаше и тръгваше към Каффе Гранде Италия и пиацца Езедра, придружен от двамата калабрийски студенти, които с черните си мустаци и къдрави коси приличаха на агенти от обществената безопасност, както и от Спампинато. Понякога в неделя, към тях се присъединяваше и адвокат Ле Пира. Забавляваха се, седнали

на една маса в кафенето, говореха си за Калабрия и за Сицилия оглеждайки жените. Случваше се и други сицилианци и калабрийци, студенти по медицина и млади лекари, настанени в пансионите по виа Наполеоне III и виа Фарини около Ескуилино да се отбиват на масата им в Гранде Италия.

Веднъж Капуто и Феррагуто доведоха едно момиче, с което се бяха запознали в дневния хотел Кобианки. Беше от Венето и живееше в постоянен страх да не бъде репатрирано. Спампинато обеща да помогне чрез Комисариата на Ескуилино, където заместник комисар беше негов братовчед. Момичето от Венето като че ли се поуспокои; на следващия ден доведе една своя приятелка. На масата в Гранде Италия, от този ден нататък можеха да бъдат забелязани и други момичета, приятелки на приятелките, както и момичета, познати на лекарите от Поликлиниката, или уволнени от Форланини. Понякога тръгваха всички на големи групи и отиваха на кино. Един ден Капуто и Феррагуто, които винаги излизаха и се прибираха заедно, едновременно се заразиха от гонорея. Обсъжданията на масата бяха дълги, даваха се съвети, ден след ден се проследяваше хода на болестта. Капуто и Феррагуто получаваха от семействата си от Козенца колети със сушени смокини, имаше и с орехи в тях, и често, заради тези сушени плодове, лицата им се покриваха с циреи. Спампинато също получаваше от Катания дюли, орехи и конфитюри. През декември пристигаха каси с мандарини и *осса ди морто*, захаросани плодове от бадемово тесто и суджуци. Имаше дни, когато влизайки в пансиона, усещаше мириса на суджуците, на бадемовото тесто и мандарините на Спампинато; като че ли си беше в Сицилия.

Джованнино живееше между Министерството, пансиона и Гранде Италия, мечтаейки за любовни романи, които трябваше да преживее на фона на Палатинския хълм, Вилла Боргезе и някоя малка гостилничка около Пантеона. Въздухът на Рим, лек и остър, го изпълваше с радост.

Понякога в неделя, отиваха със Спампинато в Араньо. Спампинато, който вече от години живееше в Рим, но оставаше силно свързан с Катания, с помощта на суджуците и конфитюрите, му сочеше някой политик или актьор. Но докато усещаха под обувките си влажните стъргогани, с които кафенето беше осеяно в дъждовните недели, разговорът се завърташе неизменно около Катания през летния сезон и около близките градчета, Педара, Треместиери или Маскалучия, по време на гроздобера.

По Коледа, Спампинато отиде да прекара празниците в Катания. Капуто и Феррагуто потеглиха за Козенца. Лявото полукрило на *Фортитудо*, се възстановяваше след изкълчен глезен, и отиде за празниците на планина. В Рим останаха само симпатичният адвокат Ле Пира, който нямаше близки роднини в Лечче, и Джованнино, който не искаше да се прибира, ето защо написа на баща си, че беше пристигнал наскоро в Рим, че точно сега се приспособява и това пътуване би му попречило. Обеща да отиде за Великден и остана в пансиона.

Вечерта на Коледа, Джованнино и Ле Пира излязоха заедно с Траверсари за литургията в полунощ. Бяха дошли и роднини на собствениците на къщата, съпруг и съпруга от околностите на Фрозиноне.

Беше студена и много ясна вечер. Лампите сякаш пробождаха мрака, по улиците цареше весело оживление, хора на групички се разминаваха, докато влизаха и излизаха от осветените църкви.

Кавалиер Траверсари вървеше напред с адвокат Ле Пира, като обясняваше нещо за някаква добавка, която Министерството още не беше одобрило за пенсионерите. Господжата говореше с братовчедка си и с нейния съпруг. Марчелла вървеше до Джованнино. Беше сложила новото си зелено манто и обувки, с които изглеждаше по-висока. Русите къси коси падаха на челото ѝ в бретон и завършваха с безупречна линия на късата прическа. Говореше с маниера на момичетата от дребната буржоазия, които

държат да общуват с подбрани люде. В думите ѝ често се прокрадваха забележки за хора, които тя считаше, че имат тежест в обществото. Познаваше младежи, а те на свой ред се срещаха с хора наречени Бобетто, Икко, Изабелла и обичаше да повтаря случки, засягащи тези лица, които така или иначе тя не познаваше лично.

Джованнино си беше облякъл палтото ушито в Катания от шивача Колондиер, и за да не остане по-назад, демонстрира своя светски шеговит тон, вече изпробван успешно в Швейцарската Сладкарница; и двамата продължиха, заливаха се от смях по тротоарите излъскани от студа, малко далече от компанията.

На пиацца Куиринале спряха да изчакат останалите.

„Да видим дали кралят си е в кралството“, каза момичето, вече насочило разговора към духовитите реплики, на мода в елегантните кафенета.

Насочи се към центъра на площада, погледна нагоре към зданието и извика:

„Там е. Трибагеникът се вее над трибуните“.

Гласът ѝ отекна звънко в тишината на площада под Диоскурите, извисили се в студената коледна нощ. И тогава Джованнино разбра, че знамето на кулата е свързано с присъствието на краля в двореца Куиринале. Но си даде вид, че знае и се засмя.

„Башата покровител“, продължи момичето, поглеждайки към компанията в дъното на площада, „пак се захвана с добавките. Скърбя за пренебрегнатия юрисконсулт Ле Пира“.

„Непоколебимият правник“, каза Джованнино, за да е в унисон с този забавен език, „ще си получи заслуженото“.

Продължавайки в същия тон, стигнаха до стълбите на църквата Ара Чели. Отгоре блестеше трептящата от светлината на свещите врата.

Мекият аромат на църквата ги обгърна. Звучите от мелодията на литургията преминаваха през сводовете във въздуха ухаещ на тамян, на горещ восък напомнящ сълзи,

с някакъв вълнуващ трепет, който Джованнино усети по цялото си тяло, и който навлажни очите му.

Църквата беше пълна с хора. Марчелла хвана Джованнино за ръка:

„Трябва да внимаваме да не се изгубим“.

Зад тях, във въздуха смесил дъха на хората с топящия се восък, се виждаха лицата на адвокат Ле Пира и на кавалиер Траверси, осветени от сиянието на свещите. Джованнино усещаше плътно до себе си ръката на Марчелла, която след влизането си в църквата беше придобила сериозен и съсредоточен вид. Всички тези хора, Коледната нощ, звукът на органа, Сицилия, далече оттук, това гъвкаво, ухаещо момиче прилепено до него, го понасяха в някакъв лек унес, сякаш започваше един наистина нов живот, напълно различен от предишния. Докато си пробиваха път между палта и кожи, пристъпваха напред, усещайки парфюма на жените, лекото погалване на лисиците по лицето, материята на мъжките балтони, грубия плат от пардесютата на обикновените жени, мекотата на ръкавиците от антилопа върху ръцете.

Внезапно, недвусмислен остър полъх на карбол достигна до ноздрите на Джованнино, който се огледа и забеляза, че е застанал с нос насочен към палтото на неговия колега от Министерството, Фантоци. За момент си представи стаята в Министерството със закачалката и големия шкаф, естествено, в този час, безлюдна и потънала в мрак.

Фантоци се обърна, видя го, погледна за момент момичето, отправи лека жълтеникава усмивка и промърмори:

„Весела Коледа“.

„Весела Коледа“, отговори едва едва Джованнино, и като побутна Марчелла, продължи напред.

На следващия ден, за коледния обяд, семейство Траверсари поканиха една двойка техни далечни роднини, чиновник и съпругата му.

Сложената маса беше за чудо и приказ. За случая се

появиха бродирана покривка и сервиз чинии, които обикновено стояха затворени.

Обядът беше дълъг и весел. Кавалиер Траверсари се прояви в блестяща форма, без да забрави да подеме пак саркастичните си забележки за прословутата надбавка. Симпатичният адвокат Ле Пира, с меките си гладки като на прелат ръце и с буйните си бели коси, изслуша възпитано историята описвана от чиновника, втори братовчед на госпожата, свързана с военната му служба в Чивита-веккиа: епизоди с военни ключари и старши сержанти, случили се преди трийсет и пет години.

Джованнино седеше до Марчелла; предишната вечер, докато се връщаха от Ара Чели на път за къщи, тя му беше направила много комплименти, стигайки дотам да му каже, че ако се влюби, ще избере някой като него, сицилианец с фино и елегантно държание. Всички бяха развеселени от виното и от изпитата Малсавия.

Когато стана и отиде в стаята да си вземе цигарите, Джованнино се доближи до прозореца и погледна към улицата. Виа Флавиа беше напълно пуста под сивото снежно небе. Лекият мразовит северняк преминаваше над безлюдните тротоари и спуснатите над прозорците капаци. В далечината, от една пролука се виждаше част от виа Пиаве; там също нямаше жива душа. Всичко това засилваше удоволствието от затоплената и осветена трапезария, от блесналата от чаши, козунак, портокали, халва, бутилки вино и весели разговори маса. Запаленият лампион придаваше повече интимност и топлота на всички предмети поставени върху нея.

Джованнино се върна на мястото си, обгърнат от топлината в трапезарията. В този момент госпожата сервира купички с потрепващ *крем карамел* и кавалиер Траверсари, леко пийнал, се готвеше да отвори бутилка шампанско, засилвайки комично ефекта от операцията за забавление на сътрапезниците. Всички се смееха. Тапата изскочи сред викове и веселие. Със светнали очи, Мар-

челла внезапно хвана ръката на Джованнино под масата, постави я на коляното си и я задържа в своята.

Джованнино усещаше вътре в себе си жизнерадостната топлина на виното, физическото удоволствие от обяда, и цял Рим на разположение за нов, свободен живот, който не бе изживявал никога: тази топла ръка с нежни пръсти преплитащи се леко в пръстите му, събуди у него огромно въодушевление, чувство за щастие, което никога не беше изпитвал. Кавалиер Траверсари наведен напред, с бутилката шампанско, която се изливаше на струи върху покривката и върху ръкавите на гостите, му се сториха самият образ на щастието.

По-късно, докато върху диваните в салона продължаваха веселите разговори на сътрапезниците, които си пиеха кафето, а навън всички улици оставаха все така пусти, на излизане от стаята, завладян от приятно разлудувалото се шампанско, Джованнино се сблъска с Марчелла. Докато минаваше покрай нея, я погали по лицето. Момичето сякаш полегна в ръцете му. Джованнино почувства как цялото ѝ тяло се съедини с неговото. Устата ѝ, топла и влажна, обхвана неговата, сякаш беше малък, тръпнеш пръстен.

ГЛАВА ВТОРА

Връзката с Марчелла започна в началото много предпазливо.

Понякога момичето влизаше за малко по някакъв повод в стаята на Джованнино, целуваше го бързо и побягваше.

Един следобед към шест часа, Джованнино лежеше на леглото в стаята си и мислеше за Катания. Всички в къщата бяха излезли. До празните стаи през стените достигаше звукът от грамофона на госпожа Равези, която живееше на същия етаж, а отдалече, клаксонът на някой автомобил по виа Пиаве.

По едно време се чу шум от стъпки по коридора. Джованнино се показва на вратата и видя Марчелла, която се беше върнала сама точно в този момент: беше с ниско прихлупена като боне шапчица и пиеше вода от една чаша, до чешмата в кухнята. Джованнино се приближи. Марчелла възкликна радостно; не се беше надявала да го срещне вкъщи по това време. Обви ръце окооро врата му и го целуна с влажни от водата устни. Отидоха да изпуснат по една цигара седнали на леглото на Джованнино, започнаха да се целуват, а след това, докато тя беше още с шапчица на главата, се любиха.

Всичко се случи леко и непринудено, нещо което Джованнино не беше очаквал, но което вместо да го разочарова, го изпълни с възторг.

От този ден нататък, понякога нощем, когато всички спяха, Марчелла излизаше от стаята си на пръсти и се шмугваше в леглото на Джованнино. Два пъти в коридора се сблъска с Феррагуто, тръгнал към тоалетната в подплатената си раирана пижама, с която приличаше на затворник; в последния момент съумя да не отвори вратата на Джованнино и да се престори, че отива в кухнята.

Но на следващия ден в Гранде Италия, Феррагуто съобщи на приятелите си:

„Видях Марчелла през нощта да се върти из коридора. Има нещо...“

Друг път, Капуто дочу част от разговор между Марчелла и Джованнино в кухнята.

„Струва ми се, че вече не може да има съмнение“, обяви на приятелите от Гранде Италия. „Чух, че му казва „*ripone mio*“.

Всъщност, откакто Марчелла имаше връзка с Джованнино изоставяйки светската си ирония, тя беше дала пълна свобода на своята природа като тайна читателка на романите на Лиала и беше започнала да го нарича *ripone mio* и *ripo d'oro*, а също *nasone mio d'oro*; а като говореше за себе си, казваше *ripa tua*.

Двамата си определяха срещи навън и отиваха да се разходят във Вилла Боргезе или отиваха на кино. Преди ъгъла на виа Венти Сеттембре се разделяха и всеки се прибираше вкъщи сам.

Но тези предпазни мерки не свършиха много работа, защото не след дълго, всички в дом Траверсари знаеха за техните отношения. Семейство Траверсари затваряха очи пред факта, че момичето отиваше посред нощ в стаята на Джованнино и одобряваха тази връзка. В края на крайщата, Джованнино беше млад заможен сицилианец, беше на работа в Министерството и щеше да бъде чудесна партия за дъщеря им. Неусетно, без да направи каквото и да било от своя страна, той се оказа в ролята на нещо като годеник на Марчелла. Незабелязано, всеки ден нещо се случваше, дочуваше се някакво подмятане, което почти узаконяваше тяхната връзка, придавайки ѝ нещо официално. Вече беше нормално да излиза с Марчелла.

„На кино ли сте днес?“, питаше госпожата.

Понякога, пред всички, госпожата изпускаше по някоя фраза като:

„Кажете ѝ вие. Не трябва да се вижда с Варенна, нали, тя е невъзпитана? Вие трябва да ѝ забраните. Мене не ме слуша“.

Джованнино се изчервяваше от тези думи и имаше неприятното усещане, че една лека, но здрава примка за-

почва да се затяга около врата му. Обаче едва дочакваше нощта, за да почувства до себе си Марчелла, стройното ѝ гъвкаво тяло, което се притискаше до него.

Една вечер през февруари, обитателите на пансиона останали да поиграят на рамино. Марчелла не играеше; беше седнала до футболиста от *Фортитудо*, който не познаваше добре играта и тя щеше да му помага. Хосе Теулада беше хубав, тъмнокос, блед младеж, изглеждаше романтичен и въздържан, с коси разделени по средата на път. Говореше малко на италианския си с испански акцент, където двойните съгласни ставаха единични, *b* ставаше *v*, а *v* се превръщаше в *b*. Вместо *abacchio* казваше *avacchio*, вместо *bistecca vistecca*, вместо *Vittorio Bittorio*.

На Джованнино му се стори онази вечер, че Марчелла стои прекалено близко до футболиста, под предлог, че му обяснява играта. Отсреща на масата, седнал до Феррагуто и до една племенница на Траверсари, Джованнино отправяше настоятелни погледи към Марчелла, с надеждата да я накара да се отдръпне от своя съсед. Но момичето сякаш не разбираше. Разгорещена и усмихната, продължаваше да се навежда над Теулада. Джованнино ясно виждаше как бюста ѝ остава задълго притиснат до ръката на футболиста.

Решен да я накара да ревнува, Джованнино обви с ръка облегалката на стола на своята съседка и се наведе над нея, като почти я докосваше. Изглежда, че Марчелла не забелязала нищо. Джованнино се въртеше ядосан на стола: виждаше как футболиста се обръща към момичето усмихвайки се с белите си зъби, за да иска някакво обяснение; а тя, застанала все така с бюст притиснат до неговата ръка. На Джованнино му се стори, че едната ѝ гърда, подложена на толкова силен натиск, се беше смачкала невъобразимо. Наблюдавайки внимателно положението и на двамата, стигна до заключението, че този допир можеше да бъде избегнат. Нямаше причина, например, футболистът да държи ръката си толкова далече от тялото и толкова здраво опряна на масата; а Марчелла от своя страна, ако леко променеше положението на тялото

си, много по-лесно можеше да следи играта на Теулада, без да опира гърди върху ръката му. Тя обаче се извиваше на всички страни, за да улесни този контакт. Джованнино забеляза още, че даже да допуснеш, че допира е неизбежен, Марчелла, след като беше разгледала добре картите и беше обяснила на Теулада нещо, би могла да се отдръпне, нещо повече, би трябвало да се отдръпне назад, дори и само за да се приближи след малко отново; обаче тя оставаше плътно до него, без никаква причина.

По едно време видя как тя се навежда още повече, как протяга ръка да вземе една от картите, които той държеше, така че притисна и двете си гърди до ръката на футболиста. В този момент кичур от русите ѝ коси докосваше бледото романтично лице на лявото полукрило на *Фортитудо*.

Разпалиеното въображение на Джованнино допълваше тази сцена. Гледайки Марчелла, той си представяше, че я вижда разгорещена и възбудена, мислеше за голото ѝ тяло, дори я виждаше как прави с другия нещата, които правеше с него, и бясна ревност запулсира в слепоочията му.

Малко след това забеляза, че Марчелла държи ръката си под масата.

Ужасно подозрение го осени. Може би гали крака му, помисли.

Изпусна една карта и моментално се наведе да я вдигне, за да може да погледне под масата.

Ръката на Марчелла спокойно стоеше върху коленете ѝ, обаче Джованнино се усъмни, че нейните крака бяха прекалено близо до тези на футболиста. Може би краката им се бяха преплели, и когато се наведох са ги отдръпнали, помисли си той.

Тъй като вече не издържаше, Джованнино стана, отпрати поглед към Марчелла и тръгна да излиза от стаята, с надеждата, че момичето ще го последва. Искаше да говори с нея незабавно. Марчелла в този момент беше хванала на шега ръката на полукрилото и я насочваше да

избере някоя от картите. Още един повод да докосва ръката му, помисли Джованнино, който вече не успяваше да се въздържа.

Отиде в стаята си и изчака няколко минути, които му се сториха цяла вечност. Но Марчелла не идваше. Доли-таше веселият ѝ глас, а също и гласът на футболиста, който се беше поразпалил и говореше повече от обикновено. Ясно чу Теулада да казва:

„Ще празнуваме победата с Марчелла“.

Помисли, че открива някакъв неприличен смисъл това празнуване. Със стиснати юмруци, обзет от отчаяние си представяше, как Марчелла влиза в стаята на футболиста, приближава се до него с полуотворени устни, как прилепя към неговата онази своя закръглена и сочна уста, как пада в обятията му със замъглен поглед.

Не издържаше повече при тази мисъл. Трябва да я накарам да дойде, на всяка цена. Взе гарафата с вода от шкафа и я хвърли на земята до килимчето пред леглото. Гарафата се разби с трясък.

„Направих беля“, извика той от вратата на трапезарията. „Счупих гарафата с вода на килима. Марчелла, ще ми помогнеш ли?“

Беше сигурен, че сега Марчелла щеше да стане. Обаче тя продължи да следи играта на Теулада.

„Върви ти, мамо“, каза, доближила лице до лицето на футболиста. „Не мога да прекъсна. Сега е много трудно.“

Стана госпожа Траверсари и отиде да избърше пода. Джованнино почувства как погледа му се замъглява. Вече стана ясно, тя беше влюбена в Теулада. Дори не пожела да стане.

Върна се в трапезарията блед и нервен. В този момент играта свърши. Доволен, Теулада палеше цигарата на Марчелла, която му казваше:

„В неделя ще дойда в Рондинелла, за да ви подкрепя“.

Най-накрая Марчелла се изправи, с цигара в уста. Сто-ри му се много възбудена.

„Отивам да изпия една чаша вода“, каза момичето и излезе.

След малко Джованнино също излезе. Пресрещна я по коридора, докато тя се връщаше в трапезарията, пушейки.

„Puro d'ogo“, каза развеселена, като хвана за момент носа му между пръстите си, без да спре. Тя далеч не подозираше драмата, която бушуваше в душата на Джованнино. Този неин жест му се стори непоносимо лицемерен.

„Чакай“, промълви глухо, като я задържа за ръката, „Трябва да говоря с теб“.

„Сега не“, отговори тя, измъквайки се с безразличие. „Да се върнем. Изглежда неприлично“.

Ето, помисли Джованнино, не иска Теулада да забележи, че говори с мене. Страхува се да не навреди на новата си любов с аржентинеца.

„А, така ли?“, отвърна той, без повече да може да се владее.

Тя го погледна с толкова весело, разсеяно, фалшиво изражение, докато изпускаше дима от ноздрите си, че Джованнино не издържа. Зъбите му изскърцаха от гняв. Вдигна ръка и я зашлеви. Цигарата отхвъркна от устата ѝ, като се удари с проблясък в стената.

Звукът от плесницата се чу ясно в трапезарията, където за момент беше настъпила тишина.

„Какво става?“, попита кавалиер Траверсари докато гледаше към вратата. Господжата стана и излезе в коридора. Видя Марчелла с ръка на бузата, с наведена глава, потънала в сълзи и Джованнино, който се затвори бързо в стаята си.

Господжата се върна усмихната в трапезарията.

„Глупости“, каза, доволна от случилото се. „Дребни караници между младите. Тя сега е в стаята си и не иска да излезе. Малка плесница. Разпавии между влюбени“.

„След малко ще се сдобрят“, каза кавалиер Траверсари, доволен от случката, тъй като поставяше в по-официална форма отношенията между двамата млади.

ГЛАВА ТРЕТА

„Внимавай“, каза Спампинато на Джованнино след няколко дни, „навили са си на пръста, че трябва да се ожениш за Марчелла“.

„Всъщност, никой нищо не е казал“, отговори малодушно Джованнино.

„Но вече е ясно. Госпожата го подчертава всеки момент. Ти си годеникът. Ако баща ти знае, представи си какво щеше да стане. Синът му отива в Рим и се жени за дъщерята на наемодателите на пансиона. Добра кариера“.

Джованнино си представи баща си, как след тази новина би казал: „Коя? Дъщерята на ония дето дават мобилирани стаи под наем ли? Да не е луд? И стотинка повече няма да му дам. Не искам и лицето му да видя“.

„В края на крайщата, тя е хубаво момиче, много добре възпитана, елегантна, много повече от доста госпожици в Катания“.

Спампинато не искаше и да чуе подобни разсъждения.

„А ние какво знаем?“, отговори. „Това са момичета от мобилираните стаи. Знаем ли какви са ги вършили? Продават ти котка в торба“.

„Марчелла е финно момиче“.

„Ами тогава ожени се за нея“, отвърна саркастично Спампинато. „А след това и ти ще започнеш да даваш стаи под наем. Сутрин ще ходиш да чистиш клозета с четчица и ще премиташ стаите като кавалиера. Шегата си е шегата, но бракът е нещо сериозно“.

След месец, давайки си сметка, че Джованнино продължава да играе ролята на годеник без каквато и да било съпротива, Спампинато реши да пише в Катания на нотариус Калї, като го информира дискретно за нещата. Още с първата обратна поща, Джованнино получи едно дълго, гневно, експресно писмо от нотариуса. Без да споменава Спампинато, нотариусът обясняваше, че е информиран за всичко, с думите: „Смени пансиона, смени го веднага, докато е време. Не се оставяй да ти наденат примката.“

Още днес. Чакам новия ти адрес“.

Джованнино отговори, че няма намерение да се изнесе, че това били празни приказки, че е добре там където е, при едно любящо, изискано семейство, че ги обича, и че сред тях се чувства като в собствения си дом.

Когато прочете всичко това, нотариусът беше обзет от паника. Не отговори нищо, но след два дни телеграфа: „Пристигам утре влака лукс класа десет часа. Татко.“ Джованнино получи телеграмата в Министерството. Нотариусът не искаше онези от пансиона да разберат за пристигането му.

В десет на другия ден, нотариус Калї слезе на гарата в Рим, където не беше идвал от 1904, от времето на сватбеното си пътешествие.

Беше увил около врата си с голям вълнен шал и се оглеждаше наоколо да види сина си, обзет в същото време от страх, да не би носачът да избяга с куфара му.

„Полека! Полека! Не тичайте“, нареждаше той.

Джованнино го забеляза, докато ситнеше след носача. Когато го прегърна, почувства с известен трепет ухание-то на своя дом в Катания, на одеколona от бергамот, който баща му винаги слагаше, усети под пръстите си подплатата на палтото и на грапавата вълнена блуза под него.

„Без шапка? При този студ?“, възкликна нотариусът.
„Ти да не си луд“.

Нотариусът изобщо не спомена случката с Марчелла. Попита за здравето на Джованнино, за Министерството, за Спампинато, когото похвали; дори не спомена пансиона. Беше планирал добре нещата и смяташе да действа с голяма предпазливост.

„Ще остана няколко дни“. „Трябва да уредя една малка преписка в Сметната Палата и ще използвам момента да видя отново Рим; не съм се връщал, откакто се ожених за майка ти“.

Два дни нотариусът изобщо не спомена Марчелла. Изяви желание да разгледа Рим, Колизеума, Съдебната

палата, задаваше много въпроси на сина си, мъчейки се да разбере докъде са стигнали нещата, изчаквайки подходящия момент, за да задейства своя грижливо начертан план.

Но разговорът витаеше във въздуха и тегнеше неумолимо и над двамата. Най-накрая, един следобед, след като се нахраниха, всичко избухна именно в хотел Мас-симо д'Адзелио, близо до гарата, където баща му беше отседнал.

„Е, сега да чуем“, каза нотариусът, засягайки веднага темата, с изкуствена безгрижна усмивка, сякаш не искаше да придаде някакво значение на случилото се: „каква е тази история с годежа? Казаха ми, че тези наемодатели на мобилирани стаи искат да ти лепнат дъщеря си“.

„Нищо не искат да ми лепнат“, отговори бързо Джованнино, който очакваше подобна фраза. „Те са много почтени хора, много изискано семейство. Отнасят се към мене като към син“.

„Разбрах“, отговори нотариусът, давайки си сметка, че битката ще бъде трудна, преминавайки категорично в атака. „Разбрах, че вече са ти превили врата. Видели са един приличен човек, един наивник и се опитват да го оскубят като петле. Отнасяли се добре с тебе! Мерси! Къде ще намерят будала да се ожени за дъщеря им? Естествено, ще се отнасят добре. Момиче отпуснало му края, от стая на стая в пансиона... Пристига хапльото от Катания и се жени. Много мило, че се отнасят добре с тебе. Има да гледам“.

„Не е казано, че ще се ожени. Така или иначе, момичето е много финно и сериозно“.

„Е, да. На тебе ще кажат през колко мъже е минала. Откакто свят светува, все така е било в стаите под наем“.

Нотариусът беше вече захвърлил маската на усмихнато безразличие и започваше да се ядосва.

„И какво ще правиш, и ти ли ще започнеш да даваш стаи под наем? Ще си имаме наемодател в семейството. Слава богу!“, отсече с горчив сарказъм.

Ето, помисли Джованнино, също като думите на Спампинато. И след това каза:

„Преди да говориш, трябва да се запознаеш с това семейство“.

„Не искам да се запознавам с никого. Знам достатъчно“. Знам, че е дъщеря на човек, който дава стаи под наем“.

„Сицилианците, каза Джованнино, не могат да осъзнаят, че едно момиче от континента може да бъде почитено. Всички непременно трябва да са курви“.

„Сицилианците!“, изкрещя нотариусът. „Приличаш на Анджело Муско в „*Духът на Континента*“. Наистина ли не разбираш, че ти се подиграват? Истината е, че човек не може да те остави сам, веднага ще забъркаш някоя каша. Да те остави човек без чужда помощ, кой знае как ще свършиш“.

„Татко, аз вече имам служба. Получавам заплата от Министерството“.

„Какво Министерство? Каква заплата? Бедняшка заплата! Ако не ти пращам някоя пара, щеше да ядеш хляб и салам и да облизваш сардината. Искаш да водиш мизерен живот, така ли? Ще издържаш жена с тази заплата, така ли? Аз няма да ти дам и една лира, дори да умирам“.

„Е, добре. Не ми давай нищо. Не искам нищо“.

При този отговор нотариусът смени тактиката.

„Искаш да ни накараш да умрем от страм, и мене и майка ти“, му отговори. „Искаш да не мога да се покажа пред хората в Катания. Това искаш! А майка ти, така и така не се чувства много добре, щом разбере за нещо подобно, може да получи удар. Аз още нищо не съм ѝ казал. Но сега ще трябва да ѝ кажа. Тя е способна да вземе влака и да се завтече дотук; а може и да умре, в нейното състояние... Ще си доволен ли майка ти да умре в някаква хотелска стая? И този ли грях трябва да понесеш?“

Джованнино слушаше с наведена глава, докато въртеше из ръце пепелника.

„Но защо да умира, татко? промълви. „Няма причина“.

„Ще умре. Сигурен съм“, извика нотариусът, след което, засилвайки още повече черните краски, атакува: „Каж ми. Искаш ли да станеш убиец на майка си? Искаш ли да я накараш да умре от срам? Каж ми. Отговори“.

„Татко, недей така. Какво искаш да направя? За никого няма да се женя. Доволен ли си?“

„Какво ми говориш, че като останеш сам, ония няма да те измамат и да те принудят да се ожениш за нея ли? Могат да те изнудват. Откъде да знаем какви хора са?“

„Няма да ме изнудват, бъди сигурен. Ще сменя пансиона. И се надявам да се успокоя“.

„Няма да се успокоя, няма въобще да се успокоя, още повече сега, като те чух как говориш. Вече нямам доверие. Могат пак да те уловят. Ти не можеш да се защитаваш. Слаб си. Ако аз бях тука, щеше да е друга работа. Обаче не мога да се преместя в Рим; трябва да движа моите неща“.

„Ами тогава какво да направя?“

„Да дойдеш с мен в Катания, веднага. Поне за няколко месеца, да поутихнат малко работите“.

„Но аз съм на служба в Министерството. Не мога да правя каквото си искам“.

„Ще поискаме отпуски. После ще видим“.

„Не е лесно да се вземе отпуски. Постъпил съм в Министерството преди шест месеца и вече искам отпуски. Не е сериозно. Няма да ми разрешат“.

„Ще ти разрешат! Вече са ти разрешили!“; издаде се нотариусът, повишил тон. „говорих с Фавитта завчера. Отпуската е налице. Дали са ти три месеца отпуски“.

„Но аз нищо не знам!“; извика Джованнино, изненадан и смутен. „Трябваше аз да я поискам“.

„Но ето че аз я поисках и ти я получи“.

„А пък аз няма да я взема“.

„Тогава ще пристигне майка ти болна от сърце. Дори няма да пристигне. Ще умре от удар във влака. Това угри-

зение ще ти тежи цял живот. Убиец!“

Нотариусът, с разхлабен около врата шал, дишаше тежко и мърмореше:

„Убиец на семейството си. Аз бих те зарязал. Но онази нещастница ще влезе в гроба. В нейното състояние, едно вълнение ѝ стига да я убие. Убиец“.

Персоналът на хотела, привлечен от тази сцена, любопитстваше отдалече. Джованнино вече не знаеше какво да каже. Като видя как баща му разхлабва яката си, сякаш се задушава и няма намерение да отстъпи, разбра, че той е по-силният, и че не може нищо да се направи.

„Добре. Недей така. Ще взема отпуската“, каза тихо, примирен.

„Слава богу“, отговори бащата, успокоен на часа. „Слава богу, че разбираш. Отпуската започва от 15-ти. Днес сме 12-ти. Имаме още четири дни, да се разходим малко из Рим, искам да отида в Тиволи да видя фонтаните; после спокойно, със спален вагон ще се върнем в Катания. След три месеца ще видим. Сега да излезем да се поразтъпчем, с това парно тук човек се задушава“.

Джованнино, вече покорен, запали една цигара и последва баща си, който беше станал и със сигурна стъпка на победител прекосяваше фойето на хотела.

В пансиона, Джованнино трябваше да скалъпи някаква история, че се налага да се върне в Катания поради семейни причини. Каза, че ще остане най-много един месец. Марчелла се разплака, след това го накара да обещае, че ще ѝ пише два пъти в седмицата.

„Сбогом *puro d'oro*“, му каза, като го прегръщаше пред всички на прага на къщата. „връщай се бързо при своята *pura*“.

Примирена, вече се усмихваше спокойно.

Феррагуто и Капуто го придружиха до площадката на стълбището, като говореха напълнили уста с орехи и сушени смокини. Спампинато, станал причина за всичко, го потупваше с ръка по рамото:

„Поздрави на *Плая* и на слона пред Катедралата. Завиждам ти“.

Докато слизаше по стълбите, Джованнино се сблъска с полукрилото на *Фортитудо*, което прескачаше стълбите нагоре по три по четири.

„Заминавате ли?“, попита Теулада, като се спря.

„Отивам в Сицилия за някой и друг ден“, отговори Джованнино.

„Много бих искал да опозная Сицилия. Таормина! Агридженто! Красиви места“, каза Теулада, поемайки отново по стълбите. „Приятен път“.

Така Джованнино излезе от портала на виа Флавиа, където беше прекарал шест месеца, наистина прекрасни, пълни с радостни блянове, шест месеца, които нямаше никога повече да се върнат.

Таксито го чакаше с натоварените му куфари. Беше по залез слънце. Хлебарниците и бакалиите блестяха с ослепителни светлини, прислужниците тичаха насам натам с платнените си обувки, понесли бутилки в ръка: започваше онова радостно оживление в ранната вечер, в което Джованнино винаги се потапяше с истинско удоволствие.

Качи се в таксито и каза на шофьора да мине през хотел Массимо д'Адзелио.

През прозореца на колата, Джованнино се сбогуваше с улиците на Рим; минавайки пред Министерството, с носталгия си спомни за малката стаичка с големия шкаф и мизмата на фенол, която се носеше от колегата Фантоцци.

Пред вратата на Массимо д'Адзелио, баща му го чакаше с куфар в краката и шал увит около врата.

Докато влакът се носеше през римските полета, мисълта на Джованнино, седнал срещу баща си във вагон-ресторанта се връщаше в пансион Траверсари. Часът беше девет. По това време вече са свършили с храната и си приказват приятно на масата. Може би Капуто и Феррагуто ще излязат, за да отидат в Гранде Италия. Спампинато може би вече си е легнал. Кого ли са сложили на

моего място до Марчелла? Теулада? Представяше си лявото полукрило с бледото му лице, черни очи и бели зъби, да казва: „Обнешкото е много вкусно. Марчелла ли го сготви?“. Какво щеше да се случи сега, когато него го нямаше. Вратата на стаята на Теулада беше толкова близко до тази на Марчелла. Ако пожелаеха, щеше да бъде много лесно.

Отхвърли тази досадна мисъл, поглъщайки големите букатини със сос, във вагон ресторанта. Какво ще прави сега в Катания? С кого ще се среща? Но мисълта за Марчелла, нощем в къщата, и за Теулада, който непрекъснато кръстосваше коридора, тоалетната, кухнята, отново започна да го тормози. Ами ако нещо му скимне? Кой можеше да разбере?

Отново изостави това подозрение и насочи мисълта си към собствената му стая в Катания, където се завръщаше: неудобна, без отопление, в съседство със стаята на родителите. Вечер трябваше да се прибира на пръсти. При най-малкия шум, от съседната стая през полуоткритата врата се чуваше разтревоженият глас на баща му, който викаше от леглото: „Кой е? Какво става? Кой е по дяволите?“. Трябваше отново да започне този живот.

„Известно време в провинцията ще ти се отрази добре“, казваше междуременно нотариусът, отпивайки Корво ди Салапарута. „Лицето ти е жълто, преуморен си. Върви при лозята си, погрижи се за твоите работи. Министерството ще почака“.

През нощта, легнал на горното легло в спалния вагон, докато под него баща му похъркваше, Джованнино сънува как Марчелла влиза на пръсти в стаята на Теулада. Футболистът, по пижама, я вземаше в обятията си, докато тя се отдаваше, обвиняйки ръце около врата му. Лявото полукрило затваряше тихичко вратата. Имаше усмивка на демон.

Джованнино се събуди с тягостно чувство. Влакът се носеше с ритмично и монотонно потракване през ка-

лабрийския мрак. Хъркането на нотариуса се бореше с шума от влака.

Късно през нощта спряха с жаловито проскърцване; вероятно беше гарата на Паола. Чуваше се пухтенето на клапаните в тишината на нощта, и един глас с калтаджи-ронски акцент, като на помощник адвокат Скардачи, питаше от перона:

„Извинете, този влак какво, ще продължи ли?“

„Колко е тъжен животът“, въздъхна Джованнино, като се обърна на другата страна.

На сутринта се събуди във Вилла Сан Джованни. Влакът се подготвяше да влезе във ферибота. Баща му вече беше станал и се суетеше около умивалника. Джованнино виждаше отгоре, много отблизо посивялата, леко оплешивяла глава, усещаше миризмата на одеколона, който баща му си слагаше. Месинският акцент на железничарите отекваше по перона.

Сега Рим беше наистина далече. Като се обърна към стената от излъскано дърво, вече единственото останало нещо, което му напомняше за Рим, Джованнино си помисли за сладкия топъл мирис на въглища, прииждащ от подземията на Министерството, за мириса и вкуса на студената вода, която бликаше от фонтана на Езедра, за влажната и трептяща стена на тунела, за уханието, което се носеше от хлебарниците по залез слънце на виа Флавиа. Скъпоценни ухания и звуци от Рим, означаващи свобода, независимост и нови истории, които можеха да му се случат всеки ден през дългия живот, който го очакваше.

След Месина, влакът започна да се носи леко по крайбрежието, изсвири, и се спусна сред овощните градини. Още беше март, но пролетта вече се усещаше. Листата на портокалите бяха набъбнали и лъщяха, маслините размахваха във въздуха свежи бледи корони. Морето при Алй marina се разпростираше почти до влака, като че ли докосваше колелата.

Вдясно се виждаше Етна, с било все още покрито със сняг, а вляво, зад портокаловите горички, тихото ширнало се море. Джованнино гледаше Сицилия, която пробягваше от двете страни на влака, и събуждаше у него леко вълнение след всички тези месеци, през които не я беше виждал. Свали прозореца и вдъхна полъха от градините, започнали да разцъфтяват. Спомените от Рим бяха отлетели в утринния въздух. Движението на влака ставаше все по-ритмично и леко, вагонът с трептящите завески образуваше огромен улей във въздуха. Пътят отново поемаше нагоре, пейзажът се снишаваше към морето. Черни скали, нежно окичени с финна пяна. Джарре, Ачиреале. Влакът напредваше неудържимо към Катания. Острите крайбрежни скали на Трецца, забодени в синьото море, летните къщи на богатшите от Катания и обсипаните с пълзящи цветя тераси, градините на Катандзаро, острите крайбрежни зъбери на Онина, Катания. И Марчелла му се струваше вече далечна, в светлината изгаряща черните склонове на Катания, като част от миналото.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Джованнино се появи отново в Швейцарската сладкарница в 12 часа на 18 март, следващия ден след пристигането си в Катания.

Кавалиер Шонти се беше облегал на централната колони и с крак опрян до стената, обясняваше обичайните неща на дъщерята на барон Скудери, която го слушаше запалила цигара. Пиппо Лаганà, в обувки с обърнат по мускетарски маншет и бастун под мишница, обсъждаше обичайните неща с адвокат Скуилаччи, който изглеждаше повече от всякога доволен от себе си. Аристократичният Агуечи от фамлията на бароните Валгуарнера, чуруликаше обширните си префинени разсъждения пред една госпожа. Нищо не беше променено.

След един час на благопожелания и кратки поздрави, Джованнино имаше чувството, че никога не беше напуснал Катания. Шестте римски месеца се бяха разпаднали, вече не съществуваха.

В сладкарницата се говореше за Иняцио, как минал набързо през Катания на път от Флоренция, за да вземе пари от управителите си, и как веднага потеглил отново, направо за Лазурния бряг.

До Джованнино се приближи счетоводителят Инкардона, силен набит мъж, четиредесет и седем годишен, който всяка година обикаляше минералните бани от Монтекатини до Салсомаджоре, но не по причини свързани със здравето му, а в преследване на любовни авантюри.

„Какво ново в Рим?“ попита Инкадрона, и без да дочака отговор, добави: „Трябва да отида тези дни. Ще прескоча за кратко. Трябва да се срещна с една госпожа, с която се запознах в Кианчано, много красива жена. В Кианчано не можах да уредя нищо с нея, беше със сестра си, освен това се запознахме последния ден. Но е благосклонна. Писа ми; живее в Албалонга. Знаете ли откъде се минава?“

„Всъщност, не си спомням“, отговори Джованнино.

„Но как? Виа Албалонга е близо до Сан Джованни“.

„Знаете, градът е голям. А вие отивате в Рим, само за да се срещнете с тази госпожа, така ли?“

„По принцип, да. Освен това ще използвам случая да си уредя някои сделчици в кантората на Застрахователното дружество. Обаче, казвам ви, прекрасна жена. Омъжена; съпругът е търговски представител на лекарства. Името ѝ е Баттистони. Баттистони Лучия. Да сте чували за нея?“.

„Не, всъщност, не“, отвърна извинително Джованнино.

„Мислех си, че като живеете в Рим сте имал случай да се запознаете. Тя посещава много често заведението“.

По виа Етнеа се стичаха хора както винаги. Дамите минаваха, поздравявани непрекъснато със сваляне на шапка, вляво, вдясно, минаваха и момичетата от буржоазията с майките си, с очи втрещени нанякъде.

Настигна ги Нино Барези и тръгна с тях. Инкардона разказа още любовни авантюри из климатичните курорти известни с лечебните си свойства при ревматизъм, както и с водите с разхлабително действие.

Жаркото слънце напичаше тротоарите и витрините на сладкарниците, изложили марципанени ябълки, кестени, фикидиндия и касите с рикотта украсени със захаросани плодове.

„Има едно момиче в публичния дом на виа Дзаппалà“, каза Нино Барези, „Един разкош. Дъщеря е на обушар. Но е като принцеса. Съвсем нова. Преди петнайсет дни е започнала“.

„На колко години е?“, попита Инкардона.

„На осемнайсет. Първо трябва да се предупреди собственичката, после тя има грижата да я предложи. Собственичката беше камериерка вкъщи когато бях малък и ме обича като син. Така че, бъдете спокойни“.

Разговорите, в които се заслушваше, слънцето, караха Джованнино да усеща как ленивата сладост на Катания навлиза в кръвта му. Чувстваше, как отново ще започнат

онези дни, когато излизаш в ранния следобед за среща с приятели в бирарията и после тръгвате заедно, за да разузнаете нещата около някой и друг публичен дом; или някои от приятелите идват да те вземат с колата за разходка до Виагранде или Николози или за по едно кафе в Ачиреале; и автомобилът излиза от митническата зона в лъчистия въздух обгърнал лозята и фасадите на именията; и минаваш пред лятната къща на еди коя си госпожица или на еди коя си госпожа; или тръгваш за Таормина за чаша чай в Сан Доменико да погледаш малко чужденците, а вечерта, когато се прибереш къщи и всички от семейството вече са си легнали, намираш вечерята в края на масата в трапезарията: яйцата завити в салфетка, варената зелена салата покрита с обърната съдинка, кашкавалено сирене също покрито със салфетка, и крушите във фруктиерата, върху които, след като са били провесени да зреят в килера, още се вижда част от връвта около дръжките. А след това пипнешком стигааш до стаята си, като се мъчиш да не вдигааш шум, предвкушвайки утрешния ден. И този живот тече така плавно, така равно, така приятно, че човек може да остарее без да си даде сметка, и да осъзнае че е е живял, без да забележи, оставайки си вечното дете на семейството. Това беше сладката отрова на Катания, която Джованнино чувстваше как навлиза във вените му докато слушаше Инкардона и Нино Баррези.

Два месеца по-късно, Джованнино вече не изпитваше особено желание да се върне в Рим. Отговори на първите две писма на Марчелла, а след това не ѝ писа повече. След още две писма, момичето също прекрати кореспонденцията.

След третия месец, Джованнино не се противопостави на баща си да продължи отпуската с помощта на депутат Фавитта още четири месеца. „Въобще няма нужда да се бърза“, казваше нотариусът, „много си добре тука. Възстанови си здравето, свърши с гроздобера и после ще видим. Министерството няма да избяга. За заплатата, аз ще

имам грижата, а ти няма да плащаш пансион“.

Джованнино прекарваше следобедите с Нино Баррези, който си беше купил спортна О.М. С ужасяващ рев прекосяваха заедно склоновете на Етна, като обръщаха в бяг прасета и овце, или погубваха някое и друго пиле. Тръгваха на групи към къщите в полето, надпреварваха се да стрелят с карабините, продупчваха керемидите на някой чифлик или гърмяха от колите недалеч от застанали встрани на пътя и заспали на седалката файтонджии, само за да ги стреснат.

ГЛАВА ПЕТА

Една сутрин в началото на октомври към единайсет часа, докато Джованнино, в халат купен в Рим от един магазин на виа Оттавиано се показваше на малкия вътрешен балкон без да мисли за нищо, и наблюдаваше движението на кошниците завързани с дълги въженца да се спускат и издигат от етажите и да се връщат пълни с чушки и домати, с увити в хартия сардини или с месото на половин коза, чу бумтежа на О.М., която спираше пред портала. Беше Нино, предлагаше да се разходят до лозето му в Мило. Бяха колили прасе, така че се подготвяше голямо пиршество с наденици, пържоли, дреболии и пръжки. Барон Скудери, барон Мотта, Пеппино Пулизи и някои други, щяха да участват в банкетата. Срещата беше в единайсет и половина при Тондо Джоени, където групата щеше да се събере, за да тръгнат заедно. Нино Скудери щеше да дойде с Ланча-Ламбадата си, придружен от негов приятел от Сиракуза, Пеппино Пулизи, нелегалният продавач на бащината шира, който трябваше да пристигне с Бугатито на барон Мотта.

„Вземи си револвера“, извика отдолу Нино. „Ще стреляме“.

Малко след това, с револвер в джоба, Джованнино се качи в О.М., която проглуши с рева си цялата улица, чак до последните етажи. После потегли като стрела.

„Да си счупите главите дано“, каза продавачът на бакал̀а от прага на магазина си, докато гледаше как колата се връзва между кошовите пълни със зеленчук и количките на метачите.

Преди да отиде в Тондо Джоени, Нино реши да мине през оръжейния магазин и да купи малко патрони.

В Тондо Джоени вече беше пристигнал барон Скудери, със солидното си мълчаливо лице изпълнено със синкави отенъци от брадата. До него, в Ланчата Ламбада, беше седнал един младеж с прическа ала Умберто и смирена като на клисар физиономия, приятелят от Сира-

куза. Отзад седеше Миннечи, рус, леко плешив младеж с покорния, усърден вид на храненик. В дъното на колата, между краката на Миннечи бяха сложени две карабини и няколко пакета патрони.

От виа Етна се чу металическият рев на Бугатито на Мотта, което окупира площада, и с рязка спирачка спря до Ламбдата. Чиччино Мотта, с връзка от бял плат опасваща врата му, приличаше на господарски кочияш. До него беше застанал Пеппино Пулизи, който с четиридневната си брада приличаше на каруцар. О.М. потегли веднага, карайки гумите да нададат писък на завоя при Скуола Енолоджика. Бугатито на Мотта се спусна след него. При едно струпване на каруци при Барриера, удари леко оста на една от колите, тя занесе, а той успя да задмине О.М. Но Нино ускори, и на височината при Леукатия задмина Бугатито. Ланчата-Ламбда, ниска и дълга като дакел, преследваше на максимални обороти. Преди Биаттиати, улеснена от една каруца натоварена със сено, преодоля с висока скорост и двете. Докато задминаваше останалите, Нитто Скудери размаха подигравателно ръка. Зад него се разнесе воят на О.М. и на Бугатито. На завоите гумите издаваха сърцераздирателни стенания. Пред Виагранде, О.М. задмина още веднъж всички, оставяйки зад себе си една раздробена патица в крайпътния прахоляк, потреперваща преди да умре едва едва с крила.

На завоите след Виагранде Бугатито се удари в един зид, събори го и откърти камъни в лозето под него. Имаше само един счупен фар и барон Мотта обърна рязко назад, избутвайки камъните, като пое напред сред трясъка на мотора.

Трите коли нахлуха в чифлика на семейство Баррези, където под асмата, управителката вече беше приготвила дълга селска маса, върху която бяха наредени бутилките червено вино от Шарелла.

От кухнята се носеше мириса на вършините и църкането на надениците, които се запичаха на скарата.

Минечи отиде веднага в кухнята и се върна като ръкомахаше възторжено.

„Цяла месарница“, възкликна захласнат.

Докато чакаха обяда, Чиччино Мотта отиде заедно с Нитто Скудери зад избата да постреля. Сложиха едно листо от фикодиндия срещу старата стена.

До двора достигаше пукота от револверните изстрели, които нарушаваха мирния октомврийски покой на полето. В лозето беше пълно с многобройни пожълтели и изпотъпкани листа от скорошния гроздобер. Жасминът с надвиснали вейки засенчваше пространството пред избата. Върху покривката от груб едровлакнест плат, блестяха ярки петна под проникналото през асмата слънце.

Малко след това привлечени от гърмежите, всички отидоха зад избата и започнаха да стрелят с карабини, револвери и автоматични пистолети. Листата на кактуса оставаха надупчени и сълзящи след изстрелите.

„Хвърли си каскета нагоре“, извика Нино Скудери на сина на управителя.

Момчето се поколеба, но след това, подканен твърдо от Скудери, подхвърли каскета. Избухна залп от изстрели. Каскетът падна над курника, целият на дупки. Момчето го позабърса като го тупаше в крака си, и пак си го сложи на главата, малко сърдито.

Дойде управителката да попита дали искат да започнат с надениците и дреболиите.

„Донеси всичко“, каза весело Нино, „ще изядем всичко“.

Под процеждащото се през асмата слънце, започна гуляят. Икономката носеше една след друга ожарените уханни наденици, които през някой процеп тук и там откриваха пред погледа апетитната вътрешност от смляно месо изпускаща сълзящи мазни капчици.

А на Миннечи скроиха шега; накараха да му донесат черво за наденица пълно с дрипи. Безделникът ухапа дрипите, имитирайки страшно разочарование за удо-

волствие на приятелите си, а след това изяде девет истински наденици.

Пристигнаха дробчетата с розмарин, пръжките понадигнати от огъня, пържолите със светла тлъстинка, която се разтапяше в устата, докато червеното вино на Шарелла клокочеше в гърлата на бутилките постоянно наведени надолу. Кучетата от чифлика стояха с муцуни опрени в краката на сътрапезниците, и с внимателен поглед, махайки леко с опашка, очакваха някой тлъст кокал, който гостите щяха да хвърлят.

„Имате ли сода бикарбонат вкъщи?“, попита барон Мотта в разгара на пиршеството, с омазнено лице. „Днес нещата ще свършат зле“.

Нино поглъщаше пръжките с шепа. Пеппино Пулизи, с четиридневната си брада, изсмукваше пържолите, забиваше големите си зъби и дърпаше поривисто. От време на време барон Мотта грабваше някой кокал или парче наденица и я хвърляше през масата в лицето на Миннечи, който се преструваше на сърдит. След това, на шега, сложиха сол във виното на Миннечи. При първата глътка той изплю виното на земята, а после за успокоение, изпи цяла чаша без сол, пълна догоре.

Половин парче наденица предназначена за Миннечи удари Скудери по ръката. Скудери отвърна замеряйки Мотта с кокал. Мотта отвърна с шепа пръжки. Над масата започна битка, в която участваше без да пророни и дума приятелят от Сиракуза. Джованнино получи дробче по бузата и замери на свой ред с парче хляб Нино. Кучетата, които обикаляха наоколо, мигновено поглъщаха тези снаряди в състезание с кокошките, притичали с изпънати ши.

Междувременно, пиян, Мотта се изправи, взе чаша вино пристъпвайки зад гърба на Минеччи, дръпна му якичката и изля вътре цялата чаша. Подгониха се из двора, докато кучетата останали без надзор, се надигнаха с лапи върху масата и протягаха муцуни към чиниите.

Нитто Скудери се приближи на пръсти зад Миннечи и даде три изстрела, съвсем близо до него. Той подскочи, блед като платно.

Октомврийското небе, обагрено в красив тъмносин отенък, хвърляше бледа светлина, която незабелязано се разполагаше върху старата мазилката на чифлика и върху посърналите листа на жасмина. Градинско коприварче и водни бъбрици чуруликаха в зеленината зад избата между клоните на кайсии и круши, разпръснати из лозето. В полусянката на отворения обор, мулето пощипваше купа сено и от време на време изцъкляше черното си, малко глуповато око от очната кухня прорязана с жилки кръв.

След като се нахраниха, всички отидоха да се настанят по леглата на чифлика с трикраки стойки. Барон Мотта и приятелят му от Сиракуза започнаха да търсят сода бикарбонат из шкафа между виномерите и пакетите с бисолфит.

„Някой сякаш ми е седнал на стомаха, така се чувствам“, каза Нитто Скудери. „Цялото това свинско ми е застанало точно тук“.

Пеппино Пулизи обаче продължаваше да си хапва сливи и офика, като ги вадеше от кошниците в ъгъла на стаята до голямото легло, покрити с папрат.

Нино излезе за малко и после се върна нарамил голям ръждясал бидон с меден окис, и се втурна да преследва Миннечи като насочваше срещу него помпата и плискаше върху костюма му зеленикавите струйки. След това отиде и се изтегна на леглото.

Настана тишина в продължение на половин час.

„Какво ще правим момчета?“, попита след малко Мотта, докато се протягаше. „Започва да ми става скучно. Да предприемем нещо“.

Останалите се бяха пръснали във всички посоки на голямото легло, на малките легла и на дивана от плетено въже. Минеччи, с изцапания си от меден окис костюм, преял до гуша от свинско и вино, дремеше върху един

сандък в коридора с глава опряна върху вързоп празни торби. Възбудени мухи с жаловито и настоятелно жужене го бяха накацали по лицето и мазния ръкав.

„Да слезем в дола да постреляме“, предложи Нино, излегнал се в леглото с поглед в тавана.

„Мира нямате“, отвърна от леглото си Нитто Скудери.
„Да си починем малко“.

Никой не помръдна. В тишината на стаята се чуваше хъркането на приятеля от Сиракуза, който въобще не беше проронил и дума, а сега спеше в единия край на голямото легло с физиономия на калугер.

Джованнино беше легнал на едно легло до малкия прозорец към двора. Клонче бял бъз докосваше стъклото, срещу което се беше разлютила едра муха привлечена от тъмносиньото небе. Обилната храна, виното и октомврийското слънце застанало върху теракотените плочи на пода, му носеха приятно безсилие. Докато държеше цигарата си в ръка опъната над леглото, леки, мимолетни мисли го завладяваха. Спомни си Рим, Министерството, пансиона Траверсари, сякаш бяха много далечни, въобще непреживени неща, може би срещнати в някоя книга. Сети се за адвокат Ле Пира, толкова изискан и благовъзпитан, че се хранеше винаги облечен в бяло, а след обяда веднага отиваше да си измие зъбите. Какво ли би казал за подобно пиршество? Спомни си и футболиста Теулада, който ядеше пържола на скара и отбягваше всякакви сосове. Самите Капуто и Феррагуто се появиха в спомена му като двама господа от чужбина, безукорни в сравнение с тези тука, дето се замеряха с парчета месо в лицата и си изливаха вино в ризите докато стреляха. Но бяха симпатични.

Помисли си за Марчелла, късите ѝ коси, изразите ѝ излезли от модна следкарница, повела разговор с Пеппино Пулизи, който пък се изразяваше като надничар по гроздобер. Нямахше да се разберат. Спомни си и за кавалиер Траверсари, който пестеше от нарязаното месо и предла-

гаше ония тънички пържолки разстлани в чинията до краен предел, станали почти прозрачни. Какво ли щяха да си помислят при вида на хвърлените на вятъра с килограми наденици и пържолки превърнати в снаряди, и изстреляни на кучетата? Независимо от всичко, не изпитваше носталгия за да се върне и да води онзи чист и икономичен живот. Ето, тук Чиччино Мотта и Нино Баррези пръскаха пари за автомобили и патрони. Самата мисъл да пестят от храната не съществуваше за тях, дори не я осъзнаваха. Купува се половин прасе, яде се колкото на човек му се иска, останалото се оставя за кучетата. Спомни си, че кавалиер Траверсари събираше виното останало на дъното на чашите за да го направи на оцет, твърдеше той. Но Джованнино винаги беше подозирал, че го наливаше обратно в бутилката, която носеха на масата. Тук виното се наливаше във врата на Миннечи и се издухваше на облаци от устата, без някой изобщо да се притеснява. А навън в двора стояха мощните автомобили, винаги на разположение. Само срещу онова, което Нино харчеше за бензин на ден, в пансион Траверсари, човек получаваше храна и квартира за цяла седмица. С разноските за няколкото изстреляни патрона, за да се стресне някой приятел или да се надупчи листото на фикодиндията, кавалиер Траверсари би нахранил един пансионер.

С леко димяща между пръстите цигара, Джованнино си мислеше за всички тези неща и спомените от Рим се редуваха в съзнанието му един след друг. Ами горкият Фантоцци, с тази негова миризма на фенол! Какъв мизерен живот, с двата трамвая, които трябваше да вземе сутрин, за да стигне до Министерството, и онези гостилници с фиксирана цена и купони.

„При Ремо кухнята е много добра“, казваше Фантоцци. „Три лири менюто, с включено вино“. Но какъв Ремо, каква кухня, с онези нащърбени чинийки, с оня повторно стъкмен сандвич, с онази омекнала мандарина и четвъртинката кисело вино. Иска ми се, ти да си тук. Тук пло-

довете са натрупани в кошници до леглото и могат да се хвърлят дори на прасетата.

Естествено, това беше оскъдният чиновнически живот в Рим. Дори Спампинато, независимо от Аграрния Консорциум, сладката и суджуците, които му изпращаха от къщи, винаги трябваше да внимава за десетте лири, за билета за кино, за кафето в Гранде Италия. Беше отворително да внимаваш какво харчиш. А той не беше зле в пансиона, но трябваше да пресмята всичко. Ако хванеше няколко пъти в месеца такси, всичко се объркваше. Дори Миннечи, който тука беше обикновен безделник, поставен в пансион Траверсари, с неговите навици, би минавал за голям джентълмен.

Джованнино мислеше за всичко това загледан в клончето бъз, което докосваше прозореца и мухата, която се ожесточаваше все повече; а зад него, тъмносиньото небе на Сицилия, осяяна с портокалови градини и лозя. Изпълваше го задоволство, че е на това място, излегнал се на леглото на пълен стомах с хубаво месо и вино, с египетската цигара в уста, с мощните коли, които ги очакваха навън под лъчите на октомври и с тези приятели, за които финансовите проблеми не съществуваха.

Реши да се позабавлява още малко, като си представи разговора между Пеппино Пулизи и Марчелла; може би тя няма да разбере нито дума от това, което Пеппино ще ѝ каже. Но в този въображаем разговор, цялата симпатия на Джованнино беше на страната на Пеппино. Да имаш една Бугатти пред портата и да потеглиш когато поискаш от полската къща, докато управителят и изполичарите стоят със свалени каскети, си помисли Джованнино.

Стресна го промененият глас на Чиччино Мотта, който се беше събудил.

„Какъв сън. Като че ли ме беше хванало някакво куче тука“, обясняваше, като се държеше за гърлото. „Задушавах се“.

„Хайде да ставаме, момчета“, каза Нино.

Когато излязоха на двора, слънцето се беше преместило и беше застанало под жасмина, осветявайки светлосинята броня на Бугатито. От обора се носеше силен опияняващ мирис на тор. Един петел се разхождаше с отмерени крачки пред обора. От лозето, потънало в бледата октомврийска светлина, долиташе на пресекулки тихият крясък на врана.

Докато колите се отправяха с грохот към Ачиреале, Ламбдата на Скудери настигна някаква каруца. Каруцарят спеше легнал върху козя кожа, а мулето, което познаваше пътя, напредваше бавно само. Нитто Скудери намали скоростта, извади пистолета и гръмна четири пъти във въздуха, съвсем близо до каруцаря. Човекът подскочи и приседна изплашен, а мулето се изправи на задните си крака и хукна напред. Нитто Скудери увеличи скоростта; всички се заливаха като луди от смях в литналата напред в същия миг кола.

ГЛАВА ШЕСТА

Докато Джованнино се отдаваше с наслада на тези дни, нотариус Кали не стоеше със скръстени ръце; имаше точен план, който трябваше да осъществи.

Планът беше да ожени Джованнино, гарантирайки му безопасно място и да му попречи да направи някоя глупост като онази, която щеше да измъдри в Рим.

Един ден на масата, след тавата с козето сукалче с ориз и сред дима от цигарите реши, че е дошъл момента да действа, и започна разговора.

Разказа за дъщерята на дон Чиччо Кутури, много богат собственик на земи от Граммикеле, която би била превъзходна партия. Не се беше оженила, защото търсеше интелигентен съпруг с университетска диплома. Имаше десетки предложения, но тя бе отхвърлила всички. Не беше кой знае колко красива, но красотата в брака е на последно място. В замяна на това грацията, финесът и културата на това момиче бяха невероятни. Пееше и свиреше като ангел. Който се оженеше за нея, щеше да бъде щастлив цял живот. Да не говорим за богатството: безкрайни портокалови градини. Дон Чиччо Кутури притежаваше половината от земите на Граммикеле, имотите му бяха пръснати навсякъде, а тя беше единствената му дъщеря.

„Тук трябва да вдигнем поглед по-нависоко“, каза нотариусът, въодушевен от собствените си думи. „Работата се състои в това, да владееш трийсет салме градини, повече от петстотин тумоли лозя, освен кестеновите гори, сечищата, земята за посев и пасищата. Всичко това, веднага. След смъртта на дон Чиччо, да не приказваме. Огромно наследство.“

Джованнино слушаше запалил цигара.

„Градини в пълния си разцвет, двацет и пет годишни“, продължаваше нотариусът, „обработвани прекрасно, с уменията и възискателността на дон Чиччо Кутури, който е минал по този път и си знае работата. Истински

рудници за пари. Нищо друго не трябва да правиш, освен да чакаш да ти докарат вкъщи парите, с товари. Доста различно от заплатата в Министерството. На тебе, с тези префинени навици и приятели аристократи, точно това ти трябва. От О.М.ите и Бугаттите, с които идват да те вземат, ще можеш да си купиш цял гараж“.

Джованнино слушаше усмихнат. Идеята за Бугаттите, които можеше да си купи, му харесваше. Вече се виждаше на волана как нахлува в някоя вила в провинцията, сред старателното суетене на управители и изполничари.

„Освен това, фамилия Кутури притежава много луксозни вили“, подхващаше нотариусът опиянен. „Твоят приятел, маркиз Леотта, даже не е сънувал замък като на дон Чиччо Кутури в Бикокка. Достатъчно е само да ти кажа, че е принадлежал на принц Алианези. Когато принцът фалира, дон Чиччо го купи евтино. Днес струва милиони. Гостната е като за крал“.

Докато баща му говореше, Джованнино мислеше как ще покани Нино Баррези и другите приятели в Биккока. Вече виждаше колите на Нино, на Скудери и много други, пръснати из големия двор на този замък, който не познаваше.

„И какво представлява момичето?“, попита с възможно най-безразличното си изражение.

„Казах ти, не е кой знае каква красавица. Дребна. Но много добра и мила. Възпитана като истинска дама, това да. Години е била в Сакро Куоре. Пее и свири наистина добре. Вчера беше при мен дон Чиччо, бащата. Побъбрихме, попита ме за тебе благосклонно. Имам чувството, че ще одобри. Момичето има малък дефект в крака. Нещо много дребно, дори не се забелязва.

„Куца ли е?“, попита изплашен Джованнино.

„Каква ти куца. Като малка е имала някакво неразположение. Казах ти, дори не се забелязва. Никога не бих предложил на сина си да се ожени за куца. Винченцина Кутури е снахата, която би ми било приятно да имам.

„Вярно е, това е златно момиче“, добави госпожа Пеппина. „запознах се с нея при семейство д`Агата. Толкова любезна и мила“.

Джованнино си играеше с една портокалова коричка без да каже нищо. Картината със замъци и земи описана от баща му, го беше впечатлила; а животът, бавен и удобен, който водеше през последните месеци, го бяха накарали да узрее за подобна стъпка.

„Значи, мислех да ги покая идната сряда“, поде отново нотариусът, „в деня на Сан Джузепе, за именния ден на майка ти. Винченцина Кутури ще свири и ще пее. Ще я видиш. Ако ти хареса, нещата могат да се уредят веднага“.

„Но нали трябва да разберем дали и тя е съгласна“, каза Джованнино, само за да каже нещо.

„Остави това. Не се тревожи за тези работи. Ти реши, а аз ще мисля за останалото“, заключи нотариусът, все още възбуден от богатствата, възхвалявани от самия него.

През следващите дни, преди да настъпи празника на Сан Джузепе, нотариусът продължи да описва богатствата на дон Чиччо Кутури. Джованнино вече беше обикнал тези богати имения, тези просторни лозя и този замък.

Нотариусът, вече сигурен, че победата му е безусловна, в навечерието на Сан Джузепе си позволи да каже:

„Хубави планове. Трябва да видим обаче, дали тя ще те поиска. Трябва да съумееш да се държиш подобаващо с нея“.

Джованнино почувства тръпка на негодувание, сякаш искаха да му отнемат собствеността, която вече му се струваше, че притежава.

В деня на Сан Джузепе, нотариусът поръча ордьоврите от сладкарница Амато. Двата келнери от Амато в стари фракове с къси надиплени плохи, сновяха с плоските си стъпала между кухнята, преливаща от купички със сладолед и съседната стая, където на масата за гладене се издигаха пирамиди от сухи пастички и шоколадови бон-

бони до поднос за сладкиши, пълен с миниатюрни чашки. Нотариусът, в новия си метално сив костюм, водеше разговор с неколцина адвокати и земевладелци. Дон Чиччо Кутури, побелял, червендалест, с високи обувки завързани над глезена и ръце едри като на каменар, беше част от компанията.

Дамите се бяха събрали в салона.

Джованнино си беше запазил правото да се появи, когато къщата се изпълнеше с поканените гости. В стаята си оправяше за последен път вратовръзката купена в Рим от един магазин на виа Кавур. Косите му току що бяха подстригани и лъснати с твърд брилянтин над гладко избръснатия врат и над опънатите, посипани с магнезий страни. От малкото джобче на жилетката му висеше едно медальонче, представляващо конска глава, подарък от баща му за дипломата от университета. Откакто се беше върнал от Рим и беше заживял безгрижния живот заедно със своите компании, нещо тежко и грубо се беше появило в него, бузите му бяха напълнели, от което очите изглеждаха по-малки, дрехите му описваха масивни очертания около бедрата. Но все пак беше хубаво, добре сложено момче и правеше приятно впечатление.

Погледна се в огледалото и реши, че всичко е наред. С решителни крачки, които караха новите му обувки да проскърцват, влезе в салона. Целуна ръка на дамите, излагайки на показ при това движение своите добре сложени крака под леко тесния костюм. Без много церемонии, беше решил да действа. Беше размислил и искаше да разреши сполучливо този важен момент от живота си.

„Колко хубав младеж си станал, Джованнино“, каза една от възрастните дами, които разговаряха с госпожа Пеппина.

„Преди беше много слаб“, каза друга. „Не ми харесваше. Сега е точно както трябва“.

„Откакто се върна от Рим се възстанови. Атмосферата в Рим не му понасяше“, каза майката.

„А не мисли ли да се ожени?“ каза друга госпожа.

„Кой знае? Може ли някой да знае?“ отговори госпожа Пеппина усмихвайки се загадъчно.

В този момент в салона влезе нотариусът заедно с дон Чиччо Кутури.

„Това е синът ми“, каза нотариусът.

Джованнино стисна тежката ръка на дон Чиччо и му се усмихна вежливо.

„Къде отиде дъщеря ми?, попита след малко дон Чиччо, и като я забеляза в единия край на салона да говори с две момичета, ѝ направи знак да се приближи.

Джованнино се обърна и видя госпожица Кутури, която пристъпваше, леко провлачвайки единия си крак. Беше доста дребна и крехка, с коси грижливо накъдрени и подредени около челото. От ръкавите на роклята в кафяв цвят като на свещеническо расо, се показваха две тънки ръчички. Изглеждаше леко смутена, но все пак подаде ръка на Джованнино малко рязко. Джованнино усети ръката на момичето с потрепващи костици в своята, и я погледна.

В дребното ѝ, леко сбръчкано лице имаше нещо невротично, което не подтикваше към начало на разговор. Без да знае какво да каже, Джованнино ѝ се усмихна. Но госпожица Кутури първа разчупи леда.

„Чух за вас“, започна тя с ясен глас, какъвто човек не би очаквал от нея, „от моя братовчед Фаллика, който живее в Рим. Знаем, че в Рим сте се виждали често“.

„Да, с Фаллика се виждахме в дружеството на сицилианците“, отговори Джованнино, окуражен от този глас, който му хареса. „Много е симпатичен“.

„Госпожицата“, каза нотариусът, „е талантлива певица. Сега ще ни изпълни нещо“.

„О, Боже“, отвърна госпожица Кутури. „Не бих искала да отегчавам хората с моите викове. Може би синът ви не обича пеенето“.

„Точно обратното“, побърза да каже Джованнино.

„Много го обичам и ще ми бъде приятно да ви чуя. Вече зная, имате прекрасен глас“.

Госпожица Кутури се усмихна поласкана, като откри изцяло горните си венци.

„Добре“, промълви нотариусът, доволен от хода на нещата и дръпна за ръкава дон Чиччо.

„Да се върнем отатък при старите и да оставим младите. Такава е съдбата ни, скъпи дон Чиччо.

Без колебание, Джованнино се впусна в действие. Достатъчно му беше само да чуе един по-скоро приятен глас, за да оправдае пред себе си щурма към имотите на дон Чиччо Кутури, който имаше намерение да предприеме хладнокръвно, в съучастничество с баща му.

Междувременно двамата келнери се бяха появили отново в салона, понесли два подноса пълни със скиумони. Надиплените опашки на фраковете им висяха над глезените като влажни вехтории проснати да се сушат в кухнята. Джованнино поведе госпожица Кутури към един ъглов диван. Под края на роклята ѝ в тютюнев цвят надничаше част от бяла фуста с ажур. Поклащайки се леко върху изтънелия крак, едва забележимо по-слаб от другия, госпожицата седна и побутна крака си назад. Но преди кракът ѝ да изчезне под дивана, Джованнино погледна за миг и видя, че беше обут в специална обувка, по-дълга и по-равна от другата.

На младежа, вече решен на всичко, тази подробност почти се понрави, тъй като му даваше известна гаранция, че да завърти главата на госпожица Кутури нямаше да бъде трудно. Толкова много се беше увлякал по живота на голям джентълмен, и по тези имоти, които баща му беше направил така, че почти да докосне с ръка, та щеше да съжалява твърде много ако трябваше да се откаже от всичко. Взе един голям скиумоне с шоколад и крем от подноса подаден от келнера, и го предложи на госпожица Кутури с бавен и учтив жест. Пое друга купичка сладолед, опита една лъжичка и каза абсолютно лицемерно:

„Харесва ми роклята ви. Много изискана, именно за-

щото е така семпла“.

Госпожица Кутури го погледна с очи леко посърнали от безсъние или от нещо друго, което не ѝ позволяваше да живее спокойно като останалите момичета. В нея имаше нещо енергично и мъжко, което навяваше на мисълта за една малка амазонка. Но притежаваше и известна доза любезност.

Малко след това нотариусът дойде да вземе госпожица Кутури и я придружи до пианото. Госпожицата сложи крехките си ръце с трептящи жилки върху клавиатурата и изсвири няколко акорда. След това започна ария от *Butterfly* и запя.

Гласът ѝ, ясен и остър, сякаш пропит от ридания, изпълни салона, който веднага потъна в тишина.

Джованнино застана леко встрани от пианото със средоточен вид. До него стоеше нотариусът, който следеше песента леко поклащайки глава, като проявяваше може би твърде голям ентузиазъм.

Me ne staró nascosta un pó per celia...

Un pó per non moriiiiiiiire al primo incontro...

Високите трели на госпожица Кутури се извисиха до тавана, и сякаш в тях се криеше някакъв отчаян порив. Възтънката ѝ шия се беше изпънала заради напрежението от пеенето.

С притворени очи, Джованнино чувстваше как нотите на Пучини го разтърсваха вътрешно. Помисли за новия живот, който го чакаше, за замъка, за изполичарите, за Бугаттите; заля го вълна от истинска възбуда.

Госпожа Пеппина изтри една сълза. Когато романсът свърши, всички се струпаха около госпожица Кутури и я поздравяваха. Джованнино си проправи път, взе ръката ѝ, задържа я за миг в своята.

„Прекрасно. Развълнувахте ме“, ѝ каза.

Очите му наистина бяха влажни и почти му се стори, че я я обича.

ГЛАВА СЕДМА

След като получи пълна свобода от сина си, нотариусът се хвърли в действие. Няколко дни по-късно организира вечерта в *Teatro Massimo* за премиерата на *Barbiere di Siviglia*.

Тримата Калì и двамата Кутури бяха заели втория ред в една от ложите.

Залата беше пълна. В нежно осветени от перлената светлина на глобусите балкони, семействата на адвокати и барони във вечерно облекло си разменяха поздравии. Пиппо Лаганà и адвокат Скуиллачи в *smoking*, бяха застанали прави между креслата с гръб към сцената, обгръщайки с поглед всички ложи в стремежа си да срещнат женски очи, за да се поклонят дълбоко. Аристократът Агуечи от фамилията на бароните Валгуарнера, прав в една ложа на втория ред зад двете си възрастни сестри, кръстосваше с бинокъл всички балкони, след това го оставяше върху креслата, за да го насочи отново след малко към ложите. В страничната ложа на благородниците, където стояха Нино Скудери и Чиччино Мотта, имаше само мъже.

Съветник Перротта със съпругата си, която имаше мустаци като на мъж, с дъщеря си, малкия си син и двете внучета, беше седнал в ложата на Кметството. От време на време се навеждаше да каже нещо на един адвокат седнал с многобройните си роднини в съседна ложа. При всяко изречение на Перротта, адвокатът избухваше в смях, знак, че „Стрихнина“ отново беше извадил нещо от репертоара.

Двете дъщери на доктор Моско, доста приятни, с гладки светли лица, стояха на първия ред с майка си, която отговаряше благосклонно на поздравите, идващи от всички страни.

Джованнино беше седнал между майка си и Винченци-на. Дон Чиччо Кутури и нотариусът стояха прави зад тях.

„Виж как се е докарала Марторана“, възкликна внезапно госпожа Пеппина. „Като Сант`Агата за процесия“.

И наистина госпожа Марторана грееше в отсрещната

ложа цялата в накити, блещукаща от злата, висулки и верижки.

Влезе федералният секретар в униформа, с кама на кръста, следван от слабовати младежи, помощници в канцеларията, студенти по медицина и синове на търговци от виа Гарибалди в униформа на федерални инспектори, препасали също черни кинжали. Между тях, в дъното на балкона, стоеше представителят на захарни изделия Камертано, с черен фес с пискюл увиснал на рамото, голям бял череп с кръстосани кости избродиран върху черния фон на униформата и с препасана отпред кама. Изглеждаше страховито, но обикновено биваше изпращан от чиновниците във федерацията да купи цигари или да занесе риба в дома на федералния.

Черната блещукаща и подрънкваща от токи, колани и ботуши група се настани в ложата на федерацията, докато светлините изгасваха и оркестърът подемаше първите акорди.

Дон Чиччо беше заставен от нотариуса да седне отпред. Джованнино премести стола си, за да му направи място, и усети до крака си коляното на Винченцина.

Дон Чиччо се намести и сложи едрите си ръце на каменар върху кадифето на ложата.

Завесата се вдигна. Първите сцени не се харесаха на дон Чиччо Кутури.

„Може да е всичко каквото пожелаете“, каза тихо обърнат към госпожа Пеппина, „но никога не ми е харесвала тази опера. Ще я сравните ли с *Madama Butterfly*? Това е музика.

Госпожа Пеппина му даде право, като кимна с глава.

Винченцина се настани удобно, за да вижда сцената, и Джованнино почувства слабата ѝ ръка до своята. Можеше леко да се отдръпне, но не помръдна.

Нотариусът беше седнал в дъното на ложата, встрани. Твърдата риза на смокинга се издуваше върху гърдите му, сякаш щеше да избухне. От време на време прокарваше ръка, за да я издърпа назад, и тогава събралият се въздух

излизаше с леко пухтене. Но на няколко пъти изплющя като смачкана тенекия. Навеждайки се над ухото на съпругата си, нотариусът промърмори:

„В тази риза има едно кило кола. Сякаш е от ламарина“.

„Издърпай я отдолу“, посъветва го тихо госпожа Пеппина.

С недоверчив жест, нотариусът се опита да застане поизправен на стола.

След малко дон Чиччо Кутури промърмори:

„Че това музика ли е? Прилича на танца на гроздоберачите“.

„Баща ми не разбира Россини“, тихо каза Винченцина на Джованнино. „Винаги се караме на тази тема“.

Джованнино се обърна към нея и ѝ отправи продължителна усмивка. Държеше тялото си изправено, за да не намачка колосания нагръдник; косите му лъщяха от брилянтина. Застанала до него, Винченцина вдъхваше парфюма на този едър младеж с леко изпъкнали морни очи, виждаше избръснатата страна покрита с магнезий. От време на време той обръщаше глава и я поглеждаше в очите. Тези погледи ставаха все по-дълги.

В паузата след първо действие, Джованнино забеляза през три балкона адвокат Гуарнера, съпругата му и Антониетта. Антониетта вече не носеше очила, размахваше седефено пенсне и го насочваше към него. Беше станала красива девойка, голата ѝ закръглена ръка се открояваше върху червеното кадифе на парапета. В един момент се изправи: беше станала по-висока, тъмната рокля се очертаваше много грациозно около стройната ѝ талия. Прицели пенснето в неговата посока, поглъщайки го с поглед.

Винченцина забеляза.

„Една госпожица гледа непрекъснато към нас“, каза тя. „Познавате ли я?“

„А, да“, отвърна Джованнино с безразличие, „това са едни наши съседи от времето, когато живеехме в стария апартамент“.

„Много е симпатична“, каза Винченцина с намерение да задълбочи темата.

„Сега не е зле“, прие с неохота Джованнино. „Преди беше малко грозновата“.

В този момент пенснето на Антониетта претърсваше ложата на Джованнино, който леко кимна за поздрав. Антониетта отговори с дълга ласкава усмивка.

„Човек би помислил“, каза Винченцина, „че тази госпожица храни голяма симпатия към вас. Видяхте ли каква усмивка ви отправи?“

„Познаваме се от деца. Но аз не я харесвам“, излъга Джованнино.

Усмивката на Антониетта беше предизвикала у него някакъв смут. Никога не му беше изглеждала толкова привлекателна. Вталеният корсет подчертаваше малкия издаден бюст, блясъкът на разголените ръце сякаш сияеше под перлената светлина на лампите, и онази усмивка, която му беше отправила, разкриваше женственост, която никога не беше забелязвал.

Но Джованнино обърна глава и се загледа към партера, където адвокат Скуиллачи се беше отправил към централната пътека между креслата, и обръщайки се към ложата на федералния, изпъна ръка в римски поздрав.

През второ действие, от време на време с крайчеца на окото, Джованнино виждаше как Антониетта се навежда леко, за да го наблюдава. Очевидно момичето беше разбрало нещо. Два или три пъти Джованнино видя как Винченцина отправя поглед към Антониетта и как погледите на двете момичета се срещат. Винченцина беше станала сериозна. Джованнино доближи рамо към нея и засили още повече усмивките.

„Може и да е хубава“, промърмори дон Чиччо. „Но за мене това не е музика“.

В миг кратка тишина, от ложата се чу нещо като приглушено щракване. Беше копчето от ризата на нотариуса, което беше отхвъркнало и след като се беше ударило в

рамото на дон Чиччо, се беше търкулнало на земята.

„Знаех си аз“, мърмореше нотариусът. „Сега да видим...“

От отворения нагръдник се виждаше сивата вълнена фланела. Дон Чиччо се обърна, госпожа Пеппина също се отмести. Чу се скърцане на столове, които се разместваха; всички гледаха надолу.

Опипвайки с ръце пода, нотариусът успя да намери златното копче под стола на Винченцина и се оттегли в дъното на ложата, за да го прикрепи отново. Трябваше да си разкопчае панталоните и да пхне ръка под ризата. В полусянката в края на ложата се виждаше бялата му риза, цялата изкочила от панталоните, и се чуваше как прокли-на полугласно. Госпожа Пеппина се изправи предпазливо и отиде да му помогне.

Малко след това се върнаха и заеха отново местата си.

„Тези вечерни облекла“, промърмори нотариусът, „бих ги изгорил. Толкова са неудобни“.

Винченцина слушаше музиката с меланхолично изражение, с ръка отпусната над коляното. Джованнино сложи своята върху коляното си и се наклони към нея. Протегна пръст и докосна ръката на Винченцина, която потръпна, но не не помръдна. Джованнино я докосна още веднъж, и накрая, след известно усилие над себе си, я пое в своята ръка. Винченцина като че ли потрепера. Джованнино почувства как потръпват костите по ръката, а след това, разбирайки, че е на път да извърши нещо лошо, но все пак решен да го извърши, започна да притиска и да гали ръката ѝ.

Дишането на момичето се беше учестило, докато малката неспокойна и меланхолична ръка се вкопчваше в тази на Джованнино, като краче на яребица.

След няколко дни всички заедно направиха излет в Грамикеле, в имението Ансалдо на дон Чиччо, а след петнадесет дни годежът беше обявен официално.

ГЛАВА ОСМА

Джованнино вече посещаваше годеницата си всеки следобед в големия апартамент на виа Витторио Емануеле, близо до лицеза Кутелли. Дон Чиччо Кутури се мяркаше рядко, тъй като непрекъснато обикаляше земите си. В къщата бяха старата прислужница от Граммикеле и една братовчедка, която Винченцина беше извикала от Граммикеле, за да ѝ прави компания. Понякога идваха на гости други приятелки на момичето или семейства от околността и сядаха около балкона. Стаята беше голяма, с таван, и той на свой ред много висок, малко мрачна. В един ъгъл, още по-тъмен, проблясваше в черно пианото. На една от стените стоеше портрет на майката на Винченцина – беше умряла когато тя е била петгодишна: пълна жена, с прибрани коси свити в кок на главата – в овална рамка от червено кадифе с метални орнаменти.

Джованнино носеше бонбони или букетче жасмин забоден в клонка, сядаше до прозореца загледан в пустата виа Витторио Емануеле, с магазинчето за стари книги до малкото кафене, изложило от години стари бадемови сладки в стъклени буркани и великденски агнета от предишната година, със забодено в снагата им от марципан флагче. Встрани се виждаше църквата с вратичка от ковано желязо, поставена като ограда пред стълбите. Когато не свиреше на пианото, Винченцина говореше за имота.

„Массаро Тури дойде“, казваше тя. „Мандарините хванали мушици. Тази година какво ли не се случи. Казах им да довършат разсадника. Така ще бъдем по-спокойни. Каналите за напояване са готови. Още щом започне сезона, ще остане само да се посадят растенията. Така ще бъдем готови предварително“.

Джованнино се съгласяваше с всичко.

„А що се отнася до Кармине от Бикокка“, продължаваше Винченцина, „не го харесвам. Трябва да го сменя, нямам му много доверие. Сигурна съм, че миналата година ни излъга с граха. Трябва да го държиш под око от сутрин до вечер“.

А след това неочаквано, съзнавайки че е говорила много за тези неща и че може да отегчи годеника си, сменяше темата и разказваше за някой филм, който беше гледала или за семейните истории на приятелките си от Sacro Cuore, които се бяха омъжили, чакаха деца или се бяха сгодили или бяха развалили годеща или не бяха намерили някой, който да се ожени за тях.

Покорен и малко отпуснат, Джованнино попиваше тези разсъждения и се осланяше на бъдещето, без да поема каквато и да е инициатива. Точно като човек сигурен в своите дела по принцип, който не обръща внимание на подробностите. Нещата трябваше да се развият добре, така или иначе, детайлите не бяха важни.

Често Джованнино беше канен на обяд от Винченцина и тогава тя му поднасяше тава ориз с месо и сварени яйца, тлъстичко козе полято с ухаещи сосове, пълнено руло, плътно и апетитно, спагети с патладжан; пържена испанска скумрия или риба тон с брокколи в сос; и след това сиропирани плодове, кассата с рикотта и захаросани круши отгоре, канноли с крем и шоколад.

В малката трапезария с двата бюфета пълни с позлатени чинии и инкрустирани чаши, Джованнино изяждаше бавно тези тежки и апетитни блюда. Едва изпразнил чинията, Винченцина бързо добавяше още една порция ориз или още едно бутче от козето. 15- градусовото вино на дон Чиччо поливаше сочните ястия. С леко подпухнали и сънени очи, Джованнино дъвчеше с бавна настойчивост, отправяйки по някой поглед към прозореца обърнат към двора, който пропускаше спокойна равномерна светлина, като в сутерен. Винченцина го хранеше както се охранва вол. След три месеца такъв живот, беше напълнял още повече, бедрата му почти сцепваха панталоните, наложи се да изпрати дрехите си на шивача, за да ги разшири. Винченцина го гледаше с възхищение със суховатите си тъжни очи. Не можеше да повярва, че беше целият за нея, този снажен младеж, който караше столовете да скърцат,

когато сядаше, здрав, с университетска диплома, с изискани маниери, спечелил конкурс в Министерството и живял в Рим.

След тези угощения клепките на Джованнино натежаваха, разтапяща и непреодолима сънливост го обземаше. Тя беше доволна; знак, че се беше нахранил добре.

„Искаш ли да си починеш малко?“, му казваше ласкаво. „Опъни се на дивана. Ще се почувстваш добре“.

Отначало Джованнино отказваше, но след това по настояване на Винченцина, отстъпи.

Излягаше са на дивана, обзет от всепоглъщащ сън. Тя отиваше в съседната стая да си поговори тихичко с братовчедката. От време на време, безшумно, понакуцвайки с вдървения крак, отиваше да надзърне дали Джованнино спи.

„Спи“, казваше на братовчедката, връщайки се щастлива. „Спи като ангел“.

Когато Джованнино отваряше очи след като се беше унесъл за малко, не можеше отначало да схване къде беше спал, мислеше че си е вкъщи. Но след това портретът на майката на Винченцина, с кокчето, в кадифената рамка, поставен срещу дивана му припомняше, че е при годеницата си. Усещаше как коланът на панталоните го стяга силно, преместваше някоя и друга дупка, и ставаше с подпухнали очи и натежала глава. Някаква тънка обвивка се беше образувала около тялото му и вътре в него, смекчавайки всички негови възприятия; схващаше кратки и конкретни мисли и живееше в блаженството на тялото си, придвижвайки бавно в салона на семейство Кутури, едрите си бедра. Тази способност, която притежаваше преди, да мечтае за приключения, които можеха да му се случат, това удоволствие да си представя вълнуващи и сърцераздирателни сцени, които пораждаха сълзи стичащи се по бузите му, беше изчезнала. Вече не му се случваше да мисли за собственото си погребение. Гледаше благосклонно Винченцина, чувстваше една спокойна при-

вързаност към нея, както към нещо, което му принадлежи и му е полезно, все едно, че ставаше дума за ловно куче или за кон. Почти никога не забелязваше приятелите, които го срещаха рядко, с кутия сладки увиснала на пръста или с пакет под мишница, да бърза към трамвайната спирка.

Беше се уволнил окончателно от Министерството.

„Какво да правим с Министерството?“, усмихнат, го беше попитал един ден баща му. „Да караме хората да ни се присмиват ли? Да искаме още отпуска? Трябва да се грижиш за имотите, които са много по-важни от Министерството. Ще се уволниш и това е. Че си спечелил конкурса ще ти послужи като звание: все пак е почет“.

Джованнино се беше съгласил.

Пригответленията за сватбата започнаха след шест месеца и продължиха два месеца. Винченцина приготви грижливо чеиза си. В старата къща на Витторио Емануеле пристигаха огромни сандъци със спално бельо, завивки и покривки за маса.

Заедно с братовчедка си, която заради даден преди няколко години обет, носеше свещенически кордон на кръста, и с една госпожа, приятелка на семейството, Винченцина обикаляше магазините, насрочваше срещи с шивачките, посрещаше представители на шивашки ателиета от Флоренция, изпращаше и получаваше препоръчани писма.

Джованнино не вършеше нищо. Кимаше одобрително с глава, когато му показваха някоя голяма избродирана покривка за спалня, която Винченцина и братовчедката държаха разгъната, всяка една застанала в противоположния край на салона или копринена подплатена завивка в богородично синьо, обшита със сатен или копринена ношница с ажурни или покривка за маса за двадесет и четири души, която не можеше да се разгъне цялата, и трябваше да се покаже сгъната наполовина.

Пушейки, обикаляше из салона потънал в сумрак изпълнен с кутии и пакети, с ноздри насочени към аромати-

те долитащи от кухнята.

След това пристигнаха бояджиите и работниците за да стегнат къщата, да сменят тапетите на стените, да боядисат вратите, да лъснат пода. Дон Чиччо щеше да се премести в друг, по-малък апартамент на горния етаж, също негова собственост, и щеше да остави големия на младоженците.

Поднови се и банята. Старата вана от тъмно зелен лапис лазули, която сякаш беше направено от халва с лешници и никога не беше ясно дали е мръсна или чиста, беше сменена с бяла; на мястото на преносимото желязно лакирано биде, беше поставено неподвижно от порцелан. Бяха монтирани абажури от матово стъкло във формата на морски черупки, а два от тях бяха с форма на грозд.

Като прескачаше масите и кофите на бояджиите, Джованнино тръгваше към трапезарията с разсъдък потънал в приятна мекота.

ГЛАВА ДЕВЕТА

За сватбата на Джованнино Кали с Виченцина Кутури беше поканена половин Катания.

След церемонията в църквата, домът на дон Чиччо Кутури си изпълни с хора в *tight*. За да има място за многобройните гости, къщата беше изцяло променена. Всички легла бяха разглобени и пренесени в килера и в стаята на старата прислужница, където матраците стигаха до тавана. Различни дивани, които дон Чиччо държеше в едно помещение на приземния етаж бяха качени горе и подредени по стаите.

Някои възрастни адвокати пристигнаха облечени във фрак от времето на техните сватби, дадени да се отпуснат, но въпреки това твърде тесни, изцяло разкопчани отпред и пропити от острата миризма на нафталин. Двама стари юристи дойдоха облечени в *redingotes* от тяхната младост, с копчета отзад на талията, сякаш бяха на маскенбал. Някои младежи обаче, носеха съвсем нови *tights*, ушити за случая, с доста дълга опашка, с *plastron* от напръскан атлаз, придържан от игла и панталони на едро райе; дрехи, които и те щяха да облекат, вече на възраст, след трийсет години, по случай сватбата на техните внуци, които още не бяха родени.

Някои бяха преправили официалните костюми на бащите, а дори и на дядовците си, починали към края на деветнайсти век. Имаше тоалети, смесили се във веселата тълпа от поканени гости, които наброяваха шейсет или седемдесет години живот, преминал на дъното на някой сандък. В тъканта на плата в дълбоко черно, която на определени места биеше на зелено, и където люспичките нафталин се бяха вкаменили, имаше нещо погребално.

Дамите, в широки около талията рокли украсени с къси ресни, седяха в ъгловите дивани и вееха бавно с вентрилата си, за да разпръснат дима, който мудно се стелеше в стаите. Младоженки от Ачиреале, пълни, ниски на ръст, пристъпваха мудно под тежестта на огромни искрящи брилянти, окачени на ушите или на врата им.

Братовчедката на Винченцина, капнала от умора, с монашеската корда вързана на кръста, непрекъснато отскачаше до кухнята, за да провери нещо, и тя не знаеше какво.

От стаите се надигаше глъч, който понякога стигаше до таваните и ги изпълваше с брътвеж, сякаш чуруликаха ято врабци. Някой младеж се оглеждаше в огледалата на салона, с два пръста зад твърдата якичка с подвити краища, които убиваха на гърлото, като я придръпваше.

Келнерите във фрак, взет под наем от Буонокоре, минаваха сред навалищата с табли пълни с парчета торта и чашки възладък ликьор. По цялата дължина на една от стените в стаята на дон Чиччо, на мястото, където обикновено стоеше леглото, беше сложена дървена поставка разделена на три, постелена с муселинови покривки, върху които бяха изложени подаръците за младоженците. Пред това изложение имаше винаги много хора. Всеки подарък беше снабден с листче с името на дарителя или на дарителката.

Върху отворените шкафове разположени в ъглите, бяха сложени три огромни сребърни сервиза за двадесет и четири души, преливащи от вилици и вилички за риба, за торта, за сиропирани сладкиши, за *dessert*, подредени в кадифените им преградки и обречени да бъдат заровени в килера, тъй като младоженците щяха да продължат да използват стария сервиз от алпака.

Имаше и два сервиза с чинии, сосиери, купи, супници, всички със златни цифри, също обречени да прекарат живота си в някой сандък пълен с талаш, тъй като нямаше да се използват от страх да не бъдат счупени.

Следваше редицата от сребърни чинии: двадесет и осем чинии от ковано сребро, някои от които с дръжки, а други поддържани от малки завити крачета. От сервизите с миниатюрни чашчици разположени около тумбеста бутилка като пиленца около квачка, имаше десетина; някои абсолютно еднакви, други, с леки различия.

Освен това имаше сервизи за шампанско: чашите от крехък кристал се издигаха върху високите си тънки столчета. Беше невъзможно да се използват, без някоя да се счупи. Само за да се приберат, без някой да ги е ползвал, вече няколко се бяха изпочупили.

Сервизите за чай и кафе, с цветните си кафеничета, със захарниците, с брикетите за топло мляко и вода, заемаха една цяла страна от поставката.

Имаше също грамофони с плочи, един термос, представляващ сковано буре стегнато в железни обръчи, оценено единодушно като много оригинално, три салонни часовници с големи размери, в единия от които циферблатът се поддържаше от издигнатата във въздуха ръка на малка дама с тривърха шапка и домино на очите. Някои от тези часовници и свещници се въртяха от години между подаръците за множество сватби; всеки който ги беше получил като подарък, ги отделяше настрана, за да ги подари на свой ред, по случай друга сватба.

Една порцеланова лампа, представляваше отворен чадър, който босоного момченце с парцаливи дрехи крепеше на рамо; под чадъра имаше крушка; беше определена от всички, като най-оригиналният предмет.

И още, три музикални кутии-пепелник и една поставка за лула, музикална кутия и кутии за бродерия подплатени с избродиран атлаз, също с мелодия, три плоски квадратни часовника, поддържани от малка опора на гърба, като триножника на някой художник. Три малки сервиза, с по шест вилички всеки от позлатено изваяно сребро, бяха изложени в отворените им подплатени с кадифе калъфи. Плоска кутия покрита с бяло кадифе излагаше на показ лъжица, вилица, нож и пръстен за салфетката. Във второто отделение блестяха две големи тумбести шишета от кристално стъкло с лъжица, също стъклена, които служеха единствено за съхранение на череши в спирт, макар че никой от семейството и в обкръжението от познати нямаше навика да консумира череши в спирт.

Подаръците с по-малка стойност бяха подредени върху най-горното и най-отдалечено отделение: там можеха да се видят бронзова мастилница, върху която се откриваше двойка хрътки впуснали се в стремителен бяг, малка лампа от ковано желязо с *abat-jour* от шанжанираща коприна с дълги ресни, подарена от един от управителите на дон Чиччо, кутия за цигари и кибрит от резбовано дърво, подарена от един млад помощник от кантората на нотариуса, будилник за кухня, няколко шишенца за олио и оцет и други дребни предмети от стъкло, както и флакони, чието предназначение не беше ясно.

Бижутата бяха затворени в малко шкафче от стъкло, осветено отвътре. Голям брилянт поставен отделно, носеше надписа: *бащата на младоженката за младоженеца*. А чифт обици с брилянти, обградени с малки сапфири, беше подаръкът на *родителите на младоженеца за младоженката*. Копчета за ръкавели с брилянти, златен хронометър и един брилянт, бяха подаръците на *младоженката за младоженеца*. Пръстен с брилянт и колие с малки камъчета, бяха подаръците на *младоженеца за младоженката*. Освен това имаше златни гривни, часовничета и верижки за ветрило от злато; както и перлени обици от лели и чичовци на младоженеца и на младоженката. Малкото шкафче блестеше като витрината на бижутер. От един леко отворен плик с надпис: *бащата на младоженката за младоженците*, надничаха тесте банкноти по хиляда, разперени като ветрило.

Дон Чиччо Кутури, който трябваше да си поръча нов фрак, понеже никога не беше притежавал такъв, обикаляше из стаите, с едрите си ръце зад гърба, с дълбоко избръснато, леко порязано от бръснача лице, като от време на време отиваше да хвърли по едно око на бижутата, не особено доверчив към управителя от Биккока, който, празнично облечен, беше сложен да пази скъпоценностите.

А нотариус Калй, беше дал да се поправи стария му *tight*, и не беше необходимо нищо друго, освен да си на-

прави чифт панталони на райе. Беше безрезервно щастлив и хвърляше наоколо погледи жадни за почителност.

Тото Страцери беше взел един *tight* от свой приятел, и се разхождаше навлечен в твърде широкия костюм, чиито плохи ту стояха разперени, ту кръстосани, като някакъв разчекнат писец.

В средата на салона, до пианото, стояха младоженците заобиколени от множество гости. Винченцина, в дълга бяла рокля изработена от едно модно ателие във Флоренция, която напълно покриваше скования ѝ крак, с дълго було падащо върху раменете ѝ, с уморени очи под венчето от портокалов цвят; и Джованнино, пълен и излъскан, с нов новеничък *tight* с твърде дълги плохи достигащи почти до петите, завършен от шивача предишния ден.

Фотографът си проправи път и постави триножника в средата на салона. Всички се отдръпнаха, оставяйки сами младоженците. Въздългият шлейф на Винченцина беше събран с помощта на някои гости и разстелен в полукръг върху килима, така че обективът да го хване изцяло. След като фотографът направи първите пробни снимки, подготвиха и Джованнино. Крехката ръка на Винченцина беше провряна под едрата мишница на Джованнино, който беше посъветван да сложи другата си ръка в джоба на раирания панталон, за да изглежда по-небрежно. Обувките му от лачена кожа блестяха под светлината на лампите.

Направиха и друга снимка, с младоженците седнали на малък диван, и с шлейф надиплен пред краката им, така че да изглежда, сякаш излизат от облак пяна. Последната снимка беше подсказана от редактора на светския седмичник, който щеше да я публикува на централно място в двете първи страници, заедно с неговата статия, описваща сватбената церемония и пълния списък на присъстващите, подредени съответно на дами, господа и госпожици, на подаръците и поздравителните телеграми под заглавие върху всички страници: „Винченцина Ку-

тури и адв. Джованни Калї, сбъдват мечтата на любовта си“, и различни подзаглавия, които съобщаваха: „Невероятна атмосфера“, „Като приказка от Хиляда и една нощ“, „Феерия от светлини и веселие“, „Кралски дарове“, „Отбран кръг поканени“. За тези страници, дон Чиччо Кутури щеше да плати две хиляди лири, точно каквато беше предварителната уговорка.

В разгара на тържеството, младоженците започнаха да обикалят и да раздават бонбони. Един келнер вървеше след тях понесъл пълен поднос. Винченцина, загребваше бонбоните с голяма сребърна лъжица и ги изсипваше в шепите на поканените. Джованнино вървеше до нея със застинала усмивка на уста, и с корем леко изхвъркнал над раираните панталони. Понакуцвайки леко, младоженката мина през всички стаи, сред подрънкването на бонбоните, което събуждаше блянове в душата на момичетата за женене, и се спусна до приземния етаж, където група хора дошли от магазините на виа Виторио Емануеле, вдигаха врява. Тук ѝ помагаше Джованнино, който раздаваше бонбони на всички с шепи, докато дон Чиччо нареждаше на портиерката да не пуска повече никой горе. Централното преддверие на къщата гъмжеше от младежи и жени с наметнат върху раменете шал. Когато всички гости си тръгнаха и къщата остана пълна с дим, угарки от цигари, парчета стъпкана торта, обвивки от бонбони натрупани в пепелниците и чашки с лепкав ликьор разсипани върху мрамора на стенните масички, младоженците се преоблякоха и отидоха на обяд в дома на нотариус Калї.

Оттам, в четири следобед, с Фиат 22, подарък от дон Чиччо, тръгнаха към Таормина, за да прекарат първите дни от медения си месец. Винченцина носеше сив костюм и шапка ала рафаело. С помощта на свекъра, тя се качи в колата до Джованнино, който вече беше зад волана на новата кола пълна с нови куфари, облечен в костюм на ситно райе, с все още зашити джобове от тропоската на шивача. В портфейла си вече беше сложил два чека,

които баща му и дон Чиччо му бяха дали. Всички на прага на преддверието, включително портиерката, стояха с насълзени очи.

Серия 22 потегли с рязко дръпване, което разлюля главата на Виченцина над тънкото вратле.

Беше средата на април. Градините по пътя за Ачиреале вече бяха цъфнали, уханието нахлуваше през спуснатите прозорци на колата. Спокойното тихо море едва заливаше канарата под замъка и морските скали на Ачи Трецца. Рибарите кърпеха мрежите разстлани на брега, окъпан в пролетния въздух.

След Джарре, мирисът на цъфнали поля се усещаше по-силно. Овощните градини се спускаха към морето, което се виждаше долу, ширнало се чак до Калабрия, съвсем леко загатната на фона на розовеещото небе. Докато караше колата, Джованнино виждаше вдървения крак на съпругата си, подпрян на килимчето; и не можеше да не мисли, как след малко, до едно брачно ложе в хотел Сан Доменико, щяха да останат сами.

ЧАСТ ТРЕТА

ГЛАВА ПЪРВА

След женитбата на сина си, нотариус Кали се успокои; бъдещето на Джованнино вече не го тревожеше. Основното му занимание стана редовното изпращане в отделението по лабораторни изследвания на болница Витторио Емануеле, малки шишенца с урина за анализ.

Семейният живот на Джованнино не се различаваше твърде много от времето на годежа. Дните минаваха много спокойно и достигаха връхната си точка за обяд, който беше неотменно апетитен и обилен. Върху шкафа в трапезарията до фруктиерата, бяха сложени пакетчета бикарбонат и соли, за да може да се преодолее чувството на тежест, което ястията предизвикваха в следобедните часове. Провлачил пантофи около четири часа, Джованнино заставаше пред бюфета с чаша в ръка.

Често двамата със съпругата му заминаваха за провинцията, където оставаха една или две седмици, за да следят полските работи. Отначало тя вършеше всичко, а той само я придружаваше; но постепенно, като гледаше как селяните работят, пълните изби с подредени бурета, градините прелели от мандарини, лозята плъзнали по хълмовете, дърветата увиснали от плод, той се разтревожи, че някой може да му открадне нещо, и обичта към земята го завладя.

Започна лично да се занимава с всичко. Сутрин ставаше в зори, докато жена му беше още в леглото, тръгваше по черните пътища в сивкавата светлина на утрото с мокри от росата обувки, и отиваше да намери хората, за да ги разпита и да провери дали изпълняват заповедите му. Обиколките му из полята ставаха все по-дълги и чести.

Година след женитбата, отиваше сам да навести имо-

тите, като оставяше съпругата си в къщата на виа Витторио Емануеле. Винченцина отиваше само понякога за беритбата. Виждайки колко е усърден съпруга ѝ в грижите за земята, тя се осланяше на него, и оставаше в града с братовчедката от Граммикеле, с опасаната около кръста монашеска корда, която ѝ правеше компания. Джованнино прекарваше цели седмици в Палагония или в Бикокка сред хладния сумрак на винарските изби и складове, с набола от пет дни брада, говореше с работниците, които правеха ширата, с работниците, които правеха присадките или с копачите, като ги държеше под око.

Междувременно управителката нареждаше да му приготвят наденици или пържоли.

Сутрин се събуждаше притеснен, че нещо може да се пропилее, и тръгваше да обикаля чифлици, складове и изби, оглеждайки всичко.

По време на гроздобера стигаше до най-отдалечните кътчета на лозята, за да открие някоя чепчица забравена от берачите. С пълен глас викаше някого и му показваше чепката. Той самият се навеждаше да събере зърната разпилени по земята и ги хвърляше в кошовите на гроздоберачите, които минаваха пред него.

След първите беритби и първите продажби, когато се озова с цял куп банкноти по хиляда в ръка, той си помисли, че биха били повече, ако се намаляха някои разноски. Направи сметка и откри, че колата харчеше много бензин. Не беше изгодно да се полза за стопанството. Оттогава вземаше често влака; управителят с мулето го очакваше на малката гара, а после яздеше до своите земи.

Парите разпредели в три различни банки и купи златни монети, които зарови в една изба под бъчвата. Нямахше търпение да получи отново пари, за да ги внесе в банката, и да купи нови златни монети.

По това време едва беше навършил двадесет и девет години; още държеше една вратовръзка и чифт обувки от римския си период. Обувките стояха неизползвани на дъ-

ното на един гардероб; краката му бяха станали толкова големи, че беше невъзможно да ги сложи. Беше си пусал чифт големи черни мустаци, подстригани равно.

Продължаваше да се вижда с Нино Баррези, който също се беше оженил за дъщерята на богат нотариус от Леонфорте. Две години след женитбата се беше оттеглил в едно селце върху склоновете на Етна, близо до своите лозя и кестенови гори, където и Джованнино прекарваше по-голяма част от годината. Двамата приятели се срещаха често, говореха за реколтата, за опасността от градушка, за маната по лозята и играеха карти с компанията от местния кръжец.

Нино Баррези беше сменил Бугаттито със стар открит Фиат, с който го виждаха да прекосява селото, сложил на задните седалки чували и кошници. През зимата, от страничните целулоидни прегради на колата, се мерваха лицата на управители и комиссионери.

Пеппино Пулизи, чийто баща беше починал, наследи лозето, и сега можеше да продаде колкото вино поиска. Но беше станал по-пестелив и от баща си, като се лишаваше от всичко. През октомври прекарваше дълги нощи в избата, на слабата светлина на една газена лампа, от страх да не му отмъкнат някой и друг литър от онова разрежено с вода вино, добито от последното изстискване на джибрите. Тъй като имотите им бяха в съседство, Джованнино и Пеппино често се връщаха заедно, възседнали магаретата.

Голяма част от годината, Джованнино и съпругата му прекарваха в селото. Балконите на къщата им бяха срещу двете врати на *Casino dei Civili*, където през летния сезон слагаха плетените столове на тротоара, заемани от участниците в кръжеца, които си приказваха и закачаха селяните минали оттам.

Рано сутрин се чуваха виковете на продавача на риба пристигнал пеша от Катания, откъдето беше тръгнал преди изгрев слънце. Господата слизаха в преддверието, и отместваха зелените плътни водорасли, за да разгледат

рибата. Продавачът, с окървавената си брадвичка, нарязваше на късове рибата меч върху една накълцана дъска, и след това хвърляше парчетата в медното блюдо на кантара. Някои искаха да им се премерят сардини с блеснали сребристи гръбчета или барбун или скатове, докато рояци настървени от кръвта на рибата оси се нахвърляха върху нарязаните късове, и върху дъската, ухаеща на море.

Когато не трябваше да ходи в чифлика, Джованнино излизаше много рано; говореше с някой селянин или с Пеппино Пулизи, като в пет сутринта винаги беше на крак, и излизаше с подкованите си с гвоздеи обуца; спираше на прага на месарниците или разглеждаше сушената риба окачена пред вратите на бакалницата. Ако срещнеше продавача на риба, го караше да свали на тротоара широките плоски кошници, и дълго преглеждаше рибата преди да я купи. След това се връщаше за малко къщи със завитата във вестник риба, даваше я на прислужницата, и отново слизаше на улицата, за да намери някой, с когото да завърже разговор.

По това време Винченцина още спеше в голямото брачно легло със стъклените оцветени топки върху рамката, с навити ролки в косата.

Долу на улицата, по загладените плочи от вулканичен камък се чуваше чаткането от копитата на мулетата и магаретата, търкалянето на колелата на колите, потеглили за чифлиците. След това минаваха продавачите на чушки или на марули и сърцераздирателните им гласове изпълваха селото.

Пеппино Пулизи спираше колите, селяните, и започваше да приказва с всички. Заедно с Джованнино, сутрин, сядаха на горното стъпало в затворената изба на Джованнино, на улицата да пушат.

„Йано“, викаха на някой селянин, който минаваше оттам с кошница в ръка. „Ела тука“.

Селянинът се приближаваше, вдигнал ръка към каскета си.

„Какво носиш в тази кошница?“

„Нищо, млади господине. Две круши, събрах ги от земята на лозето“.

„Това зелени круши ли са?“

„Не, господине, зимни са“, отговаряше селянинът, като отместваше клонките и показваше крушите. „Тази година вятърът ги обрули всичките“.

„Имаше ли зайци зад ограждението?“

„И помен нямаше, млади господине. Тая година и един не се е мернал“.

Селянинът продължаваше пътя си.

„Дон Венерандо!“, викаха малко след това Джованнино и Пеппино на един пълен мъж, който минаваше пред тях с пушка на рамо, обут в ботуши завързани под коляното. „Къде отивате?“

„Отивам в Рончини“, отговаряше запитаният, като спираше.

„Чухте ли за някаква цена на виното?“

„Още няма цена. Един от Джарре предложил на кавалиер Торризи десет лири, но той не приел. Казва, че цената трябва още да се качи“.

Часовникът на църквата в Бианко би седем пъти. Слънцето пламтеше над зидовете на къщите. Жените се показваха на балконите и изнасяха плетени скари пълни със сушени сливи.

„Късно е вече“, казваше Пеппино. „Да се обзаложим ли, че Нино още спи?“

Заставаха до портата пред къщата на Нино Баррези. Обръщаха се към дъщерята на управителя, която влизаше в предверието, понесла връзки марули:

„Младият господин събуди ле се?“

„Сега става“.

На малкия балкон се показваше Нино, целият разрошен.

„Сега ли ставаш?“, викаха му отдолу. „Вече е седем часа“.

„Сега слизам“, отговаряше Нино.

След малко и Нино беше на улицата, заедно с приятелите си.

Мина и кавалиер Торризи, висок и едър, яхнал малко магаре, с големи, увснали надолу крака, които почти се влачеха по паважа.

„Целуваме ви ръка, дон Нелло“, викаха Пеппино, Джованнино и Нино.

После и тримата отиваха в месарницата, и се спираха да поговорят с касапина, докато той тъпчеше месо в едно черво, стиснал малка фуния.

Оттам отиваха при хлебаря.

„Вчера хлябът“, обясняваха те, „не беше кой знае какво. Защо не правиш онези закуски, като от преди войната?“

„Сега има френски хляб“, отговаряше мъжът. „Не ги търсят вече едновременните закуски“.

Междувременно Винченцина беше станала и беше отишла в кухнята да види каква риба е купил мъжът ѝ. Прислужницата беше извадила на слънце скарите със сладката и с разполовените на две смокини. Кокошките ровеха из двора.

„Върви при дон Бастиано“, казваше Винченцина на прислужницата, все още с ролки на главата, „и го попитай, дали бравата за кокошарника е готова. След това мини през Чирино, обуцаря, и му кажи, че ако не ми донесе ботушите с поправен ток, аз ще мина да си ги взема и ще ги дам на друг“.

Октомврийското слънце нагриваше плочите на терасата; зад стената деляща къщата от тази на общинския чиновник се чуваше лекото грухтене на прасе.

От вътрешната тераса се виждаше Етна, синееща се високо в небето.

Към единайсет, в къщата се разнасяше мирис на печени чушки или на нещо пържено.

„Какво ще хапваш днес?“, се обръщаше Нино към Пеппино, долу на улицата, облегнат на вратата на месарницата.

„Имам два барбуна, макарони с препечени трохи и две чушки“, отговаряше Пеппино.

„Аз пък свински котлет и паста с патладжани“, казваше Нино.

„А пък аз, пържена дългоперка. Като първо, паста малталяти с доматен сос“.

Когато камбаната биеше за пладне, всички се отправяха към къщи. Следобед поспиваха малко. Към пет часа, Винченцина отиваше на гости у съпругата на Нино. Сядаха на малката тераска до жасмина да бродират.

Джованнино приемаше управителите в кабинета си, и се договаряше за полските работи, разглеждаше мостри, подновяваше описите. След това отиваше в Casino dei Civili, сядаше прекрачил стола с ръце на облегалката заобиколен от първите хора на селото. Тук бяха бирникът, ветеринарният лекар, общинският лекар и кметът.

„Ще направим ли една тресетте?“, предлагаше някой.

Сядаха около игралната маса с дупки за парите, и започваха да играят, докато старият прислужник, с провлачена стъпка, отиваше до близкото кафене да им вземе по една газирана вода.

Понякога Джованнино и Пеппино отиваха в гаража на Нино да разгледат някой стар автомобил и да поровят под отворения капак, мъчейки се да оправят повредата. След това сядаха пред гаража на плетените столове и се заговаряха с хората, които минаваха.

Виченцина и съпругата на Нино, заедно с някоя госпожа дошла на летуване, се разхождаха от единия край на селото до другия, хванати под ръка.

Към девет часа всички тръгваха към къщи.

„Времето май се променя“, казваше някой, душейки въздуха. „Утре може би ще преминат чучулигите. Духа от запад“.

„Отивам да изям ония марули“, казваше Нино, „и после си лягам“.

Вкъщи всеки намираще чиния сварени марули или ка-

воличелли, забулено яйце, сирене от Пияченца прободено със зрънца черен пипер. След това всички си лягаха, а на разсъмване на следващия ден, всичко започваше отначало.

И ако действително прелитаха чучулиги, Джованнино и Пеппино отиваха в близките лозя да пострелят.

ГЛАВА ВТОРА

До края на октомври в селото имаше семейства и хора от Катания дошли на почивка.

Жените излизаха сутрин да направят някои покупки, като държаха децата за ръка. Съпрузите, обикновено в осем сутринта вземаха автобуса и отиваха по работа в Катания; връщаха се с последния рейс, по залез слънце в малките си къщи под наем, най-често на приземния етаж, където беше топло, и вечеряха по ризи с къс ръкав на малките вътрешни тераси до цистерната.

„Днес беше ужасно топло в Катания“, казваха те. „Нямаха търпение да се кача отново тук“.

Съпругите се бяха разхождали цял ден из селцето, бяха ходили до лозята и бяха прескочили до близките кестенови гори.

Това бяха в повечето случаи скромни семейства на чиновници и дребни служители, които не можеха да си позволят лукса да притежават собствена къща извън града и наемаха за два месеца малките жилища на селяните.

При това жените, с техните цветни блузки и добре подредени къдрици, имаха градски вид, който се различаваше от онази леко невзрачна външност на дамите от селото, доста по-богати от тях. Живели през цялата година в тъжните тесни апартаменти в града, те се въодушевяваха от живота на открито, от отворените избии пълни с бъчви, от големите кошове с грозде, които се срещаха по улиците. Завързваха приятелства с местните собственици и се опияняваха от мириса на шира по време на гроздобера. Да получат кошница грозде, за тях, свикнали да купуват по няколко круши от търговците в града, беше голяма радост.

По гроздобер, сутрин надничаха в отворените складове или надзъртаха от прага на избите, поздравявайки весело собствениците, които като селяните, с раздърпани поизцапани дрехи, следяха работата.

Една сутрин, докато Джованнино, седнал на каменното стъпало пред избата си наблюдаваше коларите, които

превозваха ширата, мина госпожа Привитера, съпруга на един счетоводител дошъл на летуване. Носеше жълта, силно вталена блузка, открояваща бюста ѝ; късата тясна пола оформяше краката ѝ, леко пълни. Напудрена обилно, с черни влажни коси, пристъпвайки, поллюляваше бедра.

„Кога ще ме заведете на лозето ви?“, попита тя Джованнино със силния си катански акцент, като се спря.

Джованнино беше потънал в сладостна нега. Силата в добре поддържаните му, отпочинали крайници, беше застинала в унес.

„Когато пожелаете“, отговори спокойно, докато си играеше с някаква клонка. „Винаги съм на ваше разположение“.

„Все така казвате, а после не ме каните никога“, отвърна Привитера, като опря крак на стъпалото. Полата ѝ в този момент се изпъна и очерта бедрото. От тялото ѝ се носеше свежо ухание на сапун.

„Не е вярно. Ще ви заведе когато поискате. Но не ви срещам никога. Винаги сте заета“, отговори Джованнино оставайки седнал.

„Лъжец. Винаги съм сама“.

„А вашият съпруг ви оставя сама, така ли?“

„Ами той е непрекъснато в кантората, в Катания“. Връща се вечер. Цял ден не знам какво да правя“.

„А от колко време сте женени?“

„Сега се навършва година. Но не сменяйте темата. Да не забравите, че трябва да ме заведете с магарето в кестеновата горичка“, каза Привитера, като се наведе напред, над крака опрян на стъпалото. Полата ѝ при това движение така се изпъна по бедрото, сякаш щеше да се сцепи. Силата, приспана в крайниците на Джованнино се пробуждаше от излъчването на тази привлекателна млада жена. Протегна ръка и докосна голата кожа на крака.

„Харесват ми тези чорапи“, отрони той, галейки леко силния крак покрит с нежен мъх. „Имат много хубава плетка“.

„Това са много луксозни чорапи“, каза Привитера дяволито, без да се отмести, като раздвижи мускула на голия прасец.

В този момент пристигна Пеппино Пулизи; бъбреше си с Джованни, гробарят, който беше също и комисонер.

Привитера дръпна крака си от стъпалото.

„Значи ще запомните обещанието“, каза тя с втренчен в Джованнино поглед и продължи разходката си.

„Струва ми се, че Привитера“, отбеляза не след дълго Пеппино, „нещо се заная. Горкият счетоводител, с това лице на астматик, не му завиждам“.

„Ходи ѝ се в кестеновата гора“, каза Джованнино с хитра усмивка.

„Ами заведи я“, отговори Пеппино със същия тон.

Два дни по-късно в два часа следобед, Джованнино излезе с Привитера.

Определиха си среща в края на селото, на околоръстния път. Джованнино пристигна с магарето, помогна на Привитера да седне напърно на равното седло, след това отскочи и го яхна, седнал зад нея. Поеха по една камениста пътека, която водеше към кестеновите гори.

„Колко е хубаво!“, викаше възторжено младата жена. „Искам да набера кестени“.

Джованнино чувстваше до себе си топлото, изпотено, тръпнещо тяло на съпругата на счетоводителя, което се поклащаше едновременно с ритмичния ход на магарето; с една ръка я беше хванал през кръста, като я придържаше да не падне. Скоро пътеката навлезе в горичката. Копитата на магарето прошумоляваха из сухите листа покрили земята. Светлината в старата кестенова горичка процедила се през клоните, прииждаше спокойна и плътна, сякаш се спускаше от някоя капандура.

Джованнино притискаше тялото и гръдта на Привитера, насочил горещ дъх към шията ѝ.

„Джованнино, не бъдете лош“, му казваше Привите-

ра, като се обръщаше назад с пламнало лице, през смях. „Иначе ще кажа на жена ви“.

Гласът ѝ ехтеше в листака като под купола на църква. Но повече не можеха да търпят седлото. Слязоха до гьсталак от кестени. Джованнино завърза магарето до едно малко дърво. Земята беше покрита с празни бодливи пожълтели черупки, а между тях имаше проядени кестени, тънки и вдлъбнати като лъжици.

Чу се дрезгавият глас на кукувица и далечен изстрел от пушка откъм землището на лозята. След това настъпи тишина.

Недалече, на една близка полянка се виждаше малка къщичка от зидан камък, без врата.

„Да изпусим по една цигара“, каза Джованнино, който усещаше как кръвта му препуска по вените.

Запалиха цигарите. Съпругата на счетоводителя намери два хубави кестена, издути и лъскави като махагон сред купчина празни и сухи черупки.

В къщурката беше останала някаква продънена кошница с дръжка омотана в паяжини и камара листа разстлани като постеля, от която прииждаше силен мирис на треви.

„Кой ли живее тук?“, попита Привитера.

„Никой“, отговори Джованнино. „Сигурно берачите на кестени са преспали или някой въглищар“.

„Колко е хубаво!“, каза съпругата на счетоводителя. „Бих прекарала тук цял месец“.

„Да седнем за малко“, предложи Джованнино.

Седнаха върху купчина листа; полата на Привитера се вдигна нагоре и откри коленете ѝ. Говореха за гроздобера. Тя искаше да разбере как ферментира ширата; Джованнино ѝ обясни. По едно време се наведе към нея и започна да я целува. Привитера изви уста като се задъхваше, а след това го обгърна с тялото си, докато го целуваше разпалено и хапеше устните му.

Останаха върху листака два часа. След това, докато си

оправяше блузката, Привитера започна да говори против мъжа си, каза, че би искала да го напусне, че ѝ е противен и отблъскващ, отприщи недоволството си на разочарована съпруга на дребен чиновник, която би искала да бъде богата и да притежава лозя и земя като Джованнино.

Денят в горичката вече замираще. Високо между листата се виждаше спокойното октомврийско небе озарено от слънцето, което клонеше към закат. Сенките в кестенака ставаха все по-тъмни.

„Тръгваме ли?“, попита Джованнино, запалвайки бавно цигара като си спомни, че в шест трябваше да се види с човека, който чисти винения камък от буретата.

„Да, тръгваме“, отвърна Привитера. „Може би тази вечер мъжът ми се връща с автобуса в седем“.

Обви ръка около врата му и го целуна. Джованнино отвърна на целувката; нямаше търпение да се върне в селото и да разкаже всичко на Пеппино Пулизи.

На влизане в селото се разделиха.

По късно, на площада гъмжащ от гроздоберачи, които се връщаха от работа с първите светлини на вечерта, той я видя, хванала под ръка съпруга си, и ги поздрави. Счетоводителят Привитера отговори с дълбок поклон, усмихвайки се демонстративно, доволен от близостта с богатия собственик.

Тъй като не срещна Пеппино по улицата, към осем часа Джованнино отиде да го потърси у тях.

Къщата на Пеппино се намираще на малка пресечка към края на селото. Портата беше отворена, Джованнино влезе и прекоси двора. Пеппино беше в кухнята, сам, точно щеше да започне да си приготвя вечерята под светлината на две газови лампи.

„Тай ри тарарарà тай ро роророрó“, тананикаше Пеппино, импровизирайки несъществуващи музикални мотиви докато кълцаше лука.

Откакто съпругата му, след две години брак беше избягала с един шофьор и беше отишла с него в някаква при-

земна къща в Маскалучия, живееше сам и не искаше повече жени вкъщи. Управителката идваше на два три дни да почисти и да сготви. Но Пеппино често я отпращаше и предпочиташе да си сготви сам.

Почернялата кухня, направена от дядото през 1870 и оттогава небоядисвана, беше пропита от миризмата на пържен лук и пушек. Старата маса, накълцана от ножове и сатъри на две поколения ловци и на неомъжени жени дали обет за безбрачие, беше пълна с кошници и зеленчук. Върху дълга полица закрепена за стената стояха голям брой прашни бутилки омазнени с олио, повечето от които празни. Връзки чесън, сухи чушки и стрък риган бяха закачени върху пирони на стената. В един ъгъл стоеше зейналата паст на изгасналата фурна, в чиято полусянка се виждаха едно малко буренце и голяма бутилка. Пушекът, за петдесет години беше разстлал върху стените, най-вече върху отвора на фурната, черна като въглен патина. Пушекът от газените лампи беше очертал тъмни кръгове на различни места на тавана. От гредата над вратата висяха двадесетина круши вързани с канап, някои от тях със сгърчена кора, като лице на старица.

„Тай ри тарарарà тай ро роророрó“, пееше Пеппино по фланелка, с четиридневна брада, докато се въртеше около печката. После потърси някакъв картон, с който започна да раздухва жарта. Извисиха се дълги пукащи искри издигащи се нагоре като бенгалски огън.

Лукът се запържваше с весело цвърчене в тигана. С осветено от отблясъците лице, Пеппино отново запя с пълен глас: „Тай ри роророрó тай ра ра рарарарà...“.

Изцяло погълнат от пеенето и пърженето, той не забеляза, че Джованнино беше влязъл зад него. Видя го ненадейно като се обърна, и трепна.

„Изплаши ме“, извика. „Не те чух като влизаш. Като дявол зад олтара си“.

„Какво готвиш?“, попита Джованнино.

„Малко дроб и няколко каволичелли. Как ухае, а?“.

Отхлюпи капака на една тенджера: горчивият топъл мирис на връщи каволичелли се издигна до тавана. „Откъде ги взе? Днес къщи не можаха да намерят“.

„Донесе ми ги синът на донна Мара“.

„А управителката няма ли я?“

„Изпратих я да си върви. Аз както готвя, жените не могат и да сънуват“, каза Пеппино като отрязва парче дроб и го пусна в тигана. Месото зацвъртя и пръски горещо олио се разхвърчаха във всички посоки. Пеппино се дръпна притворил очи.

„Виж“, продължи той, като сложи второ парче в тигана и веднага отскочи леко назад, „жените те изнудват с кухнята. Ти не можеш да готвиш и те се пъхат в къщата ти, под претекст, че ще ти приготвят ядене. Обаче ако можеш да готвиш, ще минеш и без жени, а те повече няма да могат да те подмамят. Там е цялата работа. Ако знаеш как да изпържиш малко дроб, да запечеш някоя наденица, да си направиш две яйца и чиния паста с патладжан, а и да си оправиш леглото, ти си бог; можеш да посрещнеш живота с открито лице и никоя жена не може да те уплаши“.

Джованнино седна върху сандъка за дърва до огъня. Погледът му се спря върху тила на Пеппино, целият набразден от дребни бръчици и обгорен от слънцето в полята, в рязък контраст с абсолютно бялата кожа на раменете, които се показваха от фланелката.

„Ако не можеш да готвиш е трагедия“, продължи Пеппино, изваждайки с два пръста едно стебълце каволичелло като го опитваше. „Изнудват те, ставаш тяхна жертва и ти напълват къщата с рога. А оакто онази въртиопашка, жена ми си отиде, аз съм щастлив. И никога не...“. Котката, която се беше качила на масата, напредваше предпазливо към чинията с дроб. Пеппино, който беше отишъл до фурната да вземе плика със сол, я зърна с крайчеца на окоото, спря рязко, и като тракаше с подкованите си обувки по пода, извика силно:

„Ксссссс...ксссссс....фссск....“

Котката избяга. Джованнино използва кратката пауза и каза:

„Днес заведох Привитера в горичката“.

„И какво стана?“ каза Пеппино с озарено от хитрата му усмивка лице, като в същото време направи многозначително движение с пакета сол, който държеше в ръка.

Джованнино кимна утвърдително и след това разказа подробно какво се беше случило в горичката и в къщурката.

„Ама в коя къща? Онази на Пелле Нера ли?“, пожела да узнае Пеппино.

„Не. По-нататък. Онази на Гуанче ди Гатто, след Ронцини“.

„Тази вечер счетоводителят ще го сърби главата“, заключи Пеппино, като свали тигана от огъня.

„Тези катанезци идват тука да си търсят рогата. Виждаш ли какви са последствията ако не можеш да си направиш две яйца?“

ГЛАВА ТРЕТА

След октомври, летовниците си тръгнаха. Неусетно идваше зимата. Нино Баррези се връщаше в Катания. Джованнино и Пеппино оставаха в селото до януари. Сутрин ставаха малко по-късно, но по принцип никога след шест и половина. Гледаха през прозорците улицата изметена от студа, все още потънала в мрак, а след това ако не валеше, загърнати в най-старите си палта, излизаха навън. Когато валеше също излизаха, но малко по-късно. Ако наистина беше много студено, прекарваха сутринта тук и там по дюкяните, сред онзи натрапчив мирис на кашкавал, сушена риба и сух нахут, на приказка с търговците. Или вървяха по улицата и спираха селяните, които минаваха загърнали глава в шала си.

„Хубаво духа днес севернякът, а Тури“, коментираха те с димящ дъх.

„В това време“, отговаряше през гънките на шала селянинът, на когото бяха задали въпрос, забързал крачка, „обезателно трябва да има наденица на скара и вино. Така всичко ще бъде като хората“.

Съпругите вкъщи, с плетка в ръка, с крака сложени върху бакърените мангали пълни с жар, гледаха през прозорците на балкона.

„Виж колко е странен дон Филиппо, с тази огромна кърпа на врата“, казваха те на прислужницата, като посочваха някой минавач. „Заприлича ми на продавачката на яйца“.

По време на тези дълги зимни дъждове, гледаха зад стъклата лъскавата улица, малките локви, които се образуваша винаги на едно и също място, водата, която се стичаше в два бързи улея до стъпалото на тротоара, ангелаветропоказател на върха на камбанарията.

Водата барабанеше монотонно върху стъклата и те потрепваха от стичащите се струйки. Ромоленето на дъжда отекваше във вътрешността на стари тъмни килери претърпкани с непотребни вещи, между чадъри за слънце от

деветнайсти век тапицирани отвътре, бастуни със скрит кинжал, пушки с предно пълнене, кавалерийски пистолети, кутии с празни ловни гилзи, запушалки, едри сачми и огледца за чучулиги струпани безразборно. От матовото небе се процеждаше бледа светлина, която покриваше старите мебели на прадядовците, върху гардеробите с огледала, върху бюфетите с резбован дървен гръб, върху стъклените витрини пълни с чинии и чаши, останали от петдесет и повече години, без някога да са били ползвани.

Листата на жасмина на терасата просветваха измити от водата, сякаш бяха от метал. Кактусите фикидиндия върху керемидите стояха лъскави и блестящи.

В такива дни Джованнино се шляеше из стаите, барабанеше по стъклата, гледаше дълго водата от улука бликаща през ламаринената тръба, влизаше в кухнята, отваряше чекмеджетата на шкафовете, вдигаше капачите на тенджерите, подканяше приготовленията за обяд.

„Ще хапнем ли някой залък?“, казваше.

Или започваше упорито да търси нещо.

„Къде изчезна алуминиевата подложка за чаши, която стоеше в бюфета?“

„Коя подложка?“, питаше прислужницата.

„Как коя, нали довчера стоеше там“.

„Не съм я виждала“.

„В тази къща не се намира никога нищо. Подложката за чаши, която си беше там, изведнъж изчезва и никой нищо не знае. Да няма наоколо призраци? Същото стана и с онази поставка за свещи. Повече не се намери. И с капачето на захарницата. Изпари се.“

„Капачето на захарницата се намери миналия месец. Беше се търкуляло зад коша за пране“.

„Но не и поставката за свещи. А подложката за чаши?“

„И те някой ден ще се намерят“, отговаряше Винченцина ласкаво.

Дъждът трополеше върху дръвчетата в двора, ехтеше в листата на мушмулата и годините минаваха една след друга.

Джованнино беше навършил тридесет и пет години.

Един ден през ноември, Джованнино беше отишъл на лозето за сеитбата на лупина.

Беше мразовито, студен ветрец бръснеше над оголените лозя, поклащайки някое изсъхнало листо останало необрулено.

Замахвайки с мотиките, селяните обръщаха влажната земя, в която изполичарят пръскаше шепи лупина с цвят на слонова кост. Една врана кръжеше над хълма в студената дълбока тишина. Докато наблюдаваше работата, Джованнино си мислеше за свинската пържола, която управителката щеше да му приготви в старата затоплена кухня. На обяд изяде чиния тънки макарони с доматиен сос, две свински пържоли и изпи три четири чаши вино. Приятна топлина заля крайниците му; изпъна се на леглото, покри се с един стар шал и загледа през малкия прозорец обърнат към овощната градина, бялото ноемврийско небе. Усещаше се около къщата притихналото зимно поле; беше много приятно да стои така загърнат в топлия вълнен шал.

На отсрещната стена стоеше закачена картината с *различните възрасти на човека*. Около момчето, което тичаше след обръча си, беше нарисуван потънал в цветя, земният рай. Множество маргарити и разлистени дървета отрупани с червени ябълки растяха сред зелена нежна поляна, през която минаваше поточе. Момчето с колелото носеше моряшка яка и панталонки под коляното, точно като Джованнино по време на неговото детство.

С притворени очи, с оборена от сън глава, Джованнино мислеше, че вижда себе си как тича в тази картина. Постепенно, с този образ се унесе и спа дълго, както не му се беше случвало от много години. Беше спокоен, релаксен като живота, в който сякаш на филм се нижеха

многобройни случки от преживяванията му на момче, разпилени в годините.

Видя се в полската къща на дядо си, през октомври. Носеше моряшко костюмче, цялото изпоцапано, а голите му колена бяха обелени. Момчетата го чакаха в съседната уличка, защото трябваше да отидат да замерят с камъни гущерчетата и да целят вратите на селяните, за да ги уплашат. Колко беше забавно да хвърлиш буца пръст през прозорчето на приземната къща и да я чуеш как тупва в чиниите на селяните събрани около масата. Разбягваха се с разтуптяно сърце, докато се чуваше как някой отваря вратата, излиза и крещи неприлични думи. Понякога селяните ги погваха. Един път някакъв каруцар ги замери с камъни. Чуваше се как камъните ожесточено свистят около главите им. Ако уцелеше, можеше да убие някого.

И свежата миризма на треви и на магарешка тор плъзна по тези пътечки, оградени от каменна зидария, които от едната си страна граничеха с лозята.

През септември, баба му с хиляди увещания го слагаше да спи следобед. Какво мъчение. През пролуките на пуснатите щори се процеждаше хубавото следобедно слънце и се чуваха гласовете на момчетата, които минаваха по улицата. Колко много му се искаше да стане и да отиде заедно с тях до големите кестени в началото на селото. Но баба му не го изпускаше от поглед; вечерта щеше да има празник, щеше да стане късно и детето трябваше да спи следобед. Накрая заспиваше. В пет часа, баба му идваше да го събуди; светлината на балкона беше станала по-бледа. Беше приготвила малка платнена торбичка пълна със счукани бадеми, трябваше да му измие лицето и врата, да освежи кожата. До легенчето с хладка вода той усещаше как мократа торбичка кръстосва лицето му, и от нея се разнася сладкото и горчиво уханье на бадеми.

Но понякога използваше момента, когато баба му спеше, успяваше да стане на пръсти и да излезе, озарен от спокойното слънце в три следобед. Дворът пълпеше от

зайци, които тихичко хрупаха зеленинка между рехавите листа на асмата. От дърварника надничаха морски свинчета. Когато минаваше, дворът потъваше в смут от наострени уши, тръпнещи плещи и възбудени ноздри. Животните се разбягваха с подскоци, за да се скрият някъде. И колко приятна тишина наставаше в тясната прохладна уличка, след като хлопнеше зад себе си малката проядена врата. Чуваше се протяжното жужене на муха, долетяла наблизко, и мигом отлетяла.

Под кестените, над портиците в селото се носеше свеж ветрец, прозираше светлото небе с леките септемврийски облаци, които безшумно се изнизваха и напомняха, че идва времето за завръщане в колежа.

Понякога измъкваше някой от големите пистолети с предно пълнене от писалищната маса на дядо му. Минаваше през селото, усещайки в джоба си приятната тежест на оръжието, което имаше гайка за закачане за седлото на коня. В другия си джоб държеше торбичка черен прах, една друга с тежки кръгли оловни патрони и кутийка с медни капсулки. Приятелите му го чакаха при портата на лозето в началото на селото. Зареждаха пистолета като пъхаха вътре кълчищата, слагаха патрона, нагласяха капсулката. С разгуптяно сърце стреляха. Какъв възбуждащ мирис се разнасяше от изстреляния барут. Патроните се сплескваха върху стената; отиваха да ги съберат, оглеждаха ги, докато ги претегляха в ръка, плоски и груби. А след това настъпваше денят, когато трябваше да се върне в колежа на Йезуитите. Ето, Джованнино е на дванайсет години, със синята си униформа с два реда блестящи копчета в огромните, излъскани, тъжни коридори на колежа. Колко беше тъжно да се върнеш на това място след ваканцията. Свещениците пристъпваха безшумно с тривърхите си шапки, в меланхоличната светлина от големите прозорци. По дългите широки коридори имаше много врати. Ето в средата, бялата врата на ректора, да минеш само покрай нея и ти се разтреперваха колената. И миризмата

на супа с картофи в трапезарията с въздългите маси, от които се разнасяше тракането на алуминиеви лъжици и чинии. С избиване на звънеца, който префектът държеше пъхнат в черния си колан, дълбока тишина се възцаряваше в залата. Всичко се въртеше около този звън. Звън – и избухваше глъчката на междучасието. Звън – и наставаше тишина.

Колко беше тъжно да си спомниш дните през ваканцията, стаите в къщата, сред тези голи стени лишени от приветливост, сред звъна на тези ужасни звънци, в които нямаше никакво съчувствие и обич. Понякога ти се искаше просто да умреш.

Ето Джованнино, в униформа, хванал за ръка баща си, който го води отново в колежа след десет дни великденска ваканция. Плаче неудържимо, не иска да остане в колежа, иска да се върне с баща си вкъщи. Но един свещеник го хваща за другата ръка и го дърпа усмихнат, но неумолим със силната си ръка. Джованнино стиска с цялата сила на отчаянието ръката на баща си. Но десницата на йезуита е по-силна и той е принуден да се предаде. Чувства как го повличат, и му се струва, че умира. Мисли как баща му ще хване трамвая за Катания, ще види отново градините на Каннидзаро, свободните хора по улиците, всичко онова, което е видял на идване, а самият той ще бъде затворен между тези сиви вътрешни дворове, от които няма излизане. Плаче дълго, сърцераздирателно, отчаяно.

Ето че един ден избягва от колежа. Майка му го беше довела заедно с една нейна приятелка. Малко след това, използвайки разсеяността на портиера, се вмъква в преддверието и тръгва по улиците на Ачиреале. Скрит зад една будка, вижда майка си и приятелката ѝ в момента, в който вземат трамвая за Катания. Той се качва на следващия трамвай и се прибира вкъщи. Исква още веднъж да спи в своето легло в Катания. На следващия ден го завеждат отново в колежа.

Но когато трябваше да излезе във ваканция и да напус-

не колежа, какво опиянение носеха улиците на Ачиреале, с неравните си плочи от вулканичен камък, с магазините и хората застанали отпред, които си говореха на сицилиански, а това беше забранено в колежа. Какво огромно щастие беше да видиш от прозорчетата на трамвая полето и волните каруцари седнали в каруците, момчетата, които хвърляха камъни и раздаваха ритници на ламаринените варели, без някому да мине през ума да ги накаже.

Ето и Аннина, дванайсетгодишна. Когато минаваше под балкона на Аннина в селото по време на ваканцията, усещаше как сърцето му се разтуптява. Гледаха се отдалеко, но никога не си казваха нищо. Една вечер, в малката театрална зала, тя е седнала в една ложка заедно с родителите си. А той от партера, където са седнали с Пеппино Пулизи, слабичък и чувствителен, я гледа цяла вечер. Накрая на представлението, момичето, което държи една роза, докосва с устни розата, като гледа към него, и след това я оставя на парапета на ложата. Веднага след като всички са излезли, Джованнино изтичва нагоре по стълбичката, влиза в ложата и взема розата. С розата в ръка, минава отново и отново под балкона на Аннина, която го гледа с гальовните си, хрисими очи, докато от отворената изба излиза острия мирис на ширата, която каруцарите са докарали сутринта.

Ето и морето на Катания с мекото си дървесно ухание на водорасли, свежият вятър, проникващ през грубите дъски на плажните ограждения при Лонгобардо-Гуарначча, сред прострените хавлии и шума от празните кратунки. На връщане въщи, към два часа, конете в каручките дремеха на сянка, прави, с глава мушната в торбата с бакла.

Ето и Антониегта на прозореца, сложила очилата. Залите на лица Спедалиери пропити от миризма на лизол, пейките на пристанището, когато бягаше от училище. Антониегта срещу прозореца на балкона на виа Умберто, след като онзи баритон беше изпял умоляващото: „Ах,

кажи ѝ го, горката, толкова караш я да страда“. И устните ѝ с онова ухание на какаово масло...

В този момент Джованнино се събуди.

Сънят беше толкова ярък и реален, че отначало не разбра къде се намира и на колко е години.

После разпозна лицето на Пеппино Пулиззи с дългата брада и прошарени коси наведен над него и докато го разтърсваше, му казваше:

„Спа като пор. Вече е пет часа“. Джованнино се събуди напълно.

„Сънувах се като момче“, отговори с променен глас. „Бях на дванайсет години“.

„После ще говорим“, отвърна Пеппино нетърпеливо. „Отгатък е Тано Минни, дошъл е за филизите. Трябва да се разберам до вечерта“.

Джованнино се протегна и извика:

„Тури!“.

От малката врата, която водеше до избата се показва управителят с увиснали мустаци върху монголоидното лице.

„Кажете да ми стоплят малко кафе и ми донеси тефтера със сметките на Тано“, нареди Джованнино, като отмести шала и спусна крака от леглото.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Една сутрин, малко преди обед, голяма лъскава кола спря на площада в селото пред следкарницата. Шофьорът в униформа, слезе и отвори вратата на пълничък господин, с току що избръснато лице, който държеше за ръка дете на около три годишна възраст. След това слезе и една стройна госпожа със силно извит нос, облечена в рокля от шотландска вълна. И тримата бяха много чисти, и като че ли поръсени с талк. Неговите обувки светеха, връзката му блестеше на слънцето; шотландската пола на госпожата беше ослепителна. Костюмът на шофьора също беше нов и чист.

Пеппино Пулизи, който наблюдаваше случващото се от сладкарницата през замъгленото на точици, оставени от мухите стъкло, сръга с лакът Джованнино седнал до него на сянка. И двамата бяха с брада небръсната от три дни, с дрехите за вкъщи сложени върху ризи без якичка, закопчани направо на врата. Пеппино носеше войнишки обувки, а Джованнино старите си одраскани обувки, които не бяха лъскани поне година.

„Идват непознати“, каза Пеппино.

В този момент, тримата се приближиха до витрината и Джованнино позна Иняцио Леотта, когото не беше виждал повече от пет години. Толкова беше напълнял, че беше станал почти неузнаваем.

Джованнино знаеше, че Иняцио се беше оженил за една флорентинска благородничка и живееше повечето време във Флоренция. В редките случаи, когато беше в Катания, никога не се бяха срещали. Отношенията им бяха прекъснати, всеки живееше живот напълно различен от този на другия. Джованнино беше дочул, че Иняцио почти се беше разорил, прахосвайки между Рим и Флоренция цялото си състояние. Градините в Палагония бяха напълно ипотекирани. И все пак, сред дългове и падежи, не се лишаваше от колата, от шофьора и от доста други навици на важен господин. Джованнино знаеше, че

с парите които притежава, и преди всичко с рентите на Винченцина, които всяка година се увеличаваха, би могъл да поддържа десет коли и десет шофьора и да купи десет пъти всичко, което притежава Иняцио. Но щеше да му бъде твърде мъчително да харчи пари по този начин; държеше само старата Ансалдо затворена в гаража и я вадеше в редки случаи.

Иняцио Леотта и съпругата му нахлуха като вятър заедно с детето. Старата сладкарница с изсъхналите пастичи, бонбони карамел Му в стъклени буркани и лепенките за насекоми покрити с мухи със залепнали крила окачени под абажура, изведнъж се изпълни с уханье на лавандула.

С провлечения си, леко ексцентричен глас, който Джованнино разпозна веднага, маркизът поиска вода от Поццилло. Беше толкова напълнял, сякаш беше станал друг човек; от предишния Иняцио по време на неговата Бугатти, беше останал само гласът. Така или иначе, беше запазил същото непринудено държание. Когато се движеше, масивната му талия се откриваше под сакото на квадрати в спортна линия.

Съпругата му говореше високо с тоскански акцент; детето, облечено като скиор с подплатени гети, които покриваха краката му, произнасяше неразбираеми фрази, но със същото тосканско произношение като майка си. Докато продавачът, замаян от появата на тези неочаквани клиенти се запъти да търси бутилката с вода, Иняцио вдигна поглед към Джованнино, без да го познае. Джованнино се приближи с тесните си панталони, които му стяхаха отпред на кръста, с издрасканите си прашни обувки като някой стар зид, с поникналата брада, хвана за лакътя маркиза и прошепна:

„Чао, Иняцио“.

Иняцио се обърна, поколеба се за миг, и после изведнъж позна Джованнино.

„Джованнино! Не те познах. Какво правиш тука?“

„Тук съм със съпругата ми“, отговори Джованнино, вадейки цигара, за да си придаде тежест. „От много време не сме се виждали. Във Флоренция ли живееш?“

„И тук и там. Не бих мръднал ако можех. Но бремето на сделките ме принуждава да пътувам често. А ти какво правиш?“

„Все същите неща. И аз трябва да се грижа за имотите“.

Госпожата със закривения нос поглеждаше Джованнино с любопитство.

„Чакай, да ти представя жена ми“, каза Иняцио.

„Сандра, това е Джованнино Кали, приятел от ония славни години“.

„А, кокаина“, отвърна Сандра, с израз на шеговита заплаха, несъмнено горда от факта, че съпругът ѝ е вземал наркотици.

„Е, така е“, каза Иняцио, смеейки се доволно, като леко разтресе корем. „Заедно ги вършихме едни...“.

„Знам, знам“, отговори Сандра, чиито съпруг очевидно често ѝ говореше за своя разпуснат ергенски живот и може би раздухваше твърде силно своеволните прищевки, за да стане по-интересен.

Пеппино, останал в сянката на ъгъла, като чу всичко това, окуражен се надигна и пристъпи с глухия звук от грубите обувки по пода. Едва познаваше Иняцио, но искаше да го поздрави, за да покаже на сладкаря, че и той познава хора от такъв ранг.

„Моето уважение, маркизе“, каза той, като се поклони.

„Това е Пеппино Пулизи“, обясни Джованнино на Иняцио. „Познаваш го, нали?“

„А, да, да“, отговори Иняцио, без въобще да си спомни Пеппино. „По дяволите. Добре помня. Как сте?“

След което се обърна към жена си и поде предишния разговор.

„Какви ги вършихме с Джованнино през ония години, направо нечувано“, каза той изключително доволен, че е могъл да ѝ предостави свидетелство за своето минало.

„При все че“, добави Сандра, с нотка на разочарование, „ако знаете колко се е променил. Няма да го познаете. Непрекъснато ми разказва за вашите подвизи и за безсънните ви нощи, но си стои по цял ден въщи, спи, а вечер не иска да отиде никъде“.

„Това какво общо има? Забавлявах се на времето много“, отговори Иняцио. „Сега искам да живея на спокойствие. Но пък ги вършихме едни... Кокаин, полици, безсънни нощи. Помниш ли тези вечери?“

„Един път изкарахме четиредесет и осем часа без да си легнем. Той рецитираше френски стихове“, каза Джованнино на Сандра, като разбра, че на Иняцио му е приятно да чуе тези неща.

„Петдесет и шест часа“, поправи го Иняцио. „Помниш ли часовникаря“.

„Как да не помня. Ами дон Винченцо Пистоне, лихваря!“

„Целият изгубен тогава сън го наваксва сега“, обърна се Сандра към Джованнино. „Човек не може да го вдигне от леглото“.

Пеппино Пулизи, който нямаше общи спомени с тях, слушаше и се усмихваше, като се повдигаше на върховете на обувките си, само и само да изглежда по-нехаен, като от време на време хвърляше по някой и друг поглед към сладкаря, за да открие по лицето му ефекта от този разговор, в който той се преструваше, че участва с усмивки и с кимане.

Детето започна да дърпа ръката на майка си, като говореше нещо неразбираемо.

„Массимилиано иска да си тръгваме“, каза Сандра. „Не иска да чуе друго. Обещахме му да го качим на Етна“.

Семейство Леотта се сбогува.

„Да се видим някой път“, каза Иняцио. „Знам, че сега притежаваш Бикокка. Сандра е влюбена в този замък“.

„А, какво красиво място. Когато го гледам отдалеч, оставам захласната“, каза Сандра.

„Там ще ти дойдем на гости, каза Иняцио. „Извести ме, когато отидеш“.

Замъкът Бикокка, толкова възхваляван от Сандра, и толкова превъзнесен на времето от нотариус Кали, описал го като кралски дом, беше необитаем. Огромните стаи бяха превърнати от дон Чиччо Кутури в складове за зърно, за бъчви излезли от употреба и дърва за огрев. Когато някой влезеше, виждаше как мишките се разбягват по ъглите. В големия салон останал без врати и прозорци, изполичарите развъждаха зайци и морски свинчета. Единствените две запазени стаички бяха на приземния етаж, където по времето на принц Алианези, живееше кочияшът. Там спеше дон Чиччо, винаги когато ходеше, там отсядаха Джованнино и съпругата му. Затова, да се възстанови и да се живее в замъка, въобще не ставаше и дума. Само на такъв занесен тип като Иняцио Леотта можеше да хрумне подобна идея.

„Разбира се. Ще ви чакам“, отвърна Джованнино с лек поклон. Но беше ясно, че нямаше да се видят може би никога повече.

Семейство Леотта се качи в колата. Едрите бедра на Иняцио изпълниха за миг цялата вратичка. Шофьорът затвори внимателно, седна бързо зад волана и автомобилът потегли след любопитните погледи на група босоноги деца, които гледаха в захлас, стиснали в ръце провиснали въженца лико.

„Съпругата на Леотта“, отсъди веднага Пеппино, „с този нос прилича на кукумявка“.

„Нямат пукната пара“, каза Джованнино, „а пък още се правят на милионери. Моят тъст чака да купи градината им в Палагония. Пълна е с ипотeki и трябва да продават бързо“.

„Така че и тя ще премине в твоите ръце“, заключи Пеппино.

Камбаните на църквата биха пладне, изпълвайки цялото площадче с трептящи звуци. От помещението зад

сладкарницата се разнасяше уханието на печени наденици.

Рояк мухи връхлиташе захаросаните бисквити върху тезгяха, наред прашинките в един слънчев лъч.

КРАЙ

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ от Сара Дзаннулла Мускарà	5
ЧАСТ ПЪРВА	17
ГЛАВА ПЪРВА	17
ГЛАВА ВТОРА	23
ГЛАВА ТРЕТА	29
ГЛАВА ЧЕТВЪРТА	36
ГЛАВА ПЕТА	41
ГЛАВА ШЕСТА	56
ГЛАВА СЕДМА	61
ГЛАВА ОСМА	65
ГЛАВА ДЕВЕТА	77
ГЛАВА ДЕСЕТА	85
ЧАСТ ВТОРА	100
ГЛАВА ПЪРВА	100
ГЛАВА ВТОРА	108
ГЛАВА ТРЕТА	114
ГЛАВА ЧЕТВЪРТА	124
ГЛАВА ПЕТА	128
ГЛАВА ШЕСТА	137
ГЛАВА СЕДМА	144
ГЛАВА ОСМА	149
ГЛАВА ДЕВЕТА	154
ЧАСТ ТРЕТА	161
ГЛАВА ПЪРВА	161
ГЛАВА ВТОРА	169
ГЛАВА ТРЕТА	177
ГЛАВА ЧЕТВЪРТА	185

Ерколе Патти
ДЖОВАННИНО
Превод от италиански
Даниела Илиева

Casa Sicilia, Sofia

Оформител:
Ивайло Найчев

За контакт:
dani.ilieva@alice.it

Формат 60/84/16

Обем 12 коли

Печат: „DPX“

София 2017